

แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
**GUIDELINES FOR THE MANAGEMENT OF ADHIKARAṆA OF
THE SANGHA IN MUEANG DISTRICT ANGTHONG PROVINCE**

พระกฤษณพล คุณงุฑโร (กลั่นพยอม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

พระกฤษณพล คุณงุฑโร (กลั่นพยอม)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

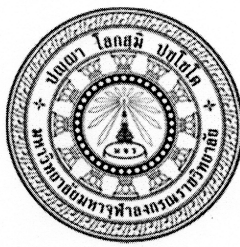
**Guidelines for the Management of Adhikaraṇa of the Sangha
in Mueang District Angthong Province**

Phrakritsanaphon Guṇaṅkaro (Klinphayom)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์
เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ ชีลาว)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ประเสริฐ ชีลาว

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระกฤษณพล คุณงักโร)

ชื่อสารนิพนธ์	: แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัด อ่างทอง
ผู้วิจัย	: พระกฤษณพล คุณงกโร (กัลีนพยอม)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.,ดร., พธ.บ. (ครุศาสตร์), ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : ดร.ประเสริฐ ธิลาว, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์), พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑๕๒ รูป จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๒๔๕ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๗ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ๘ รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหาร เครื่องเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๒๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๕๒) รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการอาปตตอริกรณ์ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๑) และลำดับสุดท้าย คือด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ์ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๐)

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยพบปัญหาในแต่ละด้าน ดังนี้ ๑. ด้านวิวาทาธิกรณ เช่น ทั้งสองฝ่ายยกเหตุผลว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ และการทะเลาะวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย ๒. ด้านอนุวาทาธิกรณ เช่น การถกเถียงกันเรื่องวินัยบางข้อ เช่น การรับเงินและทองเป็นต้น และปัญหาการใส่ร้ายป้ายสี พ้องร้องกันด้วยเรื่องอันหาเหตุมิได้ ๓) ด้านอาปตดาธิกรณ เช่น พระภิกษุบางรูปยังดื่มของมึนเมา ซึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะผู้ปกครอง และการละเมิดกฎเกณฑ์น้อยใหญ่ และ ๔) ด้านกิจจาธิกรณ เช่น ภิกษุไม่มีความรู้เท่าที่ควร ไม่ศึกษา ตี้อรรถ ทะนงตน เช่นไม่ร่วมลงอุโบสถ และเรื่องพิธีกรรมต่างๆ และการลงโทษผู้กระทำความผิดให้สำนึกผิด

ข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน ดังนี้ ๑) ด้านวิวาทาธิกรณ ศาสนาได้วางหลักธรรมคำสอนไว้เป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ๒) ด้านอนุวาทาธิกรณ การตัดสินใจต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย ๓) ด้านอาปตดาธิกรณ เจ้าคณะผู้ปกครองควรสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด จริงจังและต่อเนื่อง. และ ๔) ด้านกิจจาธิกรณ ไม่ควรรับคนอายุเกิน ๖๐ ปี เข้ามาบวช, กิจธุระที่สงฆ์ต้องมีความสามัคคีพร้อมใจกันทำให้สำเร็จ

Research Paper Title : Guidelines for the Management of Adhikaraṇa of the Sangha, in Muang District, Ang Thong Province

Researcher : Phrakritsanaphon Guṇaṅkaro (Klinphayom)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrapalad Rapin Buddhiso, Asst. Prof. Dr.,
B.A. (Social Teaching), M.A. (History),
Ph.D. (Buddhist)

: Dr. Prasert Thilao, B.A. (Public Administration),
M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : March 12, 2019

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the administrative guidelines for conflict resolution of the Sangha, Muang District, Ang Thong Province. 2. to compare the management guidelines for conflict resolution of the Sangha Muang District, Ang Thong Province classified by population data. and 3. to study problems, obstacles and suggestions for the administration guidelines for conflict resolution of Sangha, Muang District, Ang Thong Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative research a collection of data from 152 samples who were monks at Muang District, Ang Thong Province. The instrument used for data collection was questionnaires with the confident value equaled to 0.659. Data were analyzed by Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, One-way analysis of variance, ANOVA, t-test, F-test and test the difference of average values by pairs with the Least Significant Different (LSD.) method. The qualitative research collected data from 8 key informants purposefully selected from experts and those who were related to administration with Structured in-depth-interview script by face-to-face interviewing, analyzed data by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. Guidelines for the management of conflict resolution of Sangha at Muang District, Ang Thong Province in 4 aspects by overall, were at a high level in all aspects. ($\bar{X} = 4.23$), Each aspect was also at high level, Kijthathikorn, the duties that monks have to do together, was at the highest mean at ($\bar{X} = 4.52$), followed by the administration of Apattathikorn, argument about rules, was at high level with average value at ($\bar{X} = 4.19$), followed by the management of Anuvatathikorn, argument about accusation that has to be resolved, was at high level with average value at ($\bar{X} = 4.11$), and the last order is the management of Vivatathikorn, argument about the right or wrong of Buddha's teaching that has to be cleared, was at high level with the average value at ($\bar{X} = 4.10$).

2. Comparison of the monks' opinions on the administrative guidelines of the Sangha of Muang District, Ang Thong Province classified by personal factors, was found that monks who had different educational background and Pali education had different opinions with statistically significant level at 0.05, accepting the set research hypothesis. As for the monks with different age. Ordained age, formal educational levels, and administrative positions did not have different opinions. rejecting the set research hypothesis.

3. Problems, obstacles and suggestions for the conflict administration of the Sangha at Muang District, Ang Thong Province were that: 1). Vivathathikorn, for example, both sides argue that he is always right, and the controversy about the Dhamma discipline. 2). Anuvadhathikorn, the discourse, such as discussions on certain disciplines, such as receiving money and gold, etc., and slander problems Prosecute each other with unreasonable matters. 3). Apattathikorn, for example, some monks still drink alcoholic beverage lacking supervision from the superintendent and the violation of the minor and major rules and regulations, and 4) Kijthathikorn, for example, the monks do not have as much knowledge as they should, do not study, being stubborn, such as not attending church service and ritual matters. The punishing the perpetrators so that they will repent is necessary.

Recommendations for each aspects were as follows:

1) Vivadhathikorn, there are rules and regulations for solving this problem in order to live together in peace and harmony, 2) Anuvadhathikorn, judge the problems with fair deals which is important principle of democracy, 3) Apatathikorn, the superintendents should pay close attention to those under protection for well behaving along the rules and regulations and 4) Kitjathikorn, duties to be carried out by the unity of monks. Those over 60 years of age, should not be allowed to be ordained.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอเจริญพรขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ขอกราบขอบพระคุณ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร ผศ.ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว กรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ตลอดถึงคณะกรรมการสอบป้องกันสารนิพนธ์ทุกท่าน และอาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระศรีวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง พระครูวรปัญญาโกศล รองเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง พระครูปลัดณรงค์ ธมมรโต เจ้าคณะตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง พระครูกิตติยาภินันท์ เจ้าคณะตำบลมหาไถยอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง นายสุระเดช เครือจีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง นายอมรเทพ อ้อศิริณ รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง น.ท.ประชุม บริสุทธิพันธุ์ ไวยาวัจฉกรณ วัดแจ้ง ตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง และนายบุญมี อ้อยลี นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง ที่อนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี และขอบคุณนักวิชาการเจ้าของลิขสิทธิ์หนังสือ เอกสาร ตำราและงานวิจัย ที่ผู้วิจัยได้นำมาประกอบทำการวิจัยฉบับนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตคุณ แก่บิดามารดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ญาติพี่น้อง รวมทั้งคณะญาติโยมชาวบ้าน ตลาดกรวด ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ และสนับสนุนร่วมสร้างงานวิจัยเล่มนี้จนสำเร็จด้วยดี

พระกฤษณพล คุณงกโร (กลั่นพยอม)

มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ท
 บทที่ ๑ บทนำ	 ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
 บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	 ๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๘
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ	๑๕
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์	๑๘
๒.๓.๑ ประเภทอธิกรณ์	๒๐
๒.๓.๒ ความหมายของอธิกรณ์สมณะ	๒๑
๒.๓.๓ แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ในทางพระพุทธศาสนา	๒๑
๒.๓.๔ การตัดสินลงโทษตามแนวพุทธวิธี	๒๔
๒.๓.๕ เครื่องมือที่ใช้จัดการปัญหา	๒๕
๒.๓.๖ ผู้มีอำนาจในการใช้เครื่องมือ	๒๖
๒.๓.๗ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณา (ผู้โจทก์)	๒๖
๒.๓.๘ กระบวนการพิจารณา	๒๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๓.๙ วิธีการบังคับในการลงโทษ	๒๗
๒.๓.๑๐ การระงับอธิกรณ์ในพระไตรปิฎก	๒๘
๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย	๓๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๔
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร	๓๔
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ	๓๗
๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับอธิกรณ์	๔๐
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๔๙
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๕๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๗
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๙
๔.๒ ระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ที่มีต่อแนวทาง การบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๔ ด้าน	๖๑
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๖๕
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง	๘๒
๔.๕ สรุปผลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกกับแนวทางการบริหารจัดการ อธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง	๘๔
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๙๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๙๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๗
บรรณานุกรม	๑๐๙
ภาคผนวก	๑๑๖
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๑๗
ภาคผนวก ข ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถามหรือ IOC	๑๒๓
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ Try - Out	๑๒๖
ภาคผนวก ง ค่าแอลฟา (Alpha)	๑๒๘
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๓๐
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๓๘
ภาคผนวก ฌ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๔๗
ภาคผนวก ญ รูปภาพประกอบการให้สัมภาษณ์	๑๕๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๕๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๕๑
๔.๑	แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ๕๙
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ๖๒
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการวิเวกธรรม ๖๒
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการ อนุเวกธรรม ๖๓
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการ อาปัตตธรรม ๖๔
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการ กิจจาธรรม ๖๔
๔.๗	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการ อิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอายุ ๖๖
๔.๘	แสดงการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการ อิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) จำแนกตาม พรรษา ๖๗
๔.๙	การวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อ แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของ คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ๖๘
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญด้านวิเวกธรรม ๖๙
๔.๑๑	การวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ๗๐
๔.๑๒	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม ๗๑
๔.๑๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมด้านวิเวกธรรมจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี ๗๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมด้านอนุพาณิชยกรรม	๗๒
๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมด้านอาปัติตาทิกรณ	๗๓
๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี	๗๔
๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมโดยภาพรวม	๗๕
๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางบาลี ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลีด้านวิวาทิกรณ	๗๕
๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลีด้านอนุพาณิชยกรรม	๗๖
๔.๒๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์	๗๗
๔.๒๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๗๘
๔.๒๒ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวิวาทิกรณ	๗๙
๔.๒๓ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอนุพาณิชยกรรม	๗๙
๔.๒๔ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอาปัติตาทิกรณ	๘๐
๔.๒๕ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกิจจาติกรณ	๘๐
๔.๒๖ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ	๘๑
๔.๒๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านวิวาทิกรณ	๘๒
๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอนุพาณิชยกรรม	๘๓
๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอาปัติตาทิกรณ	๘๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกิจจาธิกรณ์	๘๔
๔.๓๑ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านวิวาหาธิกรณ์	๘๖
๔.๓๒ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านวิวาหาธิกรณ์	๘๖
๔.๓๓ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอนุวาหาธิกรณ์	๘๘
๔.๓๔ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอนุวาหาธิกรณ์	๘๘
๔.๓๕ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอาปตตาธิกรณ์	๙๐
๔.๓๖ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอาปตตาธิกรณ์	๙๐
๔.๓๗ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกิจจาธิกรณ์	๙๒
๔.๓๘ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกิจจาธิกรณ์	๙๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๘
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๙๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี/พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/มหามกุฏราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗, หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขณชวคคปาลิ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๕๐ ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคควิสาสินี สีลขณชวคคอฏฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาอฏฐกถา ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก				
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
วิ.มหา. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังคปาลิ	(ภาษาบาลี)
วิ.อ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	อรรถกถา	(ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรคปาลิ	(ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรคปาลิ	(ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรคปาลิ	(ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จุ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรคปาลิ	(ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ม.อุ.อ. (บาลี)	=	สูตรตันตปิฎก	มชฌิมนิกาย	(ภาษาบาลี)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในโลกเมื่อ ๒๕๖๐ ปีที่ผ่านมาซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมยุคแรกของพระพุทธศาสนานั้นได้มีรูปแบบการอยู่ร่วมกันในลักษณะสังคมของบรรพชิตที่เรียกว่า “สังฆะ” หมายถึง หมู่หรือกลุ่มบุคคล มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ซึ่งจะพบว่าระบบสังฆะ นี้เองที่เป็นบ่อเกิดของพระวินัยคือ กฎเกณฑ์ที่สังคมพึงยอมรับและปฏิบัติร่วมกันทั้งในส่วนที่เป็นข้อห้ามและข้ออนุญาต โดยคำว่า สังฆะ นั้นยังมีความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือ หมายถึงพระสงฆ์จำนวน ๔ รูป^๑ ขึ้นไปซึ่งเป็นจำนวนของพระสงฆ์ที่สามารถทำสังฆกรรมและประกอบพิธีกรรมบางอย่างของสังคมได้แล้วยังหมายถึงจำนวนพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่รวมกันอยู่เป็นสังคม (Society) ที่มีการทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งนับเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมโดยทั่วๆ ไปที่จะต้องเผชิญหน้าอันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว

เราจะพบว่าในการตั้ง “สังฆะ” ยุคแรกๆ ของพระพุทธองค์นั้น สมาชิกส่วนมากล้วนเป็นพระอรหันต์จึงไม่มีปัญหาในเรื่องของการกระทบกระทั่งหรือการก่อปัญหาทั้งนี้เพราะ สมาชิกล้วนแต่เป็นผู้มีปัญญาเป็นเครื่องชี้แนะและไม่มีการเลศ ดังนั้นการกำหนดรูปแบบของเงื่อนไขการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่าศีลหรือวินัยอันเป็นข้อบังคับทางสังคมจึงไม่ปรากฏ ต่อมาเมื่อสังคมสงฆ์ได้ขยายตัวมากขึ้นอันเนื่องมาจากการเปิดรับสมาชิกเข้ามาบวชทำให้จำนวนสมาชิกในสังคมสงฆ์นั้นมีมากขึ้นตามไปด้วยหรือที่เรียกว่า “สงฆ์” ได้ถึงความเป็นสังคมที่มีลักษณะสังฆพหุลตา คือ ความเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย อันจะทำให้ยากต่อการดูแลของผู้มีหน้าที่ปกครองเพราะผู้ที่เข้ามาบวชในระยะต่อมาต่างเป็นเสขะบุคคล คือผู้ยังต้องศึกษาและมีกิเลสเป็นพื้นฐาน ดังนั้น การจะหลีกเลี่ยงจากปัญหภายในจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก

อย่างไรก็ตามเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นพระพุทธองค์ก็ทรงนำวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น โดยในระยะแรกทรงนำ “วินัย” หรือ “ศีล” มาเป็นกรอบหรือกฎเกณฑ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เมื่อมีการกระทำผิดต่อพระธรรมวินัยก็จะนำกฎเกณฑ์ดังกล่าวมาลงโทษเพราะทรงเห็นว่า พระวินัยเป็นเสมือนกรอบหรือวิถีทางหนึ่งที่จะทำให้สังคมสงฆ์มีความผาสุกสำหรับจุดมุ่งหมายของการใช้วินัยโดยสรุปก็คือ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเหี้ยมโหดเพื่อป้องกันความลงโลกเลี้ยวซีก เพื่อป้องกันความดุร้าย หรือเพื่อป้องกันความประพฤติเลวทรามเป็นต้น^๒ และในการบัญญัติ

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕๕.

^๒ วิมहा. (บาลี) ๑/๓๘/๒๔-๒๕.

พระวินัยนั้นทรงเล็งเห็นประโยชน์ ที่จะให้เกิดกับปัจเจกชนและสังคมอยู่ ๓ ระดับ คือ (๑) มุ่งประโยชน์แก่สังคม (สังฆะ) (๒) มุ่งประโยชน์แก่บุคคล (๓) มุ่งประโยชน์แก่พระสัทธรรมอันเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติของโลกและชีวิต^๓

ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในยุคแรกๆ ทรงมีพุทธานุญาตให้สงฆ์ปรับโทษแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดตามสมควรแก่โทษเรียกว่า การปรับอาบัติ ซึ่งเป็นวิธีการที่ทรงใช้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาละเมิดหรือกระทำความผิดต่อพระธรรมวินัยซึ่งจะมีบทลงโทษที่หนักบ้างเบาบ้างตามแต่ลักษณะของความผิดที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามเราจะพบว่าสังคมของพระสงฆ์นั้นไม่ได้มีแค่ปัญหาการต้องอาบัติเท่านั้น หากแต่ยังมีปัญหาอื่นๆ อีกด้วย เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการฟ้องร้องใส่ความกันด้วยเรื่องอาบัติ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เรียกว่า“อธิกรณ์” หมายถึง เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัด ต้องทำ^๔ หรือเรื่องที่สงฆ์ต้องดำเนินการมีอยู่ ๔ หมวดคือ

๑. วิวาทาธิกรณ์ หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทกันในเรื่องพระธรรมวินัยว่านี่เป็นธรรมนี้เป็นวินัย เป็นต้น

๒. อนุวาทาธิกรณ์ หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการโจทก์ฟ้องหรือกล่าวหากันด้วยเรื่องการต้องอาบัติต่างๆ ทั้งหนักและเบา ซึ่งสงฆ์จะต้องแก้ไขด้วยการลงโทษคนผิดและให้การรับรองผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหา^๕

๓. อาปัตตาธิกรณ์ หมายถึง ปัญหาอันเกิดจากการล่วงละเมิดข้อบัญญัติว่าด้วยศีลหรือวินัย ซึ่งสงฆ์จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการปรับอาบัติ เช่น การเข้าปริวาสอยู่กรรม ประพฤติมานัต เพื่อออกจากอาบัติ เป็นต้น

๔. กิจจาธิกรณ์ หมายถึง ปัญหาหรือกิจธุระที่สงฆ์ที่พึงจะต้องร่วมกันทำให้เสร็จด้วยการประกอบสังฆกรรม เช่น การอุปสมบทและการกรานกฐิน เป็นต้น^๕

รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่เรียกว่า อธิกรณ์สมถวิธี ซึ่งมีอยู่ ๗ ประการคือ

๑) สัมมุขวินัย หมายถึง การแก้ไขปัญหานั้นจะต้องกระทำด้วยความพร้อมหน้าของผู้เป็นโจทก์ ผู้เป็นจำเลย สงฆ์ และหลักเกณฑ์วินัยจรรยาบรรณคือ พระธรรมวินัย^๖

๒) สติวินัย หมายถึง การแก้ไขปัญหาโดยการประกาศรับรองว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องด้วยเรื่องอันไม่มีมูลว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

๓) อมูหวินัย หมายถึง การแก้ไขปัญหาโดยประกาศรับรองว่าผู้ถูกฟ้องในเรื่องการต้องอาบัติขณะที่เป็นบ้า เมื่อท่านหายเป็นบ้าก็ไม่ควรมีผู้ใดฟ้องร้องท่านอีกเพราะถือว่าการกระทำผิดในขณะเป็นบ้านั้นไม่มีความผิด (อนาปัตติ)

๔) ปฎิญาตกรณะ หมายถึง การแก้ไขปัญหาด้วยการปรับอาบัติจำเลยตามคำสารภาพ

^๓ วิ.อ. (บาลี) ๑/๓๙/๒๓๖-๒๓๗.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓๖๒-๓๖๓.

^๕ วิ.จุ. (บาลี) ๖/๒๑๕/๒๔๕-๒๔๖, วิ.จุ. (ไทย) ๖/๒๑๕/๓๓๐-๓๓๒.

^๖ ม.อ.อ. (บาลี) ๔/๖/๒๙.

๕) เยอียลิกา หมายถึง กระบวนการแก้ไขปัญหาด้วยการถือเอาเสียงข้างมาก(ด้วยวิธีการจับฉลาก)เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน

๖) ตัสสปายลิกา หมายถึง การแก้ไขปัญหาด้วยการลงโทษแก่ผู้ที่ทำผิดในกรณีที่ผู้ถูกส่งข้อสอบสวนแล้วให้การสับสนคือ รับบ้างปฏิเสธบ้าง จนก่อให้เกิดความวุ่นวายในการดำเนินการพิจารณาอิกรณของสงฆ์

๗) ตินวัตถารกวินัย หมายถึง กระบวนการแก้ไขปัญหาดในกรณีพระภิกษุทะเลาะกันด้วยวิธีการประนีประนอมเปรียบเสมือนการยุติปัญหาดด้วยการกลบไว้ด้วยหญ้า

ในวิธีการแก้ไขปัญหาดทั้ง ๗ ประการนี้ สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาดอิกรณทั้ง ๔ ประการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการแก้ปัญหาดคณะสงฆ์ในสมัยปัจจุบันจะพบว่ามีกำหนดปัญหาดไว้เพียง ๒ หมวด คือเฉพาะหมวดอนาวาทอิกรณ และหมวดอาปิตตอิกรณซึ่งเป็นเรื่องการละเมิดหรือข้อกล่าวหาเกี่ยวกับอาบัติร้ายแรง (ปาราชิก) เท่านั้น โดยรัฐได้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ขึ้นมาพร้อมกับให้อำนาจแก่คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองในการออกกฎระเบียบว่าด้วยการดำเนินการแก้ไขปัญหาดอิกรณเรียกว่ากฏนิคกรรมเพื่อจะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาดดังกล่าว โดยกฏนิคกรรมนี้ถือว่าไม่ใช่รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดตามรูปแบบและกระบวนการของพระธรรมวินัย^๗ อย่างไรก็ตามแม้ว่ากฏนิคกรรมจะไม่ใช้วิธีการของพระธรรมวินัยแต่ก็มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการที่จะรักษาคุ้มครองและขจัดปัญหาดการละเมิดพระธรรมวินัยที่เกิดขึ้นในสมัยปัจจุบันได้

ในส่วนของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ปัญหาดของการบริหารจัดการอิกรณในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่, พระสังฆาธิการบางรูปไม่เข้าใจบทบาทตัวเอง, ไม่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่, และขาดความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่.

ปัญหาด และอุปสรรค การบริหารจัดการอิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง พอสรุปได้ดังนี้

๑) สงฆ์ผู้ดำเนินการไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยเนื่องจากความรู้

๒) สังฆมณฑลไม่มีความเป็นเอกภาพเนื่องจากไม่เคารพในมติสงฆ์

๓) ผู้ละเมิดพระธรรมวินัยไม่มีความละอาย โง่เขลา และฝืนมติไม่เคารพการตัดสินของพระวินัยธรและสงฆ์

๔) สังฆมณฑลขาดผู้นำที่เข้มแข็ง

ส่วนอุปสรรคและปัญหาดของกฏนิคกรรมคือ

๑) บุคลากรผู้มีหน้าที่เป็นทั้งผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาไม่มีความรู้ทางกฎหมายและพระธรรมวินัยเพียงพอทำให้การดำเนินการไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฏนิคกรรม

๒) ปัญหาดความใกล้ชิดระหว่างพระผู้พิจารณา/ คณะผู้พิจารณากับภิกษุผู้ตกเป็นจำเลย

^๗ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๔๕.

๓) ปัญหาการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐ

๔) ข้อกฎหมายบ้านเมืองไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยเป็นต้น^๔

สิ่งที่จำเป็นในบทบาทหน้าที่ คือพระสงฆ์การต้องเข้มแข็ง ตั้งใจทำงานให้สมกับคำว่าผู้นำ มีความรับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ควรเลือกผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และเต็มใจที่จะเป็นพระสงฆ์การ เพราะพระสงฆ์การต้องมีจิตสำนึกต่อหน้าที่เสมอควรให้ผู้ที่จะเป็นพระสงฆ์การที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เข้าเฝ้าบาทบาทความเป็นผู้นำที่จะต้องระงับอธิกรณ์ให้จบโดยเร็ว และพร้อมที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทองเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยมุ่งศึกษาการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหา

^๔ อธิเทพ ผาหา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๗ และ กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

อิทธิกรณที่เรียกว่า อิทธิกรณสมถวิธ^๙ ซึ่งมีอยู่ ๗ ประการคือ^{๑๐} ๑) สัมมุขาวินัย หมายถึง การแก้ไขปัญหาก็จะต้องกระทำด้วยความพร้อมหน้าของผู้เป็นโจทก์ ผู้เป็นจำเลย สงฆ์ และหลักเกณฑ์วินิจฉัยตัดสินคือ พระธรรมวินัย^{๑๑} ๒) สติวินัย หมายถึง การแก้ไขปัญหาโดยการประกาศรับรองว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องด้วยเรื่องอันไม่มีมูลว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ๓) อมูหวินัย หมายถึง การแก้ไขปัญหาโดยประกาศรับรองว่าผู้ถูกฟ้องในเรื่องการต้องอาบัติขณะที่เป็นบ้า เมื่อท่านหายเป็นบ้าก็ไม่ควรมีผู้ใดฟ้องร้องท่านอีกเพราะถือว่ากระทำความผิดในขณะที่เป็นบ้าอันไม่มีความผิด (อนาปัตติ) ๔) ปฏินุญญาตกรณะ หมายถึง การแก้ไขปัญหด้วยการปรับอาบัติจำเลยตามคำสารภาพ ๕) เยภุยยสีกา หมายถึง กระบวนการแก้ไขปัญหด้วยการถือเอาเสียงข้างมาก (ด้วยวิธีการจับฉลาก) เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ๖) ตัสสปาปิยสีกา หมายถึง การแก้ไขปัญหาโดยการลงโทษแก่ผู้ที่ทำให้ผิดในกรณีที่ถูกสงฆ์สอบสวนแล้วให้การสับสนคือ รับบ้างปฏิเสธบ้าง จนก่อให้เกิดความวุ่นวายในการดำเนินการพิจารณาอิทธิกรณ ๗) ตินวัตถการวินัย หมายถึง กระบวนการแก้ไขปัญหาในกรณีพระภิกษุทะเลาะกันด้วยวิธีการประนีประนอมเปรียบเสมือนการยุติปัญหาด้วยการกลบไว้ด้วยหญ้า ในวิธีการแก้ไขปัญหทั้ง ๗ ประการนี้ สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาคอิทธิกรณทั้ง ๔ ประการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วย

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คืออายุ พรรษา การศึกษา และตำแหน่งหน้าที่

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ เรื่องราวที่ก่อให้เกิดอิทธิกรณนั้นมี ๔ ประการ คือ

๑. วิวาทอิทธิกรณ การวิวาทกันในเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย
๒. อนุวาทอิทธิกรณ การโจทก์ฟ้องกันด้วยศีลวิบัติ เป็นต้น
๓. อาปัตตอิทธิกรณ การต้องอาบัติ
๔. กิจจาอิทธิกรณ เรื่องของสงฆ์ที่จะต้องจัดทำให้เป็นสังฆกรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ ได้กำหนดขอบข่ายประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

^๙ วิ.จุ. (บาลี) ๖/๒๒๘-๒๒๙/ ๒๕๔-๒๗๒.

^{๑๐} วิ.จุ. (บาลี) ๖/๒๑๕/๒๔๕-๒๔๖.

^{๑๑} ม.อุ.อ. (บาลี) ๔/๖/๒๙.

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่พระสงฆ์ในพื้นที่ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๔๐ วัด ซึ่งมีจำนวน ๒๔๕ รูป^{๑๒}

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๔๐ วัด ๑๕๒ รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๐.๙๕

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คณะสงฆ์ในอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง มี ๗ ตำบล คือ

๑. ตำบลตลาดกรวด
๒. ตำบลมหาไทย
๓. ตำบลบ้านแห
๔. ตำบลศาลาแดง
๕. ตำบลบ้านอิฐ
๖. ตำบลหัวไผ่
๗. ตำบลบางแก้ว

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ ถึงเดือน ธันวาคม ๒๕๖๑ รวม ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณ ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณ ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครอง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

^{๑๒} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ, (ครั้งที่ ๒, วันจันทร์ที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑).

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจของความหมายในการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการ อธิการ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่างๆ ของการใช้คำ ในวิจัยดังนี้

การบริหารจัดการ หมายถึง ขั้นตอนวิธีการที่จะนำไปใช้เพื่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องกระทำเป็นขั้นตอน

อธิการ์ หมายถึง เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดทำให้เสร็จลุล่วงไป ประกอบด้วย

๑. วิวาทาธิการ์ หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทกันในเรื่องพระธรรมวินัยว่านี้เป็นธรรมนี้เป็นวินัย เป็นต้น

๒. อนุวาทาธิการ์ หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากการโจทก์ฟ้องหรือกล่าวหากันด้วยเรื่อง การต้องอาบัติต่างๆ ทั้งหนักและเบา ซึ่งสงฆ์จะต้องแก้ไขด้วยการลงโทษคนผิดและให้การรับรองผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหา

๓. อาปัตตาธิการ์ หมายถึง ปัญหาอันเกิดจากการล่วงละเมิดข้อบัญญัติว่าด้วยศีลหรือวินัย ซึ่งสงฆ์จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการปรับอาบัติ เช่น การเข้าปริวาสอยู่กรรม ประพฤติมานติ เพื่อออกจากอาบัติ เป็นต้น

๔. กิจจาธิการ์ หมายถึง ปัญหาหรือกิจธุระที่สงฆ์ที่พึงจะต้องร่วมกันทำให้เสร็จด้วยการประกอบสังฆกรรม เช่น การอุปสมบทและการกรานกฐิน เป็นต้น

อธิการณสมถวิธี คือ เครื่องมือระงับอธิการ์ มี ๗ ประการ คือ

๑. สัมมุขาวินัย (การระงับต่อหน้า)

๒. สติวินัย (การระงับด้วยยกให้ว่าเป็นผู้มีสติ)

๓. อมูพหวินัย (การระงับการทำผิดในขณะที่จิตวิปลาส)

๔. ปฏิญญาตกรณี (การระงับด้วยคำสารภาพของผู้ถูกฟ้อง)

๕. เยภุยยสิกา (การระงับด้วยถ้อยเสียงข้างมาก)

๖. ตัสสปาปิยสิกา (การระงับด้วยการลงโทษ)

๗. ตินวัตถการกะ (การระงับด้วยให้เลิกแล้วกันไป)

คณะสงฆ์ หมายถึง กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง หรือบรรดาพระภิกษุที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย จังหวัดอ่างทอง หรือบรรดาพระภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการอธิการ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบของอธิการ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการอธิการ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๑.๗.๔ ผลจากการวิจัย นำไปพัฒนาการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่นๆได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ภายใต้แนวความคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการระงับอริกรณ
- ๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ความหมายเกี่ยวกับการบริหาร คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยการ (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึงการรับใช้หรือผู้รับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึงการติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง เพื่อมุ่งแสวงหาผลกำไร (profits) หรือผลกำไรสูงสุด (maximum profits) แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองคำนี้ก็อาจใช้แทนกันได้ ซึ่งหมายถึงการบริหาร เช่นเดียวกัน การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของ องค์การ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความล้มเหลว หรือความสำเร็จ ความไร้ประสิทธิภาพหรือความมีประสิทธิภาพ ของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารเป็นมรรควิธีที่สำคัญจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัว หรือ

องค์การใดๆย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม

มีนักวิชาการ และนักบริหาร ผู้ทรงความรู้ ทรงคุณวุฒิและนักศึกษามากมายหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ ในการวางแผน จัดองค์การอำนวยความสะดวกทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) และการควบคุม (Controlling)^{๑๓} แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการ สมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อก่อนทางปฏิบัติแล้วคนไทยเราก็กบริหารบ้านเมืองแบบนี้นานมาแล้วหน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^{๑๔} ที่สำคัญผู้บริหารงานที่ดีจะต้อง มีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือจะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจ ให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง

ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ^{๑๕} อย่างไรก็ตามการปฏิบัติที่ดีควรกำหนดแนวทาง หรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๑๖} การจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการประสานกิจกรรมหรืองานต่างๆ เข้าด้วยกัน^{๑๗} ทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุให้สามารถประสานเข้าด้วยกัน และสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๑๘}

^{๑๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา, ๒๕๕๐), หน้า ๔๐.

^{๑๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๓.

^{๑๕} พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี, **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๖} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคฺโล), **การบริหารวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖.

^{๑๗} Robbins Stephen, **Management**, (New Jersey: prentice Hall International, 2002), p. 6.

^{๑๘} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

เพื่อทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๙} การจัดการเป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ^{๒๐} รวมเรียกว่า ทรัพยากรทางการจัดการ ได้แก่

- ๑) (Man) บุคลากร
- ๒) (Money) งบประมาณ
- ๓) (Material) วัสดุอุปกรณ์
- ๔) (Management) การจัดการ^{๒๑}

กล่าวได้ว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือมีหลักการ มีกฎเกณฑ์ และเป็นทฤษฎีที่ฟังเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานโดยลักษณะเช่นนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งเป็นศาสตร์ทางสังคม ที่อยู่กลุ่มเดียวกับวิชาสังคมวิทยา วิชาจิตวิทยา และวิชารัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยประสบการณ์ ความสามารถ ความรู้ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม

การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)^{๒๒} และการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๒๓} ซึ่งภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๒๔}

นอกจากนี้นักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้ทัศนะอีกว่าการบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๕} อีกทั้งการบริหารเป็นศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารย่อมจะให้ความรู้ที่เชื่อถือได้กับผู้บริหารว่าต้องกระทำ

^{๑๙} ประยูรธ เจริญสวัสดิ์, *การบริหารงานบุคคล*, (กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๒๐} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร: พัทธอักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๒๑} Peter Ferdinand Ducker, อ้างใน สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภักดิ์, *หลักการบริหารเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ. ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

^{๒๒} จันทราณี สงวนนาม, *เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง*, (ม.ท.ป., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^{๒๓} สุธี สุทธิสมบูรณ์, *หลักการบริหารเบื้องต้น*, (กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๒๔} ธงชัย สันติวงษ์, *องค์การและการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๒๕} ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, *เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา*, (เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

อะไรภายในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ และเป็นการช่วยให้พวกเขาคาดคะเนถึงผลลัพธ์ของการกระทำของพวกเขาได้^{๒๖} โดยเป็นการดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วยการวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การอำนวยการ (Actuating), และการควบคุม (Controlling), เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๒๗} เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๒๘}

สอดคล้องกับนักวิชาการอีกหลายท่านที่ให้ทัศนะของการบริหารว่า กระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงานและการควบคุม เพื่อใช้ให้กิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยคนและทรัพยากร^{๒๙} หรือเป็นกระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๓๐} อีกทั้งการบริหารนั้นเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๓๑}

อาจกล่าวได้ว่าการบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรทางการบริหารมาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์, การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ, การบริหารต้องใช้ทรัพยากรทางการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน, การบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ, การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน, การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน, และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล,^{๓๒} สอดคล้องกับรองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม^{๓๓} ได้ให้ทัศนะว่า

^{๒๖} สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๒๗} ธนจรัส พูนสิทธิ์, **การจัดการองค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๒๘} ธีรฤดี บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๒๙} ประดิษฐ์ บอดี้จัน, “กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดกลุ่มภาคเหนือ”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓.

^{๓๐} พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๓๑} พิทยา บวรวัฒนา, **การบริหารเชิงบูรณาการ**, (นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๓๒} สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบูลย์สารานุกรม, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

^{๓๓} สุรพล สุธะพรหม, **พื้นฐานทางการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕๓-๑๕๖.

การจัดการเชิงพุทธ (Buddhist management) ถือว่าเป็นสาขาหรือวิชาเอกแขนงหนึ่งของสาขาวิชาการจัดการ (Management) ที่เป็นการจัดประมวลความรู้ระหว่างศาสตร์ ๒ ศาสตร์มาบูรณาการเข้าด้วยกัน นั่นก็คือเป็นการนำเอาศาสตร์แห่งการจัดการ (Management Science) และพุทธศาสตร์ (Buddhist Studies) มาผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกันเมื่อนำเอาศาสตร์ ๒ ศาสตร์มาบูรณาการเข้าด้วยกันจึงได้จัดให้มีองค์ความรู้สำหรับสาขาวิชานี้ออกเป็น ๒ แนวทางคือ

แนวทางที่ ๑ เป็นการศึกษาความรู้การจัดการทั่วไปตามแนวพระพุทธศาสนามีรายวิชาเหล่านี้คือ การจัดการเชิงพุทธศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ การควบคุมทางการจัดการตามแนวพระพุทธศาสนา การจัดการพฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา มนุษย์สัมพันธ์กับการจัดการเชิงพุทธ และการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานตามแนวพระพุทธศาสนา

แนวทางที่ ๒ เป็นการศึกษาความรู้เรื่องของการจัดกิจการพระพุทธศาสนาโดยยึดถือตามหลักของมหาเถรสมาคมที่เป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ได้ประกาศใช้ประกอบด้วยองค์การทางพระพุทธศาสนา ๖ ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์^{๓๔}

อย่างไรก็ดีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้ทัศนะในการบริหาร ว่าเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๓๕} อีกทั้งเป็นศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง เปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๓๖} มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัยคือ

๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺห ปริหริต สมตฺถโ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป

๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยความสะดวก จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๓๗} อาจ

^{๓๔} สุรพล สุยะพรหม, *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๓๕} สมาน รังสียกฤษฎ์, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๓๖} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, *องค์การและการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พัทธอักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๓๗} สิริภาพ เหล่าลาภะ, *พุทธศาสตร์การเมือง*, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

กล่าวได้ว่า การบริหารหรือการจัดการ เป็นศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๘}

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหาร (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ ๑) ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ ๒) มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) และการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) ๓) มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่อง การนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ ดังนั้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (Policy, Plan, Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน^{๓๙}

อย่างไรก็ดีการบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรทางการบริหาร (Administrative resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๐}

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ ซึ่งนับว่าเป็นอุปกรณ์ของการจัดการนั้น ๆ รวมถึงกระบวนการจัดหน่วยงานและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้การทำงานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และหมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยบุคคลอื่นและการบริหารเป็นการจัดการทำให้เกิดความสำเร็จและเห็นว่าการบริหารเป็นการระดมให้บุคคลดำเนินการให้ไปสู่เป้าหมายและการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยหลัก คือ เงิน บุคคล วัสดุสิ่งของ วิธีการปฏิบัติงานและคุณธรรมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างความเจริญมั่นคงกับองค์กรในทุก ๆ ด้าน และการบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร มีลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพราะการ

^{๓๘} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๓๙} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, “การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^{๔๐} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, [ปรับปรุงและแก้ไข], (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

วินิจัยสังการเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักบริหารและการเจริญเติบโตของการบริหาร ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวองค์กรโดยอ้อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมจากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการบริหารจัดการที่นักวิชาการให้ไว้ดังกล่าวผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรที่ต้องมีคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนำปัจจัยทางการบริหารจัดการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการมาใช้อย่างเป็นกระบวนการโดยผ่านหน้าที่หลัก คือ การวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุมให้การทำงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

ในปัจจุบัน การจัดการองค์กรมีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ ในการจัดการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมที่แสวงหากำไร และ มีการแข่งขันเพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งในเชิงบริหารงาน และการพัฒนาองค์กร ให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่ เข้ามาเป็นกลยุทธ์ หรือหลักการในการบริหารจัดการ ในขณะเดียวกันก็มีนักวิชาการ ทางตะวันตกกำลังสนใจหลักการในทางพระพุทธศาสนามาผสมผสาน และประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ เพราะเขาถือว่า การที่จะใช้หลักการ วิธีการ หรือเทคนิคของ นักวิชาการชาวตะวันตก ซึ่งพัฒนาการการบริหารจัดการมาไม่เกิน ๑๐๐ ปีนั้นยังเป็นหลักการที่ยังยึดกับวัตถธรรมทั้งมีผู้แพ้ผู้ชนะเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งหวังกำไรและการแข่งขัน ดังนั้นเมื่อนักวิชาการทางตะวันตกได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาทำให้เขารู้ว่าศาสตร์แห่งการจัดการที่ยั่งยืนและดำรงความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั้นคือศาสตร์ในการจัดการเชิงพุทธศาสตร์ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึงหลักการจัดการสมัยใหม่กับหลักการจัดการงานเชิงพุทธศาสตร์ในเชิงเปรียบเทียบว่าสามารถบูรณาการรวมเข้ากันได้และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับหลักการจัดการสมัยใหม่ได้อย่างเหลือเชื่อถึงแม้ว่าจะเป็นหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้วก็ตาม^{๔๑}

ถ้ามองภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์แล้วจะพบว่าการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่จะเน้นการเปลี่ยนแปลงเพื่อรับใช้ระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยมในช่วงแรกของการบริหารงานซึ่งอยู่ในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมจะเน้นการจัดการในองค์กรเพื่อลดต้นทุนการผลิตและการผลิตสินค้าในปริมาณมาก ๆ แต่ในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของระบบการบริหารงาน เพื่อรองรับระบบ การจัดการสมัยใหม่ เข้ามาปรับปรุงการจัดการขององค์กร จึงทำให้การบริหารงานมี

^{๔๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา, ๒๕๕๐), หน้า ๔๐.

ความซับซ้อน ต้องใช้กลยุทธ์ด้านต่าง ๆ มาปรับเข้ากับระบบการจัดการเน้นการแข่งขัน และผลกำไรสูงสุด เพื่อสนองระบบบริโภคนิยม จึงมีศาสตร์ในการจัดการสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ระบบเก่า โดยเพิ่มองค์ความรู้ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ให้มีการเพิ่มทักษะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ เข้ามาประกอบเป็นหลักในการพัฒนาการจัดการสมัยใหม่ โดยเฉพาะ การแข่งขันขององค์กรที่มีความหลากหลาย จึงมีการนำเอาเรื่องสมรรถนะ (Competency) เข้ามาใช้ในหลักการจัดการสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการระบุทรัพยากรบุคคลว่า มีความสามารถและความรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นผู้มีความสามารถที่สุด เป็นการแสวงหาความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป นำมาเป็นบุคลากรในองค์กร เพื่อสร้างความเป็นเลิศขององค์กร ในการบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร เพื่อการแข่งขันที่มีศักยภาพเหนือกว่า องค์กรอื่น ๆ ก่อนอื่นต้องขอกล่าวถึงระบบการจัดการที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบการจัดการ สมัยใหม่ที่มีการพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ

การจัดการองค์กรมีองค์ประกอบสำคัญที่นักบริหารงานควรคำนึงเพื่อให้การจัดการประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย เงิน (money) วัสดุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และแรงงาน หรือคน (man)^{๔๒} องค์ความรู้ในการบริหารงาน ในยุคต้นๆ ของการพัฒนาการจัดการสมัยใหม่ จะคิดถึงองค์ประกอบสำคัญดังกล่าว เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายขององค์กร ว่าจะมีทิศทางหรือแนวทางในการจัดการองค์กรอย่างไร แต่ต่อมามีการพัฒนา ระบบการจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการจัดการที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดการสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการจัดการคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการจัดการขององค์กร เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทย หรือองค์กร ต้องให้ความสนใจ เพราะว่าการจัดการ จะต้องมีการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตรมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้น และเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด (การมีส่วนร่วม Participation), มากขึ้น (การให้อำนาจ Empowerment), (การเข้าไปเกี่ยวข้อง Involvement), (การทำงานเป็นทีม Teamwork). ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆกัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจจากองค์ประกอบสำคัญข้างต้น คือ (man บุคคล), (money เงิน), (materials วัสดุอุปกรณ์), และ (management การจัดการ).

สรุปได้ว่า การจัดการองค์กร (Organizing) เป็นหน้าที่ทางบริหารที่สืบเนื่องจากการวางแผน คือเมื่อองค์การจัดทำจุดหมายและแผนเชิงยุทธศาสตร์แล้ว ผู้บริหารควรต้องออกแบบโครงสร้างองค์การเพื่อให้การบริหารงานบรรลุจุดหมายแผนเชิงยุทธศาสตร์ขององค์การนั้น การ

^{๔๒} พินิจ ลาภธนานนท์, **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๓๐.

ออกแบบโครงสร้างองค์การเป็นกิจกรรมที่ควรได้รับการตรวจสอบอยู่เสมอเนื่องจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างองค์การเกิดขึ้นมากมาย

การจัดการสมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการจัดการมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการจัดการสมัยใหม่ เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์ และความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ของระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

หลักการจัดการเชิงพุทธศาสตร์ เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ามากกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปี ในยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการสมัยใหม่ ต่างก็กลับมาทบทวนบทบาททางวิชาการในการจัดการสมัยใหม่ว่า ยังคงเป็นแนวทางเดียวหรือไม่ ที่การจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสนองตอบต่อระบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขัน และสร้างผลกำไร หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว การจัดการจัดการสมัยใหม่ ยังขาดอะไรบางอย่างที่เป็นนามธรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสังคมและองค์กร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการจัดการมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบันและในอนาคต แต่ในที่นี้ จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบางประการ ได้แก่ หลักสัพพริสนธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสัพพริสนสูตร (พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๓) อันเป็นแนวทางในการจัดการเชิงพุทธศาสตร์เพียง หลักธรรมหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาว่า หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์มีได้มุ่งหวังกำไร หรือการแข่งขัน เพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก โดยมีได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันและรู้เท่าทันโลก หลักสัพพริสนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มี ๗ ประการ^{๔๓} คือ

๑. อัมมัญญตา (Knowing the Law, Knowing the Cause) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่าการจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติ อันว่า “สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไปเป็นธรรมดา” โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาจัดการองค์กร

^{๔๓} ดร. กนก แสนประเสริฐ, หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์,

๒. อัตถัญญตา (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose) ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย คือรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ

๓. อัตตัญญตา (Knowing Oneself) ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราจัดการเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็งอย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบ รวมทั้งการจัดการความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศ มีประสิทธิภาพ และมั่นคงถาวร

๔. มัตถัญญตา (Moderation, Knowing how to be temperate) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการจัดการการเงิน หรือ การขยายกิจการต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ขีดความสามารถขององค์กร ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการ แข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร

๕. กาลัญญตา (Knowing the Proptertime) ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลา อันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณา ถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ว่า ควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด

๖. ปริสัณญตา (Knowing the Assembly, Knowing the Society) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้ரியที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การจัดการ จำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือ การประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณะชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

๗. ปุคคลัญญตา (Knowing the individual, Knowing the different individuals) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การจัดการในการรู้บุคคล เปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

สรุปได้ว่า จากสาระสำคัญของสปปุริสธรรมข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาอธิบายความสัมพันธ์ของการจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัย ซึ่งกันและกัน การพิจารณา

ด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์การที่ดีได้ สำหรับในส่วนของผู้บริหารจะนำหลักการจัดการเชิงพุทธศาสตร์เข้ามาประกอบ หรือ บูรณาการให้เข้ากับการจัดการในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อการจัดการอย่างยั่งยืนและมั่นคง รวมทั้งจะเป็นหลักการของนักบริหารในการจัดการองค์การของตนอย่างมีระบบ โดยที่ยังมีคุณธรรมมาประกอบในการพิจารณาบริหารจัดการด้วยอีกสัสดหนึ่งด้วย^{๔๔}

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์

สมัยพุทธกาลบุคคลที่เข้ามาสู่สังคมสงฆ์โดยผ่านขั้นตอนตามกรรมวิธีที่กำหนดไว้แล้ว แต่มีความเสื่อมใสศรัทธาต่อหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่างก็ตั้งใจปฏิบัติสมณธรรมกันอย่างจริงจัง จนบรรลุเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหัตต์ ตามลำดับ จากนั้นก็จะช่วยกันประกาศพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองแพร่หลายออกไป ซึ่งในสมัยพุทธกาลพระวินัย เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ เมื่อเกิดอธิกรณ์พระพุทธองค์ทรงระงับอธิกรณ์นั้น พระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยคดีและตัดสินผิด-ถูกเอง เพราะทรงเป็นพระศาสดา และทรงบัญญัติสิกขาบท เมื่ออธิกรณ์มีมากขึ้นก็ทรงมอบอำนาจต่างๆ ให้แก่คณะสงฆ์ในสมัยนั้นซึ่งล้วนเป็นอริยสงฆ์ เป็นผู้ชำระอธิกรณ์ โดยได้ทรงวางหลักในการชำระอธิกรณ์ไว้ ๗ ประการ เรียกว่า อธิกรณ์สมณะ ๗^{๔๕} และทรงกระทำการอย่างเปิดเผย ทรงฟังประชาชน แม้เพียงประชาชนติเตียนก็ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยและวินิจฉัยคดีอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ทรงแสดงความบริสุทธิ์ของสังฆคณะสงฆ์ให้ประชาชนได้เห็นและสิ้นสงสัย และนับถือได้อย่างสบายใจ พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับคณะสงฆ์ในรูปแบบสังฆกรรม^{๔๖} ซึ่ง แต่ละประเภทต้องได้รับการตรวจสอบอย่างรอบคอบ เมื่อสงฆ์มีมติเป็นเอกฉันท์แล้วจะเริ่มทำสังฆกรรมนั้นๆ ได้ หากสงฆ์คัดค้านแม้แต่เพียงรูปเดียวก็ต้องพิจารณาตรวจสอบกันใหม่ แม้พระองค์เองก็ทรงให้ความเคารพและปฏิบัติตามมติของสงฆ์ทุกประการ เพื่อให้มติของสงฆ์มีความศักดิ์สิทธิ์ที่คณะสงฆ์ทุกหมู่เหล่า จะต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้งเป็นอย่างอื่น โดยยึดหลักพระ

^{๔๔} นายกนก แส่นประเสริฐ, บทความทางพุทธศาสนา, หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๙.

^{๔๕} อธิกรณ์สมณะ วิธีดำเนินการเพื่อระงับอธิกรณ์มี ๗ อย่าง คือ ๑) สัมมุขวินัย วิธีระงับในที่พร้อมหน้า, ๒) สติวินัย วิธีระงับโดยถือสติเป็นหลัก, ๓) อมพหวินัย วิธีระงับสำหรับผู้หายจากเป็นบ้า, ๔) ปฎิญา ตระณะ การทำตามที่ได้รับ, ๕) ตัสสปาปิยสิกา การตัดสินลงโทษแก่ผู้ผิด (ที่ไม่รับ), ๖) เยภุยยสิกา การตัดสิน ตามคำของคนข้างมาก, (๗) ตินวัตถการวินัย วิธีประนีประนอม.

^{๔๖} สังฆกรรม งานของสงฆ์, กรรมที่สงฆ์พึงทำ, กิจที่พึงทำโดยที่ประชุมสงฆ์มี ๔ คือ ๑) อปโลกนกรรม กรรมที่ทำเพียงด้วยบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติและไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น แจ่งการลงพรหมทัณฑ์ แก่ภิกษุ, ๒) ญัตติกรรม กรรมที่ทำเพียงตั้งญัตติไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น อุโบสถและปาวรณา, ๓) ญัตติทุติยกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนาหนึ่ง เช่น สมมติสีมา ให้ผ้ากฐิน, ๔. ญัตติ จตุตถกรรม กรรมที่ทำด้วย ตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนา ๓ หน เช่น อุปสมบท ให้ปริวาส ให้มนต์ (พระพรหม คุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, ๒๕๕๑: ๔๑๕).

ธรรมวินัยเป็นหลัก ดังปัจฉิมโอวาทที่พระองค์ได้ตรัสแก่คณะสงฆ์มีพระอานนท์เถระ เป็นต้น ที่พากันเฝ้าพระพุทธเจ้าในขณะที่ใกล้จะปรินิพพานว่า “อานนท์ ธรรมและวินัยที่เรา ตรัสแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราตถาคตปรินิพพานไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” ปัจฉิมโอวาทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาลเป็นไปในรูปแบบสามัคคีธรรม แม้พระพุทธเจ้าจะปรินิพพานไปแล้ว การปกครองคณะสงฆ์ก็อยู่ในรูปแบบของระบบสามัคคีธรรม พระภิกษุต่างก็ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในหลักพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสแล้วบัญญัติไว้แล้ว แต่ก็ยังมีการประพฤติปฏิบัติคลาดเคลื่อนไปจากหลักพระวินัยบ้าง จึงได้ทำการสังคายนา เพื่อทำการชักข้อความถูกต้องและเพื่อกำจัด ภิกษุอลัชชีให้หมดไปด้วย

ในยุคการปกครองคณะสงฆ์ไทย ได้เกิดวิกฤตการณ์มากมาย เนื่องจากพระสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติผิดแผกแตกต่างไปจากพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ นำความเสื่อมเสียมาสู่คณะสงฆ์และสร้างความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังได้ทำลายศรัทธาของผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาให้ลดน้อยและเสื่อมถอยไป และยังไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อผู้ที่ยังไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา บางปัญหาคณะสงฆ์สามารถยุติได้ แต่บางปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ นอกจากนี้จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปและมีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการดำเนินชีวิตส่งผลให้เกิดการละเมิดพระธรรมวินัย หรือเกิดข้อสงสัยในการกระทำต่างๆ ที่อาจส่งผลต่อการวินิจฉัยตัดสินคดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการและขั้นตอนการระงับอธิกรณ์ระหว่างคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับกฎหมายเถรสมาคม เพื่อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับทางพระธรรมวินัยเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมสงฆ์ที่สามารถอธิบายตอบข้อสงสัยของพุทธศาสนิกชนและผู้ที่มีความสนใจต่อกระบวนการและวิธีการระงับอธิกรณ์ในคณะสงฆ์ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อความสันติสุขในสังคมคณะสงฆ์สืบต่อไป

สำหรับรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์มีรายละเอียดที่ต้องศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ประเภทอธิกรณ์ อธิกรณ์ คือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วสงฆ์จะต้องจัดต้องทำ เรื่องที่สงฆ์จะต้องดำเนินการ ซึ่งเป็นการเถียงกันเกี่ยวกับพระธรรมวินัย การโจทก์กล่าวหากันด้วยอาบัติ การต้องอาบัติ การปรับอาบัติ การแก้ไขตัวให้พ้นจากอาบัติ และกิจธุระต่างๆ ที่สงฆ์จะต้องกระทำ เช่นการให้อุปสมบท ให้ผ้าพระกฐิน เป็นต้น ซึ่งเห็นได้ว่าอธิกรณ์นั้นไม่ใช่เรื่องเฉพาะที่เป็นปัญหาเท่านั้นแต่รวมไปถึงกิจหรือหน้าที่ของสงฆ์ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เป็นปัญหา เช่นการให้อุปสมบท ก็อยู่ในความหมายของอธิกรณ์เช่นกัน โดยสรุปแล้ว อธิกรณ์มีความหมายเป็น ๒ ประการคือ

(๑) เรื่องที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือการประพฤติปฏิบัติ ที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย เป็นการทำลายกฎ กติกา ระเบียบแบบแผนของสังคม สร้าง ความวุ่นวายทำลายหมู่คณะ

(๒) กิจของสงฆ์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ เป็นกิจธุระที่จะต้อง ทำให้สำเร็จแล้วเสร็จตาม ภาระงานที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ พระพุทธศาสนาได้แบ่ง ประเภทอิทธิกรรมไว้ เป็น ๔ ประเภท คือ^{๔๗}

๑) วิวาทาธิกรณ์ วิวาทที่จัดเป็นอิทธิกรรม การวิวาทซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเอาธุระ ดำเนินการพิจารณาระงับ ได้แก่การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย เช่น เถียงกันว่า สิ่งนี้เป็น ธรรม เป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ข้อนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ข้อนี้ไม่ได้ตรัสไว้ ดังนี้ เป็นต้น

๒) อนุวาทาธิกรณ์ การโจทที่จัดเป็นอิทธิกรรม คือ การโจทกันด้วยอาบัติ เรื่องการกล่าว หากัน

๓) อาปัตตาธิกรณ์ อิทธิกรรมคืออาบัติ หมายความว่า การต้องอาบัติและการถูกปรับ อาบัติ เป็นอิทธิกรรมโดยฐานเป็นเรื่องที่จะต้องจัดทำ คือระงับด้วยการแก้ไขปลดปล่อยออกจาก อาบัติ นั้นเสีย มีการปลงอาบัติ หรือการอยู่กรรม เป็นต้น ตามวิธีที่ท่านบัญญัติไว้

๔) กิจจาธิกรณ์ การงานเป็นอิทธิกรรม คือเรื่องที่เกิดขึ้นอันสงฆ์ต้องจัดต้องทำหรือ กิจธุระ ที่สงฆ์จะพึงทำ อรรถกถาพระวินัยว่า หมายถึงกิจอันจะพึงทำด้วยประชุมสงฆ์ ได้แก่ สังฆกรรมทั้ง ๔ คือ อุปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติหุตยกรรม ญัตติจตุตถกรรม

๒.๓.๒ ความหมายของอิทธิณสมณะ คำว่า อิทธิณสมณะ มาจากการประสมของคำว่า อิทธิกรรม แปลว่า ปัญหาหรือเหตุ คติความ หรือหมายถึง เรื่องที่เกิดขึ้นในสงฆ์เป็นสิ่งที่สงฆ์จะต้อง ดำเนินการ และคำว่า สมณะ แปลว่าระงับ การทำให้สงบ รวมกันเป็นอิทธิณสมณะ แปลว่า ธรรมเป็น เครื่องระงับอิทธิกรรมหรือวิธีการระงับอิทธิกรรม หรือหมายถึงวิธีดำเนินการเพื่อระงับอิทธิกรรม หรือ ภาระงานในการแก้ปัญหาหรือวิธีการที่จะดำเนินการเพื่อทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมให้สำเร็จ ลุล่วงไปตามความประสงค์ หากมุ่งอธิบายถึงคำที่เป็นองค์ประกอบของอิทธิณสมณะ คือ สมณะ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องสงบระงับ หรือ ภาระงานในการแก้ปัญหาทำให้ปัญหาสงบหรือจบสิ้นลง เช่นเดียวกับคำอื่นๆ ที่นำคำนี้ไปประกอบก็จะมีคามหมายว่าสงบระงับเหมือนกัน เช่น สมณาวนา หมายถึง อุบายในการบำเพ็ญความดีด้วยการเจริญ สมณะ^{๔๘}

๒.๓.๓ แนวทางการบริหารจัดการอิทธิกรรมในทางพระพุทธศาสนา

๑. ประเภทของปัญหาหรือความขัดแย้ง

เนื่องจากภิกษุสงฆ์มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องหล่อหลอมกลมเกลียวจิตใจและศีลาจาร วัตรให้งดงาม เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็น ขณะเดียวกันพระธรรมวินัยก็เป็นต้นเหตุของความ ขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ เพราะความคิดเห็นในพระธรรมวินัยที่แตกต่างอันเนื่องมาจากการตีความ พระธรรมคำสอนที่แตกต่างกัน จากการถูกจำกัดในการรับรู้หรือการมีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้พระ ธรรมวินัยที่แตกต่างจึงมีความคิดเห็นที่แปลกแยกออกไปตามองค์ความรู้ แต่ละองค์มีซึ่งเป็นเรื่องของ ทิฏฐิสามัญญตา (ทิฏฐิ) การประพฤติปฏิบัติตามที่เข้าใจในพระธรรม วินัยที่คลาดเคลื่อนแตกต่างกัน อันเป็นเรื่องของ สีสสามัญญตา (ศีล) การโจทกล่าวหากันในเรื่อง ของสีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ ทิฏฐิวิบัติ

^{๔๗} พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๘๑.

^{๔๘} (ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔).

หรืออาชีววิบัติ และการปฏิบัติกิจที่สงฆ์พึงกระทำให้สงบด้วย หน้าที่ ซึ่งเรียกว่าสังฆกรรม เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาของภิกษุ ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “อธิกรณ์” ในพระวินัยปิฎก ตามรูปศัพท์ อธิกรณ์ แปลว่า “ภารกิจที่พึงทำให้สงบ ให้เรียบร้อยเหมาะสม” เมื่อรู้สาเหตุของปัญหาแล้ว พระพุทธองค์ จึงทรงจำแนกประเภทของปัญหาหรือความขัดแย้งในแง่ของพระวินัยออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

- ๑) วิวาทาธิกรณ์ จะต้องมีการชี้ว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด
- ๒) อนุวาทาธิกรณ์ จะต้องมีการพิจารณาว่าจริงหรือไม่จริง เพื่อลงโทษผู้ฝ่าฝืนพระธรรมวินัย และคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหา
- ๓) อาปัตตาธิกรณ์ อาบัติที่ต้องปลดเปลื้อง หรือกระทำคืนหรือปลงอาบัติ
- ๔) กิจจาธิกรณ์ ย่อมระงับด้วยการทำสังฆกรรม แม้จะแยกประเภทของปัญหาแล้วแต่ พระพุทธองค์ได้ทรงมองปัญหาของภิกษุเป็น ๒ นัย คือ

(๑) ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้ง คดีพิพาท การฟ้องร้องกล่าวหากันในศาลาจารย์ การประพาสปฏิบัติที่แตกต่างกัน

(๒) ปัญหาเกี่ยวกับกิจของสงฆ์ที่ต้องกระทำตามหน้าที่ให้เสร็จสิ้น ประเภทสังฆกรรมต่างๆ การระงับอธิกรณ์ ในข้อกล่าวหาเรื่องศาลาจารย์หรือการประพาสปฏิบัติของพระภิกษุ ซึ่งเป็นเรื่องของอนุวาทาธิกรณ์

๒. การตัดสินคดีความตามแนวพุทธวิธี (การระงับอธิกรณ์)

ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย สิ่งที่กระบวนการตุลาการในระบอบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรเรียกว่าคดีนั้น ส่วนในพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาเรียกว่า อธิกรณ์ เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้น สงฆ์ทำหน้าที่เป็นสถาบันตุลาการ วินิจฉัยตัดสินให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย วิธีการในการวินิจฉัยของสงฆ์เรียกว่า วิธีระงับอธิกรณ์ ตามพระวินัยพุทธบัญญัติ คดีหรืออธิกรณ์ที่สงฆ์จะต้องทำหน้าที่เป็นสถาบันตุลาการมี ๔ อย่าง คือ

๑. วิวาทาธิกรณ์ ได้แก่ การวิวาทของภิกษุ ๒ ฝ่าย การวิวาทหรือการโต้แย้งกันที่จัดว่าเป็นอธิกรณ์ที่สงฆ์จะต้องประชุมกันพิจารณาตัดสินนั้น จะต้องเป็นการวิวาทที่ปรารภพระธรรมวินัย เมื่อ วิวาทาธิกรณ์ ทำนองนี้เกิดขึ้นสงฆ์จำเป็นต้องวินิจฉัยและตัดสินว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก ส่วนการวิวาทกันเพราะเหตุอื่นที่ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย สงฆ์อาจไม่จำเป็นต้องประชุมกันตัดสิน เพราะในกรณีเช่นนี้ผู้ก่อการทะเลาะวิวาทผิดด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ซึ่งมีพระวินัยปรับอาบัติชัดเจนอยู่แล้ว แต่ในบางกรณีก็อาจต้องประชุมสงฆ์เช่นกัน

๒. อนุวาทาธิกรณ์ ได้แก่ การกล่าวโทษกันด้วยอาบัติ เช่น พระภิกษุ มานพ. กล่าวโทษพระภิกษุ มานัส. ว่าต้องอาบัติสังฆาทิเสส เพราะเห็นว่าภิกษุ มานัส. จับต้องกายผู้หญิง เป็นต้น ตามพระวินัย การกล่าวโทษกันด้วยอาบัติ จัดเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่สงฆ์จะต้องประชุมกันวินิจฉัยตัดสิน

๓. อาปัตตาธิกรณ์ ได้แก่ อาบัติที่พระภิกษุต้องแล้ว คือ ประพาสผิดพระวินัยบัญญัติ และเป็นอาบัติตามลักษณะที่ประพาสผิด จัดเป็นอธิกรณ์อย่างหนึ่ง เพราะเมื่อต้องอาบัติแล้วจำเป็นต้องปลดเปลื้องตนให้พ้นจากอาบัติโดยวิธีที่พระวินัยกำหนด จึงจะกลับเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ตามเดิม ยกเว้นภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก เพราะอาบัตินี้เมื่อต้องแล้วก็ขาดจากความเป็นภิกษุไปเลย จะทำคืนเหมือนอย่างอาบัติประเภทอื่นไม่ได้

๔. กิจจาธิกรณ์ ได้แก่ กิจที่เกิดขึ้นแล้วเป็นหน้าที่ของสงฆ์จะต้องจัดตั้งทำทุกประเภท เช่น การรับบุคคลเข้าหมู่(อุปสมบท) การสวดปาติโมกข์ แต่ในที่นี้ขอกล่าวเฉพาะกิจที่สงฆ์พึงทำเพื่อลงโทษพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ผู้มีความประพฤติเสียหายแก่ผู้อื่นหรือแก่ส่วนรวม การลงโทษในลักษณะของกิจจาธิกรณ์นี้ ศัพท์วิชาการของวินัยเรียกว่า นิคคหะ หรือ นิคคหกรรม คำว่า นิคคหะ แปลว่า ช่ม หรือ การช่ม โดยใจความก็คือ การลงโทษกิจกรรมของสงฆ์ที่เรียกว่านิคคหะนี้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัยอย่างหนึ่งที่ว่า “เพื่อช่มบุคคลผู้เก้อยาก เพื่อความผาสุกแห่งพระภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คำว่า เพื่อช่มผู้เก้อยาก โดยใจความก็คือ เพื่อลงโทษบุคคลผู้ประพฤติชั่วโดยไม่มีความละอาย วัตถุประสงค์ของการลงโทษ ก็เพื่อให้รู้สึกในความผิดและเพื่อให้เข็ดหลาบ ไม่ประพฤติเสื่อมเสียอีกต่อไป

๓. วิธีการในการระงับอธิกรณ์

เมื่อมีอธิกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ย่อมเป็นหน้าที่ตามพระวินัยของสงฆ์ที่จะต้องประชุมกัน ไต่สวน วินิจฉัย ตัดสิน และลงโทษ ผู้ก่อให้เกิดอธิกรณ์ ตามควรแก่กรณี ศัพท์วิชาการของพระวินัยเรียกวิธีการระงับอธิกรณ์ว่า อธิกรณ์สมณะ มีอยู่ ๗ ประการด้วยกัน คือ

๑. สัมมุขาวินัย แปลว่า ถู้อาความ หมายความว่า การระงับอธิกรณ์แบบพร้อมหน้า วิธีนี้เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้สงฆ์ระงับอธิกรณ์ทั้ง ๔ คือในที่พร้อมหน้าสงฆ์ พร้อมหน้าธรรม พร้อมหน้าวินัย และพร้อมหน้าบุคคล

คำว่า พร้อมหน้าสงฆ์ หมายความว่า ในการระงับอธิกรณ์มีภิกษุเข้าร่วมประชุมครบองค์เป็นสงฆ์ตามพระวินัยกำหนด ส่วนพร้อมหน้าธรรม พร้อมหน้าวินัยนั้น หมายความว่าวิธีการระงับอธิกรณ์นั้น ดำเนินไปถูกต้องตามพระธรรมวินัย คำว่าพร้อมหน้าบุคคล ได้แก่ คู่วาท ผู้ก่อให้เกิดอธิกรณ์อยู่พร้อมหน้ากันทั้งสองฝ่าย (ตัดสินโดยวิธีนี้โดยพระธรรมวินัย)

๒. สติวินัย วิธีนี้ ใช้กับกรณีที่ภิกษุมีเจตนาชั่วร้ายบางรูป หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์กล่าวโจทพระอรหันต์ด้วยอาบัติชั่วหยาบอย่างใดอย่างหนึ่ง สงฆ์จึงสวดประกาศให้สมมติแก่พระอรหันต์ว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์เต็มที่ เพื่อป้องกันไม่ให้ใครๆโจทท่านด้วยอาบัติอีก (ตัดสินโดยวิธีนี้โดยพระธรรมวินัย)

๓. อมูหวินัย วิธีนี้ ใช้กับกรณีที่ภิกษุเคยเป็นบ้าแต่หายจากการเป็นบ้าแล้ว คือขณะที่ยังเป็นบ้าอยู่นั้น อาจประพฤติผิดวินัยโดยอาการต่างๆเพราะสติวิปลาส แต่เมื่อหายจากเป็นบ้าแล้ว ก็ไม่มีการประพฤติผิดวินัยเช่นนั้นอีก หรือภิกษุผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์กระทำความผิดที่เป็นบ้ามาโจทปรับอาบัติท่าน สงฆ์จึงสวดประกาศสมมติให้อมูหวินัยแก่ท่าน เพื่อป้องกันไม่ให้ใครโจทท่านด้วยอาบัติที่ทำผิดวินัยตอนเป็นบ้า เพราะตามพระวินัยมีข้อยกเว้นสำหรับภิกษุผู้เป็นบ้าแม้จะทำผิดวินัยอย่างไรก็ไม่ถือว่าเป็นอาบัติเพราะกระทำไปด้วยสติวิปลาส (ตัดสินโดยวิธียกผลประโยชน์จำเลย)

๔. ปญญาตกรณะ วิธีนี้เป็นวิธีการระงับอธิกรณ์ ด้วยการปรับอาบัติตามปญญาของจำเลยผู้รับเป็นสัตย์ คือในกรณีที่บุคคลหรือภิกษุรูปหนึ่งโจทภิกษุอีกรูปหนึ่งด้วยอาบัติสังฆาติเสสหรือปาจิตติย เพราะเห็นภิกษุรูปนั้นนั่งในที่ลับหู กับผู้หญิงสองต่อสอง และมีกิริยาอาการน่าสงสัย หรือโจทด้วยอาบัติอย่างอื่นในเรื่องอื่น เมื่อมีอนุวาทาธิกรณ์เช่นนี้เกิดขึ้น สงฆ์จึงได้ประชุมกันพิจารณา ไต่สวนภิกษุผู้เป็นจำเลยรับสารภาพอย่างไร สงฆ์ก็ปรับอาบัตินั้นแก่ภิกษุจำเลยนั้น เมื่อสงฆ์ปรับอาบัติจำเลยแล้ว และจำเลยยินยอมปฏิบัติตามมติของสงฆ์ อนุวาทาธิกรณ์ก็เป็นอันระงับ (ตัดสินโดยวิธีจำเลยรับอย่างไร ให้ปรับอย่างนั้น)

๕. เยกยยลลลล เป็นวธีระงบอธกรณโดยตตลนตามเลียงส่วนมากของผู้เข้าประชม วธีนี้ใช้กับกรณที่ไมสามารถหาข้อยุติได้โดยเลียงเอกฉันทเนื่องจกามีผู้เข้าร่วมประชมบางคนหรือส่วนหนึ่งแสดงความเห็นแย้งต่อคำวินิจฉัยที่สงฆ์รับรอง เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นมจกจำเป็นจะต้องมีการออกเลียงคะแนน เมื่อนับคะแนนแล้วเห็นว่าเลียงข้างมากเป็นอย่งไรสงฆ์ก็ตตลนไปตามนั้น (ตตลนโดยวธีใช้เลียงข้างมาก)

๖. ตสสปปยลลลล คำนี้แปลว่ากรียาที่ททำด้วยความที่ผู้นั้นเป็นคนชั่ว วธีนี้เป็นวธีลงโทษจำเลยผู้กระทำการละเมิดพระวินัยแล้วไม่ยอมรับสารภาพหรือไม่ยอมรับผิด ความผิดในข้อนี้ประมวลเข้าในข้ออนุวาทาธกรณ คือมีผู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับการละเมิดพระวินัยของภิกษุรูปหนึ่งรูปใดหรือหลายรูปแล้วกล่าวโจทขึ้น ครั้นมีอนุวาทาธกรณเกิดขึ้น คณะสงฆ์ร่วมกันประชมเพื่อระงบอธกรณ แต่ทั้งๆที่มีหลักฐานพยานชัดเจนผู้เป็นจำเลยยังไม่ยอมรับสารภาพผิด คณะสงฆ์พิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยละเมิดจริงจึงปรับอาบัติจำเลยตามลักษณะที่ละเมิด (ตตลนคตโดยใช้หลักฐานอันน่าเชื่อถือได้)

๗. ตินวตถารกวินย เป็นวธีการระงบอธกรณอย่งหนึ่งที่ใช้กับโทษชั้นลหุกาบัติ(อาบัติเบา) แปลตามชื่อว่า ดูกกลบไว้ด้วยหญ้า วธีการนี้ใช้กับกรณที่ภิกษุเป็นจำนวนมากทะเลาะวิวาทกันจนแบ่งเป็นสองฝ่าย หรือหลายฝ่าย ซึ่งในแต่ละฝ่ายก็มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณะเพศมายหลายอย่ง เพื่อป้องกันไม่ให้เหตุการณ์ย็ดเยื้อลุกลามจนเป็นผลเสียหายอย่งร้ายแรงแก่พระพุทธศาสนา สงฆ์จึงดำเนินการระงบอธกรณแต่เนื่องจากผู้กระทำผิดมีจำนวนมากและยากที่จะสืบหาสาเหตุความขัดแย้งของแต่ละคนว่าได้ทำผิดมากน้อยแค่ไหนเพียงไร สงฆ์จึงรวบรัดตตตอนไม่สืบย้อนถึงรายละเอียดของความผิดของแต่ละฝ่ายได้ทำไปแล้ว ดำเนินระงบอธกรณด้วยตินวตถารกวินย โดยให้ทั้งสองฝ่ายประชมพร้อมกันทั้งหมด แล้วสวดประกาศให้ทั้งสองฝ่ายตั้งตัวแทนแสดงอาบัติแทนฝ่ายตน เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ผู้กระทำผิดทั้งสองฝ่ายก็เป็นอันพ้นผิด คือพ้นจากอาบัติตามที่ได้ประพฤติผิดไปแล้ว (การระงบอธกรณด้วยวธีนี้ก็เพื่อความสามัคคีของสงฆ์ทั้งสองฝ่ายเป็นหลัก ไม่พยายามขุดคุ้ยความผิดที่ล่วงมาแล้ว จึงมีลักษณะคล้ายเอาหญ้ากลบสิ่งที่ไม่ดีไว้)

ลักษณะของอธกรณ และวธีการระงบอธกรณตามแบบของพระพุทธศาสนาดังได้กล่าวมาอย่งย่อๆ ลักษณะพิเศษอย่งหนึ่งในของพระพุทธศาสนาก็คือเกอบทุกรณ สงฆ์จะเป็นผู้พิจารณาสอบสวนและตตลนอธกรณต่างๆโดยมติเอกฉันท แม้ในกรณการตั้งผู้นิฉัยในการระงบอธกรณแบบสมมุขาวินย การตตลนชี้ขาดของผู้นิฉัยก็ต้องผ่านการอนุมัติโดยมติสงฆ์ คงมีการระงบอธกรณโดยวธี เยกยยลลลล เท่านั้นที่ถือเลียงข้างมากของผู้เข้าร่วมเป็นเลียงชี้ขาด ว่าตามความเป็นจริงการระงบอธกรณ วธีอื่นๆก็มีลักษณะประชาธิปไตยอยู่ในทุกๆวธี เพราะอนุญาตให้มีการคัดค้านหรือโต้แย้งวธีพิจารณาและการตตลนของคณะสงฆ์ได้ แต่ที่มักจะไมมีการคัดค้านหรือโต้แย้งก็เพราะในทุกกรณมีพระวินยพุทธบัญญัติเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งพระวินยแต่ละสิกขาบทหรือแต่ละเรื่องมีความชัดเจนและรัดกุม ไมมีทางให้ตีความออกนอกธรรมนอกรวินยได้ โดยไม่ผิดเพี้ยน

๒.๓.๔ การตตลนลงโทษตามแนวพุทธวธี

การลงโทษตามที่กล่าวไว้ในพระวินยมี ๖ ลักษณะ คือ

๑) ตัชชนียกรรม แปลว่า กรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุอันจะพึงชู่ วธีนี้ ขึ้นแรกพึงกล่าวโจทผู้ที่สงฆ์จะลงโทษขึ้นก่อน แล้วให้จำเลยให้การ เมื่อจำเลยให้การแล้วจึงปรับอาบัติตามความผิด

ต่อจากนั้นภิกษุรูปหนึ่งที่ได้รับมอบหมายสวดประกาศบรรยายเรื่องราวให้สงฆ์ทราบ สงฆ์จึงทำตชชนียกรรมด้วยวิธีบัญญัติจุดตุถกรรมวาจา เสร็จแล้วก็ป้อนอันเสร็จพิธี

๒) นิสกกรรม แปลว่า การถอดยศ การถอดยศในที่นี้หมายถึง การลดฐานะทางสงฆ์ สงฆ์ทำกรรมนี้หรือลงโทษด้วยวิธีนี้แก่ภิกษุที่คลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีที่ไม่สมควร วิธีทำนียกรรมเป็นเช่นเดียวกับการทำตชชนียกัม ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงโทษด้วยนียกรรม ถ้าเป็นพระอุปัชฌาย์ก็หมดสิทธิ์เป็นอุปัชฌาย์ ถ้าเป็นพระเถระ คือมีพรรษาครบสิบหรือเกินแล้ว ก็ต้องถือนิสัย (คือต้องอยู่ในความดูแล) กับภิกษุแม้จะมีพรรษาอ่อนกว่าตน วิธีพ้นโทษก็เป็นไปในทำนองเดียวกับ ตชชนียกรรม

๓) ปัพพชณียกรรม แปลว่า กรรมอันสงฆ์พึงกระทำแก่ภิกษุอันจะพึงไล่เสีย หมายถึง การขับไล่ภิกษุผู้ประพฤติเสื่อมเสียออกจากวัด ไม่ให้อยู่ในวัดอีกต่อไป การลงโทษอย่างนี้สงฆ์ทำแก่ภิกษุที่ประพฤติเสื่อมเสียโดยการเล่นคะนองเกินขอบเขต ลบล้างพุทธบัญญัติ ประกอบอาชัปปคือ มิจฉาชีพที่ผิดวิสัยของนักบวช วิธีทำและวิธีระงับการลงโทษอย่างนี้เป็นเช่นเดียวกับกรณีของตชชนียกรรม

๔) ปฏิสารณียกรรม แปลว่า กรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุอันจะพึงให้กลับไป โดยความหมายได้แก่การลงโทษของสงฆ์โดยการบังคับให้ภิกษุกลับไปขอโทษคฤหัสถ์ สงฆ์ลงโทษอย่างนี้แก่ภิกษุที่ต่ำกว่าคฤหัสถ์ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและอุปถัมภ์บำรุงพระศาสนาด้วยปัจจัย ๔ วิธีลงโทษและระงับโทษเป็นอย่างเดียวกับการลงโทษอย่างอื่นๆที่กล่าวมาแล้ว

๕) อุกเขปนียกรรม แปลตามตัวอักษรว่า กรรมอันสงฆ์พึงทำแก่ภิกษุอันจะพึงยกเสีย โดยความหมายของการลงโทษอย่างนี้ก็คือ ตตสัทธิแห่งความเป็นภิกษุชั่วคราว จัดเป็นการลงโทษที่ร้ายแรงอย่างหนึ่ง ลักษณะของการกระทำความผิดที่ต้องถูกลงโทษอย่างนี้คล้ายกับที่ถูกลงโทษด้วยตชชนียกรรม นิสกกรรม และปัพพชณียกรรม แต่อุกเขปนียกรรมนี้เป็นโทษรุนแรงกว่าโทษทั้ง ๓ ดังกล่าว วิธีการและลักษณะของการทำและการระงับอุกเขปนียกรรมเป็นเช่นเดียวกับกรณีของกรรมอื่นๆที่กล่าวข้างต้น ต่างกันเฉพาะกรรมวาจาหรือสวดประกาศในเวลาทำกรรมเท่านั้น

๖) ตสสปาปิยสิกากรรม แปลว่า กรรมอันสงฆ์ทำด้วยความที่ภิกษุนั้นเป็นผู้ชั่วช้า โดยใจความหมายถึงการเพิ่มโทษจากโทษที่กล่าวถึงแล้ว ในเรื่องตสสปาปิยสิกา การเพิ่มโทษนี้สงฆ์ทำแก่ภิกษุจำเลยผู้ถูกชักถึงอาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ให้การกลับไปกลับมา รับแล้วปฏิเสธ ปฏิเสธแล้วรับ พุดมสาซึ่งๆหน้า สงฆ์จึงเพิ่มโทษโดยปรับอาบัติเพิ่มอีกกระทงหนึ่งจากที่ปรับอาบัติแล้ว ในเรื่องตสสปาปิยสิกา วิธีทำและระงับกรรมนี้ ก็เป็นเช่นเดียวกับกรณีของกรรมอื่นๆ^{๔๙}

๒.๓.๕ เครื่องมือที่ใช้จัดการปัญหา

โดยหลักการของอิทธิณสมณะ ๗ มุ่งเน้นในเรื่องของการรักษาหลักพระธรรมวินัยให้มั่นคง ใช้เป็นเครื่องมือของสงฆ์ในการจัดระเบียบการปกครองเพื่อป้องกัน ปร่าบปราม และ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคมสงฆ์ และสร้างความปรองดองในหมู่ สงฆ์ อันส่งผลให้สังคมสงฆ์เป็นสังคมที่สงบสุขพร้อมด้วยศีลาจารวัตร ทุ่งดงาม เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้

^{๔๙} แหล่งข้อมูล: รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์, “สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ”, ๒๕/๐๔/๒๕๖๑.

พบเห็น ขณะเดียวกันก็มุ่งส่งเสริมภิกษุสงฆ์ให้หมั่นฝึกฝนตนตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา โดยใช้ระบบสังฆสามัคคี คือความเป็นเอกภาพภายใต้พระธรรมวินัยที่มั่นคง จัดการกับภิกษุผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษได้เกิดสำนึกรับผิดชอบได้ ด้วยเหตุที่ว่าอธิกรณ์เกิดขึ้น โดยภิกษุสงฆ์ และระงับได้ด้วยหมู่สงฆ์ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย โดยใช้กฐมมหาเถรสมาคมนั้น ปัจจุบัน มีการประกาศใช้อยู่เพียง ๒ ฉบับ ซึ่งได้กำหนดหลัก เกณฑ์วิธีปฏิบัติในการลงนิคหกรรมแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย โดยมหาเถรสมาคมได้ ตรากฐมมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม มาบังคับใช้แก่ภิกษุผู้ ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติของการกล่าวหาการ โจทภิกษุด้วยสี่ลวิบัติ อาจารย์วิบัติ คือการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องอนุวาทาธิกรณ์ กฐมมหาเถรสมาคมดังกล่าว ได้นิยามคำว่า “ความผิด” หมายถึง “การล่วงละเมิดพระธรรมวินัย” ส่วนการตรากฐมมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ.๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศโดยประการสำคัญแล้วมุ่งเน้นไปที่การลงโทษให้ภิกษุสละ สมณเพศ ซึ่งกำหนดลักษณะความผิดและเงื่อนไขเอาไว้ เป็นเรื่องของสี่ลวิบัติและอาจารย์วิบัติ ซึ่งกฐมมหาเถรสมาคมทั้งสองฉบับมีข้อจำกัดความผิดที่จะสามารถนำเข้าสู่การพิจารณาได้

๒.๓.๖ ผู้มีอำนาจในการใช้เครื่องมือ

พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับสงฆ์ ทรงอนุญาตให้สงฆ์เป็นผู้ทำกิจนั้นๆ อันเนื่องด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ในรูปแบบของ “สามัคคีธรรม” ด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงทรงวางข้อสำหรับระงับอธิกรณ์ไว้ คือ อธิกรณ์สมณะ ๗ ด้วยวิธีการระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า คือ

- ๑) พร้อมหน้าสงฆ์
- ๒) พร้อมหน้าพระธรรมวินัย
- ๓) พร้อมหน้าวัตถุ
- ๔) พร้อมหน้าบุคคล

และทรงกำหนดจำนวนสงฆ์และคุณสมบัติเอาไว้ ในอาบัติที่เป็นครุอาบัติ ต้องมีสงฆ์ไม่น้อยกว่า ๔ รูป องค์สงฆ์ในลหุอาบัติ ไม่ต้องถึง ๔ รูปก็ได้ ส่วนคุณสมบัติของสงฆ์ ต้องประกอบด้วย องค์ ๑๐ คือ เป็นภิกษุผู้มีศีล, เป็นพหูสูต, เป็นผู้ทรงปาติโมกข์, เป็นผู้หมั่นในพระวินัย, ไม่คลอนแคลน, เป็นผู้สามารถชี้แจงให้คู่วิาทเข้าใจเลื่อมใส, เป็นผู้ฉลาดสามารถระงับอธิกรณ์ได้, รู้เรื่อง, รู้เหตุ, รู้การตัด รู้ทางตัดอธิกรณ์, คือต้องเป็นพระอรหันต์^{๕๐}

๒.๓.๗ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณา (ผู้โจทก์)

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติให้ถือเป็นหน้าที่ของภิกษุสงฆ์ในการตรวจสอบ ชี้มูลพฤติกรรมของเพื่อนพรหมจารีให้สำนึกว่า ได้ละเมิดพระธรรมวินัยหรือไม่^{๕๑} ซึ่ง ภิกษุผู้โจทก์ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

- ๑) เป็นผู้มีศีลบริบูรณ์

^{๕๐} (อง.สตุตทก. (ไทย) ๒๓/๗๕/๑๗๑, วิ.มหา.(ไทย) ๑/๖๘/๕๖-๕๗).

^{๕๑} (วิ.ป. (ไทย) ๘/๒๘๙/๓๘๔).

๒) ตั้งอยู่ในธรรม ๕ ประการ คือ พุตรู้กาล พุทความจริง พุทสุภาพ พุทเพื่อประโยชน์ พุทด้วยเมตตาจิต

๓) ประกอบด้วย ธรรม (เจตนา) ๕ ประการ คือ ความการุญ หวังประโยชน์ เอ็นดู การออกจากอาบัติ รักษาวินัย เหล่านี้เป็นองค์สมบัติของผู้โจท พร้อมด้วยหลักฐานที่มีมูล คือ ได้เห็นเอง ได้ยินเองหรือ มีผู้บอกมา หรือรังเกียจโดยอาการ ถ้าหากภิกษุพบเห็นอาการทั้ง ๓ แล้ว ไม่ทำการโจท พระพุทธองค์ ทรงบัญญัติให้ปรับอาบัติแก่ภิกษุนั้น ตามพุทธบัญญัติทรงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของภิกษุสงฆ์ ทุกรูปถ้าละเลย ถือว่ามีความผิดต้องอาบัติด้วย พระพุทธองค์ไม่ทรงอนุญาตให้คฤหัสถ์ เป็น ผู้โจท แต่ให้เป็นผู้บอกกล่าวแก่ภิกษุแล้วให้ภิกษุนั้นพิจารณา หากเชื่อว่ามีมูลภิกษุนั้นก็เป็นผู้โจทได้ ส่วนในกฎหมายอาณัติ ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิ์นำอธิกรณ์ขึ้นว่ากล่าวได้ทั้งภิกษุสงฆ์ สามเณร และคฤหัสถ์ ซึ่งแยกเป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทภิกษุสามเณร

- ๑) เป็นภิกษุปกติ มีสังกัดวัดเดียวกัน นิกายเดียวกัน เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- ๒) เป็นภิกษุปกติหรือสามเณร พร้อมศีลและอาจารย์ต่างสังกัดวัดกันเป็นผู้กล่าวหา
- ๓) เป็นภิกษุผู้ปกครองสงฆ์แต่ไม่มีอำนาจลงนิคหกรรม โดยแจ้งการกระทำความผิดหรือพฤติกรรมอันน่ารังเกียจที่ได้พบเห็นต่อภิกษุผู้มีอำนาจในการพิจารณาลงนิคหกรรม

ประเภทคฤหัสถ์

- ๑) เป็นผู้เสียหาย หรือผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลผู้เสียหายตามกฎหมายกรณีเป็นความเสียหายเฉพาะส่วนบุคคล
- ๒) เป็นคฤหัสถ์นับถือพระพุทธศาสนาอายุ ๒๐ ปีมีความประพฤติดี มีอาชีพ มีวาจาอันน่าเชื่อถือได้เป็นผู้กล่าวหา

๒.๓.๘ กระบวนการพิจารณา

กระบวนการพิจารณา ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจให้แก่สงฆ์เป็นผู้ปกครองพิจารณาตัดสินชี้ขาดความขัดแย้ง ในรูปแบบของสังฆกรรม เพื่อสร้างความปลอดภัยในหมู่สงฆ์และเพื่อให้การแก้ปัญหาความขัดแย้งสงบ ราบรื่น ยุติโดยเร็วตามแนวทางของพระพุทธเจ้าซึ่งสงฆ์จะไม่ปล่อยเวลาให้เนิ่นนานเพราะเกรงว่าอธิกรณ์จะลุกลาม ทำให้ยากแก่การแก้ไข

๒.๓.๙ วิธีการบังคับในการลงโทษ

ในทางพระพุทธศาสนา สงฆ์ใช้มาตรการทางสังคมสงฆ์ร่วมลงโทษ เพื่อให้เกิดสำนึกรับผิดชอบหรือปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ให้โอกาสกลับตัวกลับใจเพื่อเข้าสู่สังคมสงฆ์ได้ เพราะโทษสูงสุดคือการให้พ้นจากภิกษุสงฆ์ (ให้ลาสิกขาบท)

กรณีเปรียบเทียบ ในกฎหมายอาณัติได้กำหนดมาตรการในการบังคับไว้เป็น ๒ ประการ คือ ๑) กรณีได้รับนิคหกรรมให้สึก ไม่ยอมสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย และ ๒) ไม่ยอมรับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชารายงานโดยลำดับชั้นจนถึงมหาเถรสมาคม เพื่อมีคำวินิจฉัยและคำสั่งให้สละสมณเพศ ถ้าไม่ยอมสละสมณเพศ ต้องได้รับโทษตามกฎหมายของมหาเถรสมาคม

๒.๓.๑๐ การระงับอธิกรณ์ในพระไตรปิฎก

อธิกรณ์ ^{๕๒} ๔

เรื่องราวที่จะก่อให้เกิดอธิกรณ์นั้นมี ๔ คือ

๑) วิวาทาธิกรณ์ การวิวาทกันในเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย

๒) อนุวาทาธิกรณ์ การโจทก์ฟ้องกันด้วยศีลวิบัติ เป็นต้น

๓) อาปัตตาธิกรณ์ การต้ออาบัติ

๔) กิจจาธิกรณ์ เรื่องของสงฆ์ที่จะต้องจัดทำให้เป็นสังฆกรรม

ครั้นแล้วทรงแสดงลักษณะของอธิกรณ์แต่ละอย่าง พร้อมทั้งมูลเหตุโดยพิสดาร ในที่สุดตรัสสรุปว่า อธิกรณ์แต่ละอย่างจะระงับได้ด้วยสมณะ อะไรบ้าง ดังนี้

๑. วิวาทาธิกรณ์ คือการวิวาทกันในเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ย่อมระงับด้วย ๒ ประการ คือ

๑) (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า, วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์), ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน), ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย), ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยถูกธรรม ถูกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

๒) (เยภุยยสิกา) คือการระงับโดยถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ คือกิริยาเป็นไปตามข้างมากได้แก่ วิธีตัดสินอธิกรณ์โดยถือเอาตามคำของคนข้างมาก เช่น วิธีจับสลากเพื่อชี้ข้อผิดถูก ข้างไหนมีภิกษุผู้ร่วมพิจารณาลงความเห็นมากกว่า ก็ถือเอาพวกข้างนั้น เป็นวิธีอย่างเดียวกับการโหวตคะแนนเสียง, ใช้สำหรับระงับวิวาทาธิกรณ์

๒. อนุวาทาธิกรณ์ คือการโจทก์ฟ้องกันด้วยศีลวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับศีล) อาจารวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับความประพฤติ) ทัฏฐวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับความเห็น) และอาชีวีวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ) วิธีระงับ ๔ ประการ คือ

๑) ระงับในที่พร้อมหน้า (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า, วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์), ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน), ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย), ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยถูกธรรม ถูกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

^{๕๒} เนื้อความพระไตรปิฎก, เล่มที่ ๖, จุลวรรค, ภาค ๑, หน้าที่ ๓๘๓-๓๘๖, ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๒) ระวังด้วยยกให้ว่ามีสติ (สติวินัย) คือวิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ของสงฆ์โดยไม่ต้องพิจารณาเพียงแต่สวดกรรมวาจาประกาศความไม่มีโทษของจำเลยไว้ ซึ่งเรียกว่าให้สติวินัยแล้วยกฟ้องโจทก์เสีย

๓) ระวังด้วยยกให้ว่าเป็นบ้า (อุมพหวินัย) คือระเบียบที่ให้แก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว, วิธีระงับอธิกรณ์สำหรับภิกษุผู้หายจากเป็นบ้าได้แก่ กิริยาที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติแก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว เพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์ อธิบายว่า จำเลยเป็นบ้าทำการล่วงละเมิดอาบัติ แม้จะเป็นจริงก็เป็นอนาบัติ เมื่อเธอหายบ้าแล้วมีผู้โจทด้วยอาบัติระหว่างเป็นบ้า นั้นไม่รู้จัก ท่านให้สงฆ์สวดกรรมวาจาประกาศความข้อนี้ไว้ เรียกว่า อุมพหวินัย ยกฟ้องของโจทก์เสีย ภายหลังมีผู้โจทด้วยอาบัตินั้น หรืออาบัติเช่นนั้น ในความที่เป็นบ้า ก็ให้อธิกรณ์เป็นอันระงับด้วยอุมพหวินัย

๔) ระวังด้วยการลงโทษ (ตัสสปายิสิกา) คือชื่อวิธีการลงโทษแก่ภิกษุผู้หลงผิดอย่างหนึ่ง ภิกษุใดชอบพูดพล่อยๆ เกล่เกลล เมื่อสงฆ์ซักถามเกี่ยวกับความผิด ให้ลงโทษสถานนี้ คือ ประกาศตัดสิทธิ์บางประการชั่วคราว.

๓. อาบัติตาธิกรณ์ คือการต้องอาบัติต่างๆ มีวิธีระงับ ๓ ประการ คือ

๑) ระวังในที่พร้อมหน้า (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า, วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์), ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน), ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย), ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินัยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม อุกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

๒) ระวังด้วยถือคำสารภาพ (ปฏินญาตกรรมะ) คือวิธีตัดสินอธิกรณ์อย่างหนึ่ง คือ ฟังคำสารภาพของจำเลยแล้วตัดสินตามนั้นไม่ต้องสอบสวนพยาน เพราะผู้ผิดสารภาพแล้ว (รับอย่างไรให้ปรบอย่างนั้น)

๓) ระวังด้วยให้เลิกแล้วกัน (ติณวัตถการะ) คือวิธีระงับอธิกรณ์อย่างหนึ่งใน ๗ วิธี โดยตัดสินอธิกรณ์เหมือนกลบด้วยหญ้า, การตัดสินข้อพิพาทอย่างหนึ่ง ด้วยการประนีประนอมคู่พิพาท ไม่ต้องสอบสวนความเดิมก็ได้

๔. กิจาธิกรณ์ คือเรื่องที่ต้องจัดต้องทำที่เป็นสังฆกรรม มีวิธีระงับ ๑ ประการ คือ

ระวังในที่พร้อมหน้า (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า, วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์), ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน), ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย), ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินัยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม อุกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

สรุปได้ว่า หลักอธิกรณ์สมณะ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาหรือความขัดแย้งใน สังคมคณะสงฆ์อย่างประสานกลมกลืนสอดคล้องกับทุกปัญหา พระพุทธองค์ทรงมองเห็นปัญหาของการปกครองสงฆ์ จึงบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้เป็นกฎ ระเบียบ ให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติ เพื่อ ความดีงามของสังคมคณะสงฆ์ เพื่อให้ภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันนำมาซึ่ง

ความเลื่อมใสและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัท ๔ แต่อย่างไรก็ดีในคนหมู่มากย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี สังคมคณะสงฆ์ก็เช่นกัน เมื่อมีภิกษุสงฆ์ไม่ดีหรือมีอสังฆิยพลอมบวชปนเข้ามา ก็ต้องมีหลักเกณฑ์วิธีการที่จะกำจัดคนไม่ดีออกไปจากสังคมเพื่อรักษาคนดีให้คงไว้ และมีวิธีการที่จะปรับปรุงคนไม่ดี แต่ยังคงให้ออกาสบุคคลที่จะอยู่ร่วมในสังคมได้อีก คือให้ออกาสได้ปรับเปลี่ยนความคิดพฤติกรรม เพื่อเข้าร่วมอยู่กับสังคมอีกครั้ง พระพุทธองค์จึงแยกปัญหา แยกเครื่องมือ แยกประเภทบุคคล แต่ละเครื่องมือมีทั้งวิธีการและเป้าหมายรวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง ในแนวทางการป้องกัน (Prevention) การเปลี่ยนผ่าน (Transformation) การแก้ไข (Resolution) การฟื้นฟู (Restoration) เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างสงบ ราบรื่น และยุติได้อย่างลงตัว โดยความชอบธรรม บนฐานวิธีการระงับพร้อมหน้า ทั้งนี้โดยจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย เพื่อให้คณะสงฆ์ใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองคนดีกำจัดผู้ละเมิด และสร้างความปรองดองในหมู่คณะสงฆ์ อันได้แก่การดำเนินกิจการของคณะสงฆ์โดยการร่วมกันคิดร่วมกันพิจารณาของพระภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสมาชิก อธิกรณ์จึงจะจัดว่าได้ระงับหรือยุติแล้ว แต่กระบวนการแก้ปัญหาของคณะสงฆ์ไทยโดยกฎหมายเถรสมาคมได้รับการพัฒนามาจาก กฎหมายของราชอาณาจักรทำให้มุ่งเน้นหลักการลงโทษตามกฎหมายที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งตามหลักพระวินัย ที่ยังมุ่งเน้นการรักษาหลักพระธรรมวินัย และการสร้างความสมานฉันท์ให้หมู่คณะสงฆ์โดยคณะสงฆ์ไม่ได้มีมาตรการร่วมลงโทษด้วยแต่อย่างใด ตามจุดมุ่งหมายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แต่เดิม ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องทั้งมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรนำไปทบทวนศึกษาทำความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในสังคมสงฆ์ เพื่อปรับปรุงพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาประยุกต์วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้อย่างเป็นรูปธรรม และอธิบายตอบข้อสงสัยแก่สาธุชนได้ และนำความเชื่อมั่นศรัทธากลับคืนสู่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป

๒.๔ บริบทพื้นที่การทำวิจัย

บริบทพื้นที่การทำวิจัย คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มี ๗ ตำบล ๔๐

๑. ตำบลตลาดกรวด

วัดต้นสน
วัดแจ้ง
วัดสุวรรณเสวริยาราม
วัดตาลเจ็ดช่อ
วัดโบสถ์

๒. ตำบลมหาไทย

วัดโพธิวงษ์
วัดจันทร์นิรมิต
วัดโคศุภราช

^{๕๓} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

วัดลั่นทอง
วัดมหาไทย

๓. ตำบลบ้านแห

วัดโพธิ์ทูล
วัดชัยมงคล
วัดสนามชัย
วัดไชยสงคราม
วัดจำปาหล่อ
วัดเสาชงทอง

๔. ตำบลศาลาแดง

วัดโล่สุทธาวาส
วัดท้ายย่าน
วัดไผ่ล้อม
วัดไทรย์
วัดคลองห้วยโพธิ์
วัดดอนกระตี่
วัดแม่นาง
วัดหลุมไก่อ

๕. ตำบลบ้านอิฐ

วัดรุ่ง
วัดบ้านอิฐ
วัดสุธาตล
วัดมธุรส
วัดกระทุ่มราย
วัดช้าง

๖. ตำบลหัวไผ่

วัดจันทรังษี
วัดอรัญญิกาวาส
วัดกลาง
วัดเชิงหวาย
วัดดาวดึงษ์

๗. ตำบลบางแก้ว

วัดอ่างทองวรวิหาร
วัดราชปึกษี
วัดโพสะโสสถ
วัดทองคั้ง

วัดไพรวัลย์

อริกรณที่เกิดขึ้นใน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑ มีอริกรณเกิดขึ้นที่วัดสนามชัย ตำบลตลาดหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีญาติโยมไปร้องเรียนกับพระครูสุทธิกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดอ่างทองวรวิหาร เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง เรื่องพระมหาสง่า ปภสฺสโร เจ้าอาวาสวัดสนามชัย นำหญิงวัยกลางคนซึ่งไม่ใช่ญาติพี่น้องของตนเข้าไปอยู่ในกุฏิทุกวัน และทุกครั้งทีญาติโยมมาวัดจะเห็นหญิงคนนี้อยู่ในกุฏิทุกวัน จนเริ่มเป็นที่สงสัยของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะคนที่มาทำบุญเป็นประจำทุกวันพระ ผู้คนเริ่มพูดถึงประเด็นนี้กันมากขึ้น แต่พระมหาสง่า ปภสฺสโร ก็ยังไม่หยุดพฤติกรรมเดิมๆ และในปี พ.ศ.๒๕๖๐ หลังจากงานทอดกฐินเสร็จสิ้นลง ทางคณะกรรมการวัดได้ตรวจสอบบัญชีของวัดและพบว่าเงินวัดหายไปจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท สอบถามเจ้าอาวาสก็ให้คำตอบไม่ชัดเจน จึงทำให้คณะกรรมการวัดไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะคณะกรรมการวัดมีความสงสัยว่า พระมหาสง่า ปภสฺสโร จะเอาเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ไปให้กับผู้หญิงคนๆหนึ่งในกุฏิซึ่งไม่ใช่ญาติพี่น้อง ชาวบ้านจึงรวมตัวกันขับไล่ พระมหาสง่า ปภสฺสโร ให้ออกจากวัดสนามชัย เพราะบริหารเงินวัดไม่โปร่งใส ไม่เป็นที่ไว้วางใจของชาวบ้าน

จึงเป็นเหตุให้คณะกรรมการวัดและชาวบ้านที่ทำบุญวัดสนามชัย นำเรื่องมาร้องเรียนต่อพระครูสุทธิกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดอ่างทองวรวิหาร เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ให้ดำเนินการสอบสวนหาความจริง โดยใช้หลักอริกรณสมณะในข้อ สัมมุขวินัย คือการระงับในที่พร้อมหน้า ได้แก่ การระงับอริกรณในที่พร้อมหน้าสงฆ์ คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์, ในที่พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน, ในที่พร้อมหน้าวัตถุ คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย, ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยให้ถูกต้องตามหลักธรรม หลักวินัย

สรุปผลคือพระมหาสง่า ปภสฺสโร ตอบข้อซักถามของคณะกรรมการสอบสวนไม่ชัดเจน (ตอบไม่ได้) ทางคณะกรรมการสอบสวนจึงลงมติให้พระมหาสง่า ปภสฺสโร ลาออกจากเจ้าอาวาส และในที่สุดก็ยอมลาสิกขาบทโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆทั้งสิ้น

เรื่องราวที่ก่อให้เกิดอริกรณนั้นมี ๔ อย่าง คือ

๑. วิวาทาธิกรณ การวิวาทกันในเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย
๒. อนุวาทาธิกรณ การโจทก์ฟ้องกันด้วยศีลวินัย เป็นต้น
๓. อาปัตตาธิกรณ การต้ออาบัติ
๔. กิจจาธิกรณ เรื่องของสงฆ์ที่จะต้องจัดทำให้เป็นสังฆกรรม

อริกรณแต่ละอย่างจะระงับได้ด้วยอริกรณสมณะ ๗ คือ

๑. วิวาทาธิกรณ คือการวิวาทกันในเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ย่อมระงับด้วย ๒ ประการ คือ

๑) (สัมมุขวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอริกรณในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์) ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน) ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย) ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินัยสัมมุขตา คือนำเอา

หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม อุกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

๒) (เยภุยยสิกา) คือการระงับโดยถือเสียงข้างมากเป็นประมาณ คือกิริยาเป็นไปตามข้างมากได้แก่ วิธีตัดสินอธิกรณ์โดยถือเอาตามคำของคนข้างมาก เช่น วิธีจับสลากเพื่อซื้อข้อผิดถูก ข้างไหนมีภิกษุผู้ร่วมพิจารณาลงความเห็นมากกว่า ก็ถือเอาพวกข้างนั้น เป็นวิธีอย่างเดียวกับการโหวตคะแนนเสียง, ใช้สำหรับระงับวิวาทาธิกรณ์

๒. อนุวาทาธิกรณ์ คือการโจทก์ฟ้องกันด้วยศีลวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับศีล) อาจารวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับความประพฤติ) ทิฏฐิวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับความเห็น) และอาชีวีวิบัติ (ความเสียหายเกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ) วิธีระงับ ๔ ประการ คือ

๑) ระงับในที่พร้อมหน้า (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์) ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน) ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย) ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินัยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม อุกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

๒) ระงับด้วยยกให้ว่ามีสติ (สติวินัย) คือวิธีระงับอนุวาทาธิกรณ์ของสงฆ์โดยไม่ต้องพิจารณาเพียงแต่สวดกรรมวาจาประกาศความไม่มีโทษของจำเลยไว้ ซึ่งเรียกว่าให้สติวินัยแล้วยกฟ้องโจทก์เสีย

๓) ระงับด้วยยกให้ว่าเป็นบ้า (อมุพหวินัย) คือระเบียบที่ให้แก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว, วิธีระงับอธิกรณ์สำหรับภิกษุผู้หายจากเป็นบ้าได้แก่ กิริยาที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติแก่ภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว เพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์ อธิบายว่า จำเลยเป็นบ้าทำการล่วงละเมิดอาบัติ แม้จะเป็นจริงก็เป็นอนาบัติ เมื่อเธอหายบ้าแล้วมีผู้โจทก์ด้วยอาบัติระหว่างเป็นบ้า นั้นไม่รู้จัก ท่านให้สงฆ์สวดกรรมวาจาประกาศความช้อนไว้ เรียกว่า อมุพหวินัย ยกฟ้องของโจทก์เสีย ภายหลังมีผู้โจทก์ด้วยอาบัตินั้น หรืออาบัติเช่นนั้น ในความที่เป็นบ้า ก็ให้อธิกรณ์เป็นอันระงับด้วยอมุพหวินัย

๔) ระงับด้วยการลงโทษ (ตัสสปาปิยสิกา) คือชื่อวิธีการลงโทษแก่ภิกษุผู้หลงผิดอย่างหนึ่ง ภิกษุใดชอบพูดพล่อยๆ เกล่เกลื่อน เมื่อสงฆ์ซักถามเกี่ยวกับความผิด ให้ลงโทษสถานนี้ คือ ประกาศตดสิทธิบางประการชั่วคราว

๓. อาปัตตาธิกรณ์ คือการต้องอาบัติต่างๆ มีวิธีระงับ ๓ ประการ คือ

๑) ระงับในที่พร้อมหน้า (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า, วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์), ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน), ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย), ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และ วินัยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม อุกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

๒) ระบุด้วยถ้อยคำสารภาพ (ปฏิญาณตकरण) คือวิธีตัดสินอธิกรณ์อย่างหนึ่ง คือ ฟังคำสารภาพของจำเลยแล้วตัดสินตามนั้นไม่ต้องสอบสวนพยาน เพราะผู้ผิดสารภาพแล้ว(รับอย่างไรให้ปรับอย่างนั้น

๓) ระบุด้วยให้เลิกแล้วกัน (ติณวัตถการกะ) คือวิธีระงับอธิกรณ์อย่างหนึ่งใน ๗ วิธี โดยตัดสินอธิกรณ์เหมือนกลบด้วยหญ้า การตัดสินข้อพิพาทอย่างหนึ่ง ด้วยการประนีประนอมคู่พิพาท ไม่ต้องสอบสวนความเดิมก็ได้

๔. กิจจาธิกรณ์ คือเรื่องที่สงฆ์จะต้องจัดต้องทำที่เป็นสังฆกรรม มีวิธีระงับ ๑ ประการ คือ

๑) ระงับในที่พร้อมหน้า (สัมมุขาวินัย) คือระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า วิธีระงับต่อหน้า ได้แก่การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สงฆ์สัมมุขตา คือภิกษุเข้าประชุมครบองค์สงฆ์) ในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน) ในที่พร้อมหน้าวัตถุ (วัตถุสัมมุขตา คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นขึ้นวินิจฉัย) ในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย (ธัมมสัมมุขตา และวินัยสัมมุขตา คือนำเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรมอุกวินัย) สัมมุขาวินัย ใช้เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพที่ต่างกันมีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภูโดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕^{๕๔}

^{๕๔} พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัด สระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พระภิกษุสามเณร และ ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร และประชาชน ต่อประสิทธิภาพการบริหาร กิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี พบว่า สถานภาพ อายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และ การศึกษาสามัญ เพศ สถานภาพ อาชีพ ตลอด จนถึงทักษะและประสบการณ์ชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ประชาชน แตกต่าง กัน มีความคิดเห็น ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๕๕}

พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมธ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองและด้านสาธารณูปการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๕ และ ๓.๕๔ ตามลำดับ ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง^{๕๖}

พระเกษมศักดิ์ วรสกุโข (อาสนะทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักร เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ตลอดถึงการพัฒนาศาสนา การศึกษาและอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าพระภิกษุที่มีอายุ, พรรษา,

^{๕๕} พระธวัชชัย จารุธมโม (ศรีสุข), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๖} พระครูสังฆรักษ์กฤษฎ์ตมณ สุเมธ, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

การศึกษาสามัญ, การศึกษาทางธรรมและตำแหน่งที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^{๕๗}

พระธนต นาคพิพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้าน ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริม ด้านการศึกษาแก่ พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจการด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุ สามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๕๘}

สรุป จากการศึกษาทบทวนงานวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยหลัก คือ เงิน บุคคล วัสดุสิ่งของ วิธีการปฏิบัติงานและคุณธรรมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย อย่างดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างความเจริญมั่นคงกับองค์กรในทุกๆ ด้าน และการบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร มีลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพราะการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและการเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวองค์กรใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม

การบริหาร คือ การดำเนินงานด้วยการวางแผนและการจัดองค์การให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การตั้งไว้ การวางแผนยังหมายถึงการจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมการทำงานเพื่อให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมี

^{๕๗} พระเกษมศักดิ์ วรสกุโข (อาสนะทอง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๕๘} พระธนต นาคพิพัฒน์, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ประสิทธิภาพมากที่สุดและคุ้มค่ากับทรัพยากรที่มีอยู่ โดยอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร (Factor of Management) ในองค์การเป็นสำคัญรวมถึงความสำเร็จอย่างราบรื่น

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

จากการศึกษาทบทวนจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ปรากฏว่ามีผู้ศึกษาวิจัยในกรณีนี้หลายท่าน แต่ละท่านอาจมีความเหมือนกันหรือ ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัย ได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ให้ความหมายแต่ละท่านไว้ดังนี้

กนก แสนประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการจัดการสมัยใหม่” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการจัดการมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการจัดการสมัยใหม่เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์และความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ของระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้^{๕๙}

บัญชายุทธ นาคมุขลินท์ ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์การจัดการองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไปเพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์อาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมี ทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้บริหารองค์กรแล้วประสบความสำเร็จ เช่น ทฤษฎีองค์กร ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้กำหนดโครงสร้างองค์กรการเผยแผ่ขึ้นโดยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์ที่มีมากขึ้น มหาเถรสมาคมกำหนดให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีกรอบนโยบายภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนรวมทั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ก็ได้้นำแนวคิดและทฤษฎีการบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้า และทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถบริหารองค์กรได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามความคิด หลักการ ทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็น ทฤษฎีของ Gulick and Urwick ทฤษฎีของ ดร.เอ็ดเวิร์ด เดมมิง (Dr. W. Edwards Deming) ก็ตามยังมีกฎธรรมชาติของพระพุทธเจ้า ๕ ประการ ซึ่งเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับวิทยาการสมัยใหม่ควรนำมาประกอบการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งการบริหารจัดการไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับสถานการณ์ใน

^{๕๙} นายกนก แสนประเสริฐ, บทความทางพุทธศาสนา, “หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, ๒๕๕๙.

ขณะนั้น ถ้าหากเรามีวิธีการคิดและบูรณาการเชิงบริหารจัดการแล้วจะทำให้การบริหารจัดการองค์กรมีประสิทธิภาพเกินกว่าที่คิดที่เดียวและเห็นว่าควรนำมาใช้กับการบริหารจัดการองค์กรอื่นๆในพื้นที่ต่อไป^{๖๐}

พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้น เป็นรูปแบบขั้นบันไดมีการประสานงานแบบบนลงล่างลงมาตามลำดับขั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ส่วนในเขตล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง ด้านแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งการบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็น รูปธรรมก็คือ สายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่ พระพุทธศาสนาโดยตรง มีองค์กรมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต^{๖๑}

นิสา พิมพ์พิเศษ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุดรดิตถ์”, ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดการโบราณสถานในพื้นที่ศึกษามี ๕ ประการ ได้แก่ ๑) ขาดการสนับสนุนและพัฒนาด้านการศึกษาและวิชาการ ๒) ขาดการพัฒนาด้วยการเข้าถึงแหล่ง ๓) ขาดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ๔) มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพของแหล่งจากธรรมชาติ ๕) มีความเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพของแหล่งจากการกระทำของมนุษย์ ส่วนแนวทางการจัดการโบราณสถาน สำหรับภาครัฐและภาคประชาชนนั้น การศึกษา ครั้งนี้เห็นว่าควรมี ๕ แนวทาง สำหรับปัญหาแต่ละประการ ดังนี้ แนวทางที่ ๑) เพื่อพัฒนาด้านการศึกษาและวิชาการ ประกอบด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โบราณสถานการเก็บ ข้อมูลโบราณสถานเพิ่มเติม เผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ จัดตั้งศูนย์รวบรวมข้อมูลบรรจุนี้อาเกี่ยวกับ โบราณสถานในหลักสูตรการเรียน รวมถึงสนับสนุนการวิจัยระดับท้องถิ่น แนวทางที่ ๒) เพื่อ พัฒนาการเข้าถึงแหล่ง ประกอบด้วยกิจกรรมการพัฒนาและดูแลรักษาเส้นทางคนบางคนเพื่อความ สะดวกและปลอดภัย แนวทางที่ ๓) เพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ประกอบด้วยกิจกรรมสร้าง ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และดูแลรักษาอย่างเหมาะสม แนวทางที่ ๔) เพื่อลดความเสี่ยง ต่อการเสื่อมสภาพจากธรรมชาติ ประกอบด้วยกิจกรรมอนุรักษ์และดูแลรักษาโบราณสถานอย่างต่อเนื่อง แนวทางที่ ๕) เพื่อลดความเสี่ยงต่อการ

^{๖๐} บัญชายุทธ นาคมูจลินท์, “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๖๑} พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”, ปริญาปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓).

เสื่อมสภาพจากมนุษย์ ประกอบด้วยกิจกรรมดูแล รักษาโบราณสถาน เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานอย่างเคร่งครัด รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถาน^{๖๒}

พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุธิณโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาค ๒”, ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งภารกิจดังกล่าว บางประการกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติตามสืบต่อมา การบริหารจัดการแนวใหม่ได้มีการบูรณาการเข้ากับแนวคิดและทฤษฎีของกูลิค และ เออร์วิค (Gulick&Urwick) ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) และหลักพุทธวิธีการบริหารและการเผยแผ่ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถให้มีความสามารถ มีทักษะและมี ศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ ๒) การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาค ๒ มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กรสงฆ์มีบุคลากรไม่พอเพียงที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้มีจำนวนจำกัดเป็นปัญหาในการเผยแผ่ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสนสำคัญผิดและเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา ๓). แบบการบริหารจัดการการเผยแผ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาค ๒ ควรมีอำนาจ และหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือเป็นศูนย์กลางในการประสานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่ องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการเผยแผ่ และอำนวยความสะดวกและเป็นที่พักพิงในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเผยแผ่และจัดทำงบประมาณสนับสนุนให้ การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป^{๖๓}

เอื้อมอร ชลวร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, ผลการวิจัยพบว่า ความรู้มี ๒ ประเภท คือ ความรู้ฝังลึกในตัวตน (tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ในกระบวนการจัดการความรู้มีหลักในการพยายามนำเอาความรู้ที่ฝังลึกในคนออกมาเป็นความรู้ชัดแจ้งโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แม้ว่ากระบวนการจัดการความรู้จะมีหลากหลายวิธีการ แต่กระนั้นก็ตามผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการจัดการความรู้ก็มีข้อจำกัดจากหลายเหตุปัจจัยซึ่งอาจจุดให้กระบวนการจัดการความรู้ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ในขณะที่เมื่อ

^{๖๒} นิสา พิมพ์เศษ, “แนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔).

^{๖๓} พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุธิณโณ), “รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาค ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

พิจารณาการจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนานั้นจะเห็นว่าการสืบทอดองค์ความรู้ผ่านกาลเวลาที่ยาวนานร่วม ๒,๖๐๐ ปี ซึ่งนับว่ายาวนานมากแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงมากจึงสามารถรักษาองค์ความรู้ทั้งปรีชาญาณทางปฏิบัติและปฏิเวธธรรมไว้ได้อย่างดีโดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ ๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน ๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสราณียธรรม ๓) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ ๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัยและระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมาผู้วิจัยได้นำพุทธธรรม ทั้ง ๔ หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของ อิกุจิโร่ โนนาเกะ (Ikujiro Monaca) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ ๑) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) ๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) ๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป^{๒๔}

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับอธิกรณ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการระงับอธิกรณ์ พบว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่านดังนี้

อติเทพ ผาธา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๗ และ กฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคม ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕”, ผลการศึกษาพบว่าข้อสรุปอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดโดยอธิกรณ์สมณวิธีในสมัยพุทธกาล และแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดโดยกฎนิกกรรมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

๑. อธิกรณ์สมณวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดอธิกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาดพระธรรมวินัยใน ๒ เรื่องคือ เรื่องที่มีโทษและไม่มีโทษ เช่น ทั้งในด้านพิธีกรรมและการก่อความวุ่นวายภายในสังคมสงฆ์ ได้แก่ปัญหา ๔ หมวด คือวิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปตตาทิกรณ์และกิจจาธิกรณ์ ส่วนกฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไข

^{๒๔} เอื้อมอร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ปัญหาพระธรรมวินัยที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าไปประจักษ์หรือแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องที่มีโทษใน ๒ หมวดคือ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์เท่านั้น

๒. อธิกรณ์สมถวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาของพระธรรมวินัย ส่วนกฏนิคกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหตามกระบวนการพิจารณาของรัฐ ซึ่งเป็นวิธีการทางกฎหมายไม่ใช่วิธีการตามแนวทางของพระธรรมวินัย แต่ก็มีมุ่งที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาพระธรรมวินัยเช่นกัน

๓. อธิกรณ์สมถวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหา ที่ถือเอาพระธรรมวินัยเป็นกรอบในการดำเนินการสูงสุด ส่วนกฏนิคกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบการแก้ไขปัญห อธิกรณ์ ที่มีรูปแบบตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐภายใต้กฎหมายคณะสงฆ์คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕.

๔. อธิกรณ์สมถวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีผู้ดำเนินการคือสงฆ์โดยมีพระวินัยธรเป็นประธานใช้อำนาจผ่านทางสังฆกรรมตามพระธรรมวินัย ส่วนกฏนิคกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบการแก้ไขปัญห อธิกรณ์ที่มีผู้ดำเนินการคือ ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสถึงมหาเถรสมาคม โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ ระดับคือระดับพระผู้พิจารณา และระดับคณะผู้พิจารณา ซึ่งในระดับนี้ได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น ๓ ชั้นคือ ๑) การพิจารณาขั้นต้น ๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ ๓) การพิจารณาชั้นฎีกา

๕. อุปสรรคและปัญหาของ อธิกรณ์สมถวิธีคือ ๑) สงฆ์ผู้ดำเนินการไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยเนื่องจากความไม่รู้ ๒) สังฆมณฑลไม่มีความเป็นเอกภาพเนื่องจากไม่เคารพในมติสงฆ์ ๓) ผู้ละเมิดพระธรรมวินัยไม่มีความละอาย โง่เขลา และผินมิตไม่เคารพการตัดสินใจของพระวินัยธรและสงฆ์ ๔) สังฆมณฑลขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ส่วนอุปสรรคและปัญหาของกฏนิคกรรมคือ ๑) บุคลากรผู้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และพระธรรมวินัยเพียงพอทำให้การดำเนินการไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฏนิคกรรม ๒) ปัญหาความใกล้ชิดระหว่างพระผู้พิจารณา/ คณะผู้พิจารณากับภิกษุผู้ตกเป็นจำเลย ๓) ปัญหาการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐ เป็นต้น

๖. ในอนาคตควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายโดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฏนิคกรรมรวมถึงกฏของมหาเถรสมาคมอื่นๆโดยการร่วมมือของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์และรัฐบาลเพื่อให้คณะสงฆ์สามารถแก้ไขปัญหได้อย่างรวดเร็ว^{๖๕}

^{๖๕} อธิเทพ ผาหา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมถะ ๗ และ กฏนิคกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ไสว จิตเพียร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะปัญหาทางตุลาการและวิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทยเริ่มตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นกระบวนการที่ไม่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับระบบกฎหมายหรือระบบการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะกฎหมายคณะสงฆ์มิได้เป็นกฎหมายที่มีการแบ่งแยกอำนาจการบริหารและการปกครองออกเป็นส่วนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยเฉพาะในกระบวนการทางตุลาการนั้นคณะสงฆ์ใช้การรวบอำนาจเพื่อการปกครองโดยบุคคลและคณะบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในทางการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้จะมีผลทำให้เกิดความไร้เอกภาพและใช้ระบบ ทำให้การแก้ไขปัญหาภายในคณะสงฆ์เกิดปัญหาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้มีอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์สามารถที่จะตัดสินใจให้คุณให้โทษกับผู้กระทำผิดได้จนในบางครั้งอาจนำไปสู่ความไม่ชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการตัดสินใจได้ ในส่วนของการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกฏนิคหกรรมถือว่าเป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินการของฝ่ายปกครองที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามกรอบของอำนาจที่ได้รับตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เท่านั้น มิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระธรรมวินัย ซึ่งเดิมใช้รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบ อธิกรณสมณะอันเป็นวิธีการดั้งเดิมที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติขึ้นมาใช้ นอกจากนั้นแล้วยังได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการแก้ไขในคณะสงฆ์ไว้โดยนัยของกฎหมายซึ่งจะมีความสอดคล้องกับระบบการปกครองประเทศมากขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตามในผลการวิจัยฉบับดังกล่าวยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลเอาไว้มากนักเป็นแต่เพียงมุ่งศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ในเชิงกฎหมายเท่านั้นทำให้เราไม่ทราบมิติในเชิงลึกของกระบวนการแก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลมากนักเป็นเหตุให้ไม่เข้าใจวิถีปฏิบัติที่พึงได้จากการเปรียบเทียบในมิติทางกฎหมายอันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารและปกครองคณะสงฆ์ในอนาคตได้ ^{๖๖}

สวัสดิ มานิตย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหากฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย” ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้กล่าวถึงพัฒนาการในการใช้กฎหมายในการปกครองคณะสงฆ์แต่ละยุคสมัยเรื่อยมาจนถึงการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีเนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาภายในคณะสงฆ์โดยอาศัยกฏนิคหกรรม (กฏมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑) เป็นกรอบสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาและได้กล่าวถึงการใช้กฏนิคหกรรมเพื่อระงับอธิกรณ์ในกรณีธรรมกายซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างของปัญหาอธิกรณ์สงฆ์ในปัจจุบันที่ค่อนข้างมีความยุ่งยากและซับซ้อนกับองค์กรปกครองสงฆ์คือมหาเถรสมาคมซึ่งไม่สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาธรรมกายได้อย่างจริงจังอันเนื่องมาจากปัญหาด้านกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฏ

^{๖๖} ไสว จิตเพียร, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย: ศึกษากรณีปัญหาองค์กรทางตุลาการและวิธีพิจารณาความอธิกรณ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. ๒๕๔๓), หน้า ๒๙๘ - ๓๑๐.

นิคหกรรมซึ่งไม่มีความชัดเจนพอที่จะสามารถเอาผิดกับสำนักธรรมกายได้ ทำให้สังคมมองเห็นว่า กฎหมายการบริหารคณะสงฆ์ซึ่งออกโดยอำนาจรัฐนั้นไม่มีอำนาจที่เพียงพอจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ และแม้จะอ้างอิงเอาเนื้อหาการตัดสินในทางพระธรรมวินัยก็ไม่สามารถที่จะเอาผิดหรือแก้ไขปัญห ของสำนักธรรมกายในความผิดหลายๆ ประการมีการกล่าวว่า นิพพานเป็นอัตตา หรือการที่เจ้าสำนัก และวัดเข้าไปเกี่ยวข้องกับการถือครองที่ดินได้อย่างไรก็ตามในผลงานวิจัยฉบับดังกล่าวแม้จะมีการ อธิบายถึงพัฒนาการของกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์และอำนาจการใช้กฎหมายดังกล่าวไว้เพื่อ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ไว้อย่างละเอียดแต่ก็ไม่ได้มีการนำเสนอรูปแบบและกระบวนการในการ แก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาล คือ อธิกรณสมณะ๗ ซึ่งเป็นต้นแบบหรือเค้าโครงเดิมของการแก้ไขปัญหา ของพระธรรมวินัยมากกว่าไว้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อหาทางออกในการ แก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ ดังนั้น งานวิจัยดังกล่าวจึงมีข้อที่จะต้องทำความเข้าใจและเพิ่มเติมในส่วน ของรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลเอาไว้ด้วย^{๖๗}

ร.ต.อ. ธวัช หนูคำ ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับ พระภิกษุสงฆ์ไทยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมายเถรสมาคม ว่าด้วยการลงนิกหกรรม ฉบับที่๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑)” ซึ่งในการดำเนินการ คดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์พบว่า กฎนิกหกรรมเป็นกฎที่สร้างขึ้นโดยเลียนแบบการพิจารณาคดีอาญา ของศาลซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับพระภิกษุสงฆ์เนื่องจากการพิจารณาคดีนั้นผู้ทำหน้าที่ในทางตุลา การของสงฆ์ (พระวินัยธร) จะมีความรู้เฉพาะพระธรรมวินัย แต่ไม่เชี่ยวชาญในทางกฎหมายทั้งด้าน เทคนิคภาษา การประยุกต์ใช้ทำให้ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทำให้การพิจารณา อธิกรณในแต่ละครั้งมีความล่าช้า ซับซ้อน และไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย

นอกจากนั้นการกำหนดโทษในทางพระธรรมวินัยกับทางคดีอาญาก็ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือโทษหนักของพระคือปาราชิก กับโทษหนักทางคดีอาญาคือประหารชีวิต จึงไม่เป็นไปตาม วิธีการทางกฎหมายกล่าวคือโทษปาราชิกของพระแม้จะมีอุปมาเหมือนประหารชีวิตแต่ก็เป็นโทษแค่ การบังคับให้สึกซึ่งถือว่าเป็นโทษที่เบามากเมื่อเทียบกับโทษในทางอาญา ดังนั้น การดำเนินการแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับพระภิกษุตามนัยของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างมี ปัญหา ซึ่งจะเห็นว่า ในมติในทางกฎหมายได้มีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนว่ากฎนิกหกรรมยังไม่สามารถที่จะ แก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกันกับระบบกฎหมายไทยได้ แต่อย่างไรก็ตามในผลงานวิจัยดังกล่าวก็มีได้นำ ผลของปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้กฎหมายคณะสงฆ์และการใช้อธิกรณสมณะในสมัยพุทธกาลมาใช้ เปรียบเทียบกันแม้จะมีการนำมาวิเคราะห์ก็เป็นเพียงแต่การกล่าวถึงเป็นเบื้องต้น ดังนั้นผลงานวิจัย ดังกล่าวจึงให้ข้อมูลเพียงเฉพาะแต่กฎหมายคณะสงฆ์เท่านั้นแต่ยังมิได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ กระบวนการแก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลเอาไว้เลย^{๖๘}

^{๖๗} สวัสดิ์ มานิตย์, “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์: ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. ๒๕๔๒), หน้า ๒๑๕.

^{๖๘} ร.ต.อ.ธวัช หนูคำ, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทย”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๕-๑๑๗.

เสวก สุบรรณเกตุ ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่อง “บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารคณะสงฆ์ไทย” ซึ่งได้กล่าวถึงข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นอุปสรรคในการบริหารคณะสงฆ์ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาในคณะสงฆ์ก็คือ ประเด็นเรื่องการพิจารณาและวินิจฉัยอธิกรณ์และการลงนิคหกรรมซึ่งแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา โดยกระบวนการวินิจฉัยอธิกรณ์ทั้งหมดถือว่าเป็นอุปสรรคคือ ในชั้นต้นกฏนิคหกรรมให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่อาวาสในการดำเนินการวินิจฉัย ซึ่งถือว่าเป็นการให้อำนาจแก่ผู้ที่มีส่วนได้เสียกับอธิกรณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดข้อเคลือบแคลงสงสัยเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการดำเนินการตัดสินคดีความในกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นสัทธิวิหาริกหรือลูกศิษย์ของตนดังเช่นกรณีของพระวินัย ละอองสุวรรณ หรือยันตระ อมโรภิกขุ ที่มหาเถรสมาคมประกาศให้สึกไว้ก่อนแต่ผู้พิจารณาชั้นต้นกลับตัดสินว่าไม่ผิดซึ่งถือว่ากระบวนการแก้ไขปัญหาที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนอย่างไรก็ตามในผลงานวิจัยฉบับดังกล่าวก็ไม่ได้มีการกล่าวถึงรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาล คืออธิกรณ์สมถวิธี เอาไว้มากนักและไม่ได้มีการนำรูปแบบดังกล่าวมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างรูปแบบกระบวนการในการแก้ไขปัญหาทั้ง ๒ รูปแบบแต่แม้ถึงอย่างนั้นข้อมูลที่ได้จากผลงานวิจัยฉบับนี้ก็มิมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมได้^{๖๙}

สนธยา มัญญารักษ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย กล่าวถึงการละเมิดพระธรรมวินัยของสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่ามีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะข้อมูลเดิมใน กรุงเทพมหานครจากปี ๒๕๓๗ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๙๒ รูป ในจำนวนนี้ถูกภาคทัณฑ์ ๑๓๗ รูป สั่งให้ลาสิกขา ๕๕ รูป ส่วนข้อมูลในปี ๒๕๓๘ มีพระสงฆ์ละเมิดพระธรรมวินัยทั้งสิ้น ๑๖๖ รูป ถูกภาคทัณฑ์ ๑๒๘ รูป ให้ลาสิกขา ๓๘ รูป และยังพบว่าในส่วนภูมิภาคมีพระภิกษุกระทำผิด จำนวนมากในปี ๒๕๓๖ มีจำนวนพระกระทำผิด ๔๐๖ รูป ในปี ๒๕๓๗ มีจำนวน ๑๙๒ รูป และในปี ๒๕๓๘ มีจำนวน ๒๔๒ รูป และมีการกระทำผิดรวมเล็กน้อย เช่น การบิณฑบาตขาดความสำรวม เรี่ยไรโดยไม่ได้รับอนุญาต ปักกลดในย่านชุมชน พักแรมตามบ้าน และดื่มสุรา เป็นต้น^{๗๐}

พระมหาเจริญ จันทร์เจริญ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทยศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร” ผลวิจัยพบว่าพระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบสวนและพิจารณาตัดสินของคณะสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าในฐานะประมุขสงฆ์ประกาศให้คณะสงฆ์รับรองเป็นข้อห้ามและระเบียบแห่งการปฏิบัติ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็จะมีบทบัญญัติเพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาบทเหล่านี้ ได้ใช้เป็นกรอบ

^{๖๙} เสวก สุบรรณเกตุ, “บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการบริหารคณะสงฆ์(พ.ศ. ๒๕๐๕ – ๒๕๓๕)”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๕.

^{๗๐} สนธยา มัญญารักษ์, “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, *สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๖).

แห่งการประพาศของพระสงฆ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นกฎบัตรสำหรับอ้างอิง และใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อย^{๗๑}

พระมหาสมณิก กิตติโสภโณ (เศวตรัฐกุล) ได้ศึกษารูปแบบการลงโทษพระพุทธานุสาเถรวาทในสารนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาเถรวาท” จากการศึกษาแนวคิดการลงโทษและรูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาเถรวาทพบว่าแนวคิดการลงโทษมาจากสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทรงนำเสนอสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไข ผิดหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สงฆ์ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎธรรมชาติดังเดิมและเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ โดย พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตัดสินต่อมาได้มอบหมายให้การลงโทษ ดำเนินการแทนผู้กระทำผิดได้รับโทษโดยธรรม ผู้ดำเนินการตัดสินมีความชอบธรรม ผู้ถูกลงโทษได้รับความเป็นธรรม^{๗๒}

พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชต์ ประธาตุ) ได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธานุสาเถรวาทในสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวินัยพระพุทธานุสาเถรวาทแก้ปัญหาในทางพระพุทธานุสาเถรวาท อธิกรณสมณะ” จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธานุสาเถรวาท อธิกรณสมณะพบว่า กระบวนการแก้ปัญหานั้น คณะสงฆ์ไทยใช้อำนาจทางกฎหมายในการเข้าไปจัดการ ยังไม่ได้นำวิธีการแก้ปัญหาเชิงพุทธที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ในอดีตมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์มากนัก ดังนั้นปัญหาต่างๆยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือพระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการแก้ปัญหา (อธิกรณ) มาใช้แก้ปัญหามาหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ จะได้พิจารณาแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นการเคารพพระธรรมวินัย^{๗๓}

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย” จากการศึกษาวิจัยบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎกกรณีธรรมกายพบว่า พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ทำบทบาทที่สำคัญสองประการด้วยกัน บทบาทประการที่หนึ่งคือการทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยเอาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เหมือนเดิม และบทบาทประการที่สองคือการได้อุทิศตนเป็นแบบอย่างของชาวพุทธชั้นนำผู้มีศรัทธาพร้อมเต็มที่ที่จะทำหน้าที่รักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยให้ยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคตตราบนานเท่านาน บทบาททั้งสองประการนี้นอกจากจะช่วยให้อธิกรณธรรมกายคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีแล้วยังก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการ

^{๗๑} พระมหาเจริญ จันทร์จริง, “บทบาทพระวินัยการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทยศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ), (มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๗๒} พระมหาสมณิก กิตติโสภโณ, “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาเถรวาท”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๗๓} พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชต์ ประธาตุ), “การศึกษาวินัยพระพุทธานุสาเถรวาทแก้ปัญหาในทางพระพุทธานุสาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับคณะสงฆ์ในรูปแบบสังฆกรรม ซึ่งแต่ละประเภทต้องได้รับการตรวจสอบอย่างรอบคอบ เมื่อสงฆ์มีมติเป็นเอกฉันท์แล้วจะเริ่มทำสังฆกรรมนั้นๆ ได้หากสงฆ์คัดค้านแม้แต่เพียงรูปเดียวก็ต้องพิจารณาตรวจสอบกันใหม่แม้พระองค์เองก็ทรงให้ความเคารพและปฏิบัติตามมติของสงฆ์ทุกประการเพื่อให้มติของสงฆ์มีความศักดิ์สิทธิ์ที่ภิกษุทุกหมู่เหล่าจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้งเป็นอย่างอื่นโดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลัก

พระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทอธิกรณ์ไว้ ๔ ประเภท คือ ๑) วิวาทาธิกรณ์ วิวาทที่จัดเป็นอธิกรณ์ การวิวาทซึ่งเป็นเรื่องที่สงฆ์จะต้องเอาธุระดำเนินการพิจารณาระงับ ได้แก่การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัย เช่น เถียงกันว่า สิ่งนี้เป็นธรรม เป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ข้อนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ข้อนี้ไม่ได้ตรัสไว้ ดังนั้น เป็นต้น ๒) อนวาทาธิกรณ์ การโจทก์ที่จัดเป็นอธิกรณ์ คือการโจทก์กันด้วยอาบัติ เรื่องการกล่าวหา ๓) อาปตตาทิกรณ์ อธิกรณ์คืออาบัติ หมายความว่า การต้องอาบัติและการถูกปรับอาบัติ เป็นอธิกรณ์โดยฐานเป็นเรื่องที่จะต้องจัดทำ คือระงับด้วยการแก้ไขปลดปล่อยออกจากอาบัตินั้นเสีย มีการปลงอาบัติ หรือการอยู่กรรม เป็นต้น ตามวิธีที่ท่านบัญญัติไว้ ๔) กิจจาธิกรณ์ การงานเป็นอธิกรณ์ คือเรื่องที่เกิดขึ้นอันสงฆ์ต้องจัดต้องทำหรือกิจธุระที่สงฆ์จะพึงทำ อรรถกถาพระวินัยว่า หมายถึงกิจอันจะพึงทำด้วยประชุมสงฆ์ ได้แก่สังฆกรรมทั้ง ๔ คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม

เครื่องมือที่ใช้จัดการปัญหา อธิกรณ์สมณะ วิธีดำเนินการเพื่อระงับอธิกรณ์มี ๗ อย่าง คือ (๑) สัมมุขาวินัย วิธีระงับในที่พร้อมหน้า (๒) สติวินัย วิธีระงับโดยถือสติเป็นหลัก (๓) อมูหะวินัย วิธีระงับสำหรับผู้หายจากเป็นบ้า (๔) ปฏินญาตกรรม การทำตามที่ได้รับ (๕) ตัสสปาปิยสิกา การตัดสินลงโทษแก่ผู้ผิด (ที่ไม่รับ) (๖) เยภุยยสิกา การตัดสินตามคำของคนข้างมาก (๗) ตินวัตถการวินัย วิธีประนีประนอม

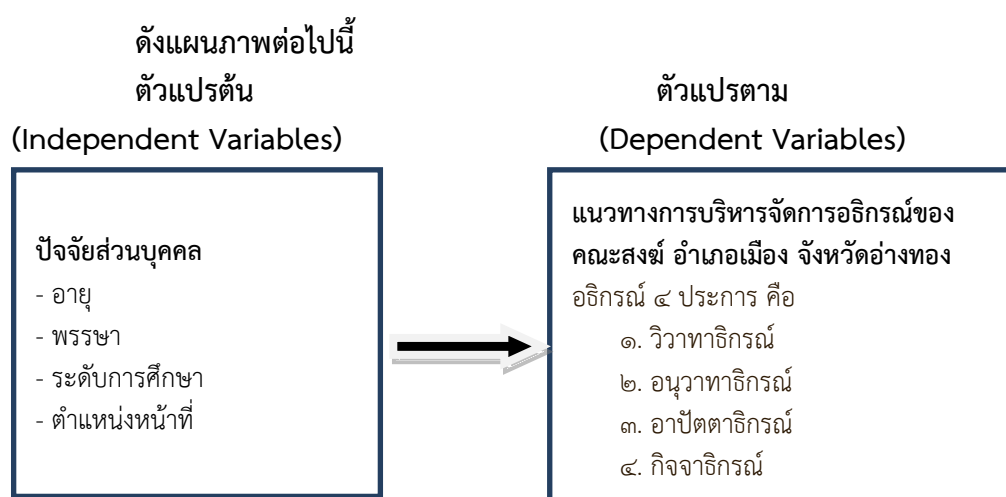
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการการระงับอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables)

โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้ ๑) กระบวนการและขั้นตอนการระงับอิทธิพลในคัมภีร์เถรวาท ๒) กระบวนการและขั้นตอนการระงับอิทธิพล ทางกฎหมาย เถรสมาคม ๓) นำเสนอแนวทางการกระบวนการและขั้นตอนระงับอิทธิพลในสังคมปัจจุบันตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้กระบวนการศึกษาหรือระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑ การสังเคราะห์ข้อมูลก่อนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจาก พระสังฆาธิการ ในพื้นที่

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับพระสังฆาธิการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๙ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๑๕๒ ชุด คิดเป็น ๑๐๐% ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ในการกับการปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคม: กรณีศึกษาการบริหารจัดการการระงับอธิกรณ์ ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตร การจัดการเชิงพุทธ ถึงเจ้าคณะจังหวัดอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง เพื่อขอความร่วมมือไปยังพระสงฆ์ในในพื้นที่ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือพระสงฆ์ใน อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑๕๒ รูป ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลจาก พระสงฆ์ใน อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ในอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง

จำนวนตำบล	จำนวนประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
ตำบลตลาดกรวด	๓๑	๑๙
ตำบลมหาไถย	๓๙	๒๔
ตำบลบ้านแห	๓๓	๒๑
ตำบลศาลาแดง	๓๙	๒๔
ตำบลบ้านอิฐ	๒๕	๑๖
ตำบลหัวไผ่	๔๔	๒๗
ตำบลบางแก้ว	๓๔	๒๑
รวม	๒๔๕	๑๕๒

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยกำหนดจาก ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่พระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทองจำนวน ๔๐ วัด ซึ่งมีจำนวน ๒๔๕ รูป^{๗๖}

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑๕๒ รูป ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕% และความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ ๐.๐๕ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
 ประชากรทั้งหมด ๒๔๕ รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{245}{1 + 245(0.05)^2} \\ n &= \frac{245}{1 + 245(0.0025)} \\ n &= \frac{245}{1.61} \\ n &= 152 \end{aligned}$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 152 รูป

^{๗๖} สำนักงานเจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ, (ครั้งที่ ๒, วันจันทร์ที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑).

ค่าความสอดคล้องแบบ IOC ของแบบสอบถามเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการ
อิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความ
สอดคล้องแบบ IOC ที่มีค่าตั้งแต่ +๑, ๐, -๑.

ให้คะแนน +๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน ๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร

๑. คำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐-๑.๐๐ มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

๒. คำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า ๐.๕๐ ยังใช้ไม่ได้ ต้องปรับปรุง

จึงชี้ให้เห็นว่าคำถามแต่ละข้อมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำแบบทดสอบนี้ไป
หาค่าความเชื่อมั่นได้

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัด
อ่างทอง” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับ
ประเด็นการวิจัยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. พระศรีวิสุทธิโสภณ	ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองอ่างทอง
๒. พระครูวรปัญญาโกศล	ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอเมืองอ่างทอง
๓. พระครูปลัดณรงค์ ธรรมโรโต	ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลลาดกรวด
๔. พระครูกิตติยาภินันท์	ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลมหาไถย
๕. นายสุระเดช เครือจีน	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายอมรเทพ อ้อหิรัญ	ตำแหน่ง รองประธานสภาองค์การบริหารส่วน

ตำบลลาดกรวด

๗. น.ท.ประชุม บริสุทธิพันธุ์	ตำแหน่ง ไวยาวัจกรณ
๘. นายบุญมี อัยลี้	ตำแหน่ง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. ลักษณะของแบบสอบถาม

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามสถานภาพ
ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) วุฒิการศึกษา
ปริยัติธรรม (แผนกบาลี)

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการกับแนวทางการบริหารจัดการ
อธิกรณ์ ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating
Scale)^{๗๗} แบ่งออกได้ ดังนี้

๑) อธิกรณ์ คือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดทำให้เสร็จลุกลงไปมี ๔ อย่าง คือ

- วิวาหาอธิกรณ์
- อนุวาหาอธิกรณ์
- อาปตตอาอธิกรณ์
- กิจจาอธิกรณ์

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น
เพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อ กรณีศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอธิกรณ์
ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ ๒ และ ตอนที่ ๓ ในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวม
คะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนลิส ลิเคิร์ท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ท
(Likerttype)^{๗๘} แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และกำหนด
เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	๕
ระดับมาก	ให้คะแนนเท่ากับ	๔
ระดับปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	๓
ระดับน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	๒
ระดับน้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	๑

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่า
คะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์^{๗๙} ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑.๐๐ – ๑.๔๙	หมายถึง การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

^{๗๗} สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพ
สตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๙ - ๑๔๐.

^{๗๘} สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๗,
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๐.

^{๗๙} ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต,
๒๕๔๑), หน้า ๕๑.

ตอนที่ ๔ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะได้โดยเสรี

๒. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการระงับอิทธิฤทธิ์ โดยแบบสอบถามเป็นประเภทคำถามปลายปิด และประเภทคำถามปลายเปิด ซึ่งมีรายละเอียด และขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองตามพระธรรมวินัย คือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดทำให้เสร็จจุล่งไป คืออิทธิฤทธิ์ ๔

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองตามพระธรรมวินัย อันเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการกับปัญหาหรือความขัดแย้งในคณะสงฆ์อย่างประสานกลมกลืนสอดคล้องกับทุกปัญหา คือหลักอิทธิกรรมสมถะ ๗

๓. เกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

๑ การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑) นำแบบสอบถามเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารจัดการอิทธิฤทธิ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้กล่าวข้างต้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แนะนำเพิ่มเติม ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่จำเป็นออกไป เพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒) นำแบบสอบถามที่อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ได้ตรวจสอบมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๓) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ รูปหรือคน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านเครื่องมือวิจัยเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาผู้เชี่ยวชาญที่มีเกณฑ์ดังกล่าวจำนวน ๕ รูปหรือคน เพื่อเป็นการตรวจสอบเนื้อหาความชัดเจนของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อทำการแก้ไขให้ดีขึ้น

๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำมาคำนวณหาค่าของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC.) ของแบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ

๖) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

๑ พระอุดมสิทธินายก ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒ พระสุธีวีรบัณฑิต ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓ พระมหาสุมนันท์ สุนนโท ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔ พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕ ผศ.ดร. ยุทธนา ปราณิต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากนั้น นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of congruence) ของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น เกี่ยวกับข้อความ หรือข้อความคำถามแต่ละข้อ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าจะคงข้อความหรือคำถามนั้นไว้หรือจะตัดออก ข้อความหรือคำถามที่จะคงไว้นั้นมีดัชนีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of congruence)

๔. การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไขและเสนอแนะมาปรับแก้ไขแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ รูป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แจกแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามกับ พระภิกษุสงฆ์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของ “ครอนบาค”^{๘๐} (Cronbach's Alpha Coefficient)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึง เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจาก พระสังฆาธิการ ในพื้นที่

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับพระสังฆาธิการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๕๒ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๑๕๒ ชุด คิดเป็น ๑๐๐% ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การสัมภาษณ์ (Interview)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

^{๘๐} บุญชม ศรีสะอาด, วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓), หน้า ๗๕-๗๖.

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

(๑) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสังฆาธิการกับการปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคม: กรณีศึกษาการบริหารจัดการอธิกรณ์ ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

(๒) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอนหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตร การจัดการเชิงพุทธ ถึงเจ้าคณะจังหวัดอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เพื่อขอความร่วมมือไปยังพระสังฆาธิการในพื้นที่ หลังจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

(๓) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายคือ พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำนวน ๑๕๒ รูป ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕.๑ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา แนวทางการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า (T-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่า (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการนำสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) การวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ เช่น ความถี่ ร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน เป็นต้น หรือนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามในแบบสอบถามแต่ละข้อ โดยใช้สถิติ เช่น ค่าเฉลี่ยหรือค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

๒) การวิเคราะห์ด้วยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติอนุมาน เป็นสถิติที่นำมาใช้ในการอ้างอิงไปหาค่าความเป็นจริงของประชากร สถิติอนุมานถูกนำไปใช้ใน ๒ เรื่อง คือ การประมาณค่าทางสถิติ และการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งในการวิจัยมักนิยมนำสถิติอนุมานมาใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งสมมติฐานการวิจัยที่มักใช้บ่อยในทางรัฐประศาสนศาสตร์ ได้แก่

๒.๑ การทดสอบสมมติฐานที่เป็นค่าเฉลี่ย กรณีประชากรกลุ่มเดียว เช่น การทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่า “ความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายการประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีมากกว่าร้อยละ ๘๐” ใช้สถิติ t-test

๒.๒ การทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย กรณีประชากร ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (Independent Samples) เป็นการทดสอบสมมติฐานเพื่อดูว่าค่าเฉลี่ยของประชากร ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันนั้น มีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันหรือไม่ เช่น การทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้

๒.๓ การทดสอบสมมติฐานความแตกต่างของค่าเฉลี่ย กรณีประชากรตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันหรือไม่ เป็นการทดสอบสมมติฐานเพื่อดูว่าค่าเฉลี่ยของประชากร ๓ กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันนั้น มีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันหรือไม่ เช่นการทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่า “ข้าราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นต่อการยกเลิกระบบซีและการนำระบบแท่งมาใช้แตกต่างกัน” ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้สถิติ F-test

๓.๕.๔ ผู้ให้ข้อมูล

๑. พระศรีวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๒. พระครูวรปัญญาโกศล รองเจ้าคณะอำเภอ จังหวัดอ่างทอง

๓. พระครูปลัดฉัตรรงค์ ฐมมรโต เจ้าคณะตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๔. พระครูกิตติยาภินันท์ เจ้าคณะตำบลบ้านแห อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๕. นายสุระเดช เครือจีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัด

อ่างทอง

๖. นายอมรเทพ อ้อหิรัญ รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดกรวด
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๗. น.ท.ประชุม บริสุทธิพันธุ์ ไวยาวัจกรณ วัดแจ้ง ตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง
จังหวัดอ่างทอง

๘. นายบุญมี อ้อยลี นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำ
จังหวัดอ่างทอง

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๕๒ ชุด มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๔.๕ สรุปผลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๕๒ คน จำแนกตาม อายุ พรรษา การศึกษาสายสามัญ การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางบาลี ตำแหน่งหน้าที่ทางการปกครอง มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๑๕๒)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐-๓๐ ปี	๒๙	๑๙.๑
๓๑-๔๐ ปี	๓๐	๑๙.๗
๔๑-๕๐ ปี	๔๓	๒๘.๓
๕๑ ปีขึ้นไป	๕๐	๓๒.๙
รวม	๑๕๒	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n=๑๕๒)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
พรรษา		
น้อยกว่า ๕ พรรษา	๓๒	๒๑.๑
๕-๑๐ พรรษา	๓๙	๒๕.๗
๑๑-๒๐ พรรษา	๕๒	๓๔.๒
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๒๙	๑๙.๑
รวม	๑๕๒	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาสายสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๖๘	๔๔.๗
ปริญญาตรี	๕๗	๓๗.๕
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๘	๑๑.๘
อื่นๆ.....	๙	๕.๙
รวม	๑๕๒	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมตรี	๒๒	๑๔.๕
นักธรรมโท	๒๒	๑๔.๕
นักธรรมเอก	๙๖	๖๓.๒
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๑๒	๗.๙
รวม	๑๕๒	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม		
ประโยค ๑ - ๓	๑๙	๑๒.๕
เปรียญธรรม ๔-๖	๑๔	๙.๒
เปรียญธรรม ๗-๙	๔	๒.๖
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๑๑๕	๗๕.๗
รวม	๑๕๒	๑๐๐.๐
ตำแหน่งทางการปกครอง		
เจ้าอาวาส	๔๒	๒๗.๖
รองเจ้าอาวาส	๕	๓.๓
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๓๐	๑๙.๗
พระลูกวัด	๗๕	๔๙.๓
รวม	๑๕๒	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” จำแนกได้ ดังนี้

อายุ จากการศึกษาพบว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗ และสุดท้ายมีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑

พรรษา จากการศึกษาพบว่า พรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาระหว่าง ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒ รองลงมา มีพรรษาระหว่าง ๕-๑๐ พรรษา จำนวน ๓๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๗ รองลงมา มีพรรษาน้อยกว่า ๕ จำนวน ๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑ และสุดท้ายมีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑

วุฒิการศึกษาสายสามัญ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๖๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗ รองลงมา จบปริญญาตรี จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ รองลงมา สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘ และสุดท้ายอื่นๆ ๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕.๙

วุฒิการศึกษาทางธรรม จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบนักธรรมเอก จำนวน ๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๒ รองลงมา จบนักธรรมโทจำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕ รองลงมา นักธรรมชั้นตรี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕ และสุดท้ายไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๙

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม จำนวน ๑๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๗ รองลงมา ประโยค ๑ - ๓ จำนวน ๑๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ รองลงมา เปรียญธรรม ๔-๖ จำนวน ๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙.๒ และสุดท้าย เปรียญธรรม ๗-๙ จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๖

ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ จากการศึกษาพบว่า ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด จำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๓ รองลงมา เจ้าอาวาส จำนวน ๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๖ รองลงมา เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗ และสุดท้ายรองเจ้าอาวาส จำนวน ๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของ พระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๔ ด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ แนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านการบริหารจัดการวิเวทาธิกรณ
๒. ด้านการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณ
๓. ด้านการบริหารจัดการอาปตตอาธิกรณ
๔. การบริหารจัดการกิจจาธิกรณ

มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ - ๔.๖ ดังนี้
 ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์
 อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม

(n=๑๕๒)

โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑ ด้านการบริหารจัดการวิเวทอริกรณ์	๔.๑๐	๐.๖๖	มาก
๒ ด้านการบริหารจัดการอนุวาทอริกรณ์	๔.๑๑	๐.๗๐	มาก
๓ ด้านการบริหารจัดการอาบัติอริกรณ์	๔.๑๙	๐.๖๘	มาก
๔ การบริหารจัดการกิจจาอริกรณ์	๔.๕๒	๐.๖๗	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๒๓	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๓$, S.D. = ๐.๖๐) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์
 อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการวิเวทอริกรณ์

(n=๑๕๒)

ด้านการบริหารจัดการวิเวทอริกรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ระวังด้วยสัมมุขวินัย(ระวังในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)	๔.๑๙	๐.๗๗	มาก
๒. ระวังด้วยเยภุยยสิกขา(ถือเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน)	๔.๑๙	๐.๗๗	มาก
๓. พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี	๓.๙๗	๐.๗๒	มาก
๔. พระสังฆาธิการได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาให้กับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๙๕	๐.๗๓	มาก
๕. ท่านมีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของพระสังฆาธิการในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง	๔.๑๘	๐.๗๖	มาก
รวม	๔.๑๐	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D.= ๐.๖๖)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์

(n=๑๕๒)

ด้านกระบวนการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ระบุด้วยสัมมุขาวินัย (ระบุในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย, พร้อมหน้าสงฆ์.)	๔.๒๐	๐.๗๔	มาก
๒. ระบุด้วยสติวินัย (สงฆ์รับรองว่ามีสติ คือพระอรหันต์)	๔.๑๖	๐.๘๘	มาก
๓. ระบุด้วยอุมุพหวินัย (ยกให้ว่าเป็นบ้าขาดสติ)	๔.๐๓	๐.๙๓	มาก
๔. ระบุด้วยตัสสปาปิยสิกา (การลงโทษด้วยการปรับอาบัติ)	๔.๑๘	๐.๘๑	มาก
๕. พระสังฆาธิการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี	๔.๐๑	๐.๗๒	มาก
รวม	๔.๑๑	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์ โดยภาพรวมของการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = ๔.๑๑$, S.D.=๐.๗๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอาบัติอาธิกรณ์

(n=๑๕๒)

ด้านกระบวนการบริหารจัดการอาบัติอาธิกรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ระงับด้วยสัมมุขาวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)	๔.๒๗	๐.๗๘	มาก
๒.ระงับด้วยปฎิญาตกรณะ (ถือเอาคำรับสารภาพ)	๔.๓๔	๐.๘๑	มาก
๓.ระงับด้วยติณัตถการกะ (ให้เลิกแล้วต่อกัน)	๔.๒๔	๐.๘๑	มาก
๔.วิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติ	๔.๐๕	๐.๗๕	มาก
๕.พระสังฆาธิการจะทำการไต่สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่	๔.๐๖	๐.๗๔	มาก
รวม	๔.๑๙	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการระงับอาบัติอาธิกรณ์ โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๙, S.D.=๐.๖๘)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์

(n=๑๕๒)

กระบวนการระงับกิจจาธิกรณ์	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.ระงับด้วยสัมมุขาวินัย (ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)	๔.๔๕	๐.๗๒	มาก
๒.ระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป	๔.๕๑	๐.๗๕	มากที่สุด
๓.ระงับในที่พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน	๔.๕๑	๐.๗๔	มากที่สุด
๔.ระงับในที่พร้อมหน้าวัตถุ คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย	๔.๕๗	๐.๗๒	มากที่สุด
๕.ระงับในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย คือเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ (ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม อุทวินัย)	๔.๕๖	๐.๗๑	มากที่สุด
รวม	๔.๕๒	๐.๖๗	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการระงับกิจจาธิกรณ์ โดยภาพรวมพบว่ามี การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = ๔.๕๒$, S.D.=๐.๖๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระงับในที่พร้อมหน้าวัด คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = ๔.๕๗$, S.D.= ๐.๗๒) รองลงมา ระงับในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย คือเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมา ใช้ปฏิบัติ (ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม ฎกวินัย) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = ๔.๕๖$, S.D.=๐.๗๑) รองลงมา ระงับ ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = ๔.๕๑$, S.D.=๐.๗๕) รองลงมา ระงับในที่ พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = ๔.๕๑$, S.D.= ๐.๗๔) และระดับสุดท้าย ระงับด้วยสัมมุขวินัย (ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย, พร้อม หน้าสงฆ์.) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = ๔.๔๕$, S.D.=๐.๗๒)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทาง บาลี และตำแหน่งหน้าที่ทางการปกครอง ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม โดยแสดงการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation :S.D.) และการวิเคราะห์ความ แปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) ตามสมมติฐานการวิจัยที่ ๑ - ๖ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการ อธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๑ ใช้สถิติ F-test (One-way Anova) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐาน ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบ รายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการ บรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการ บริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามอายุ (n=๑๕๒)

การบริหาร จัดการ อธิกรณ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านวิวา หาอธิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๐๖๕ ๖๓.๗๓๕ ๖๔.๘๐๐	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๓๕๕ ๐.๔๓๑	๐.๘๒๔	๐.๔๘๒
๒. ด้านอนุ วาทาธิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๑๓๑ ๗๒.๘๓๗ ๗๓.๙๖๘	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๓๗๗ ๐.๔๙๒	๐.๗๖๖	๐.๕๑๕
๓. ด้าน อาบัติตาทิ กรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๓๖๐ ๖๙.๔๓๑ ๗๐.๗๙๑	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๔๕๓ ๐.๔๖๙	๐.๙๖๖	๐.๔๑๑
๔. ด้าน กิจจาธิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๓๙๓ ๖๗.๑๒๓ ๖๘.๕๑๖	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๔๖๔ ๐.๔๕๔	๑.๐๒๔	๐.๓๘๔
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๐๗๑ ๕๓.๑๕๐ ๕๔.๒๒๐	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๓๕๗ ๐.๓๕๙	๐.๙๙๔	๐.๓๙๘

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัด อ่างทอง แตกต่างกัน แต่ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มี พรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๒ ใช้สถิติ F-test (One-way Anova) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐาน ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) จำแนกตามพรรษา

(n=๑๕๒)

การบริหารจัดการอริการณ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านวิวาทาธิการณ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๖๖	๓	๐.๘๘๙	๒.๑๑๗	๐.๑๐๑
	ภายในกลุ่ม	๖๒.๑๓๔	๑๔๘	๐.๔๒๐		
	รวม	๖๔.๘๐๐	๑๕๑			
๒. ด้านอนุวาทาธิการณ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๗๒	๓	๐.๘๒๔	๑.๗๐๖	๐.๑๖๘
	ภายในกลุ่ม	๗๑.๔๙๖	๑๔๘	๐.๔๘๓		
	รวม	๗๓.๙๖๘	๑๕๑			
๓. ด้านอาปัติการณ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๐๙	๓	๐.๕๓๖	๑.๑๔๗	๐.๓๓๒
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๑๘๒	๑๔๘	๐.๔๖๗		
	รวม	๗๐.๗๙๑	๑๕๑			
๔. ด้านกิจจาธิการณ	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๕๓	๓	๐.๔๕๑	๐.๙๙๔	๐.๓๙๘
	ภายในกลุ่ม	๖๗.๑๖๓	๑๔๘	๐.๔๕๔		
	รวม	๖๘.๕๑๖	๑๕๑			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๕๐	๓	๐.๕๕๐	๑.๕๔๘	๐.๒๐๕
	ภายในกลุ่ม	๕๒.๕๗๐	๑๔๘	๐.๓๕๕		
	รวม	๕๔.๒๒๐	๑๕๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๓ ใช้ผลการวิเคราะห์ทางสถิติ F-test (One-way Anova) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐาน ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

(n=๑๕๒)

การบริหารจัดการอริการณ์	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านวิวาธาภิการณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๖.๑๖๓ ๕๘.๖๓๖ ๖๔.๘๐๐	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๒.๐๕๔ ๐.๓๙๖	๕.๑๘๖*	๐.๐๐๒
๒. ด้านอนุวาธาภิการณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๒.๓๐๔ ๗๑.๖๖๔ ๗๓.๙๖๘	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๗๖๘ ๐.๔๘๔	๑.๕๘๖	๐.๑๙๕
๓. ด้านอาปัตตาภิการณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๑๗๐ ๖๙.๖๒๐ ๗๐.๗๙๑	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๓๙๐ ๐.๔๗๐	๐.๘๒๙	๐.๔๘๐
๔. ด้านกิจจาภิการณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	.๕๗๓ ๖๗.๙๔๒ ๖๘.๕๑๖	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๑๙๑ ๐.๔๕๙	๐.๔๑๖	๐.๗๔๒
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๙๐๒ ๕๒.๓๑๘ ๕๔.๒๒๐	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๖๓๔ ๐.๓๕๓	๑.๗๙๔	๐.๑๕๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจ

วุฒิการศึกษา สายสามัญ	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาสายสามัญ			
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี	อื่นๆ.....
		๓.๘๙	๔.๒๗	๔.๓๘	๔.๐๐
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๘๙	-	-๐.๓๘*	-๐.๔๙*	-๐.๑๑
ปริญญาตรี	๔.๒๗	-	-	-๐.๑๑	๐.๒๗
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๘	-	-	-	๐.๓๘
อื่นๆ.....	๔.๐๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิการของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ โดยภาพรวมไม่แตกต่าง ส่วนด้านบริหารจัดการวิสาหกิจแตกต่างกัน จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิมัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิการของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มี วุฒิมัธยมศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิการของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๔ ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม โดยใช้สถิติ F-test (One-way Anova) มีระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕% ดังนั้น จะเป็นไปตามสมมติฐาน ก็ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการทางสถิติ LSD. (Least Significant Difference) โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของ
คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

(n=๑๕๒)

การบริหารจัดการ อริกรณ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านวิวาหาธิ กรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๘.๗๕๔ ๕๖.๐๔๕ ๖๔.๘๐๐	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๒.๙๑๘ ๐.๓๗๙	๗.๗๐๖	๐.๐๐๐*
๒. ด้านอนุวาหาธิ กรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๕.๖๕๕ ๖๘.๓๑๔ ๗๓.๙๖๘	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๑.๘๘๕ ๐.๔๖๒	๔.๐๘๔	๐.๐๐๘*
๓. ด้านอาปัตตาธิ กรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๓.๗๑๕ ๖๗.๐๗๕ ๗๐.๗๙๑	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๑.๒๓๘ ๐.๔๕๓	๒.๗๓๒	๐.๐๔๖*
๔. ด้านกิจจาธิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๑.๑๒๐ ๖๗.๓๙๖ ๖๘.๕๑๖	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๐.๓๗๓ ๐.๔๕๕	๐.๘๒๐	๐.๔๘๕
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	๔.๑๗๕ ๕๐.๐๔๕ ๕๔.๒๒๐	๓ ๑๔๘ ๑๕๑	๑.๓๙๒ ๐.๓๓๘	๔.๑๑๖	๐.๐๐๘*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับผลการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ด้านการบริหารจัดการวิวาหาธิกรณ์ ด้านการบริหารจัดการอนุวาหาธิกรณ์ และด้านการบริหารจัดการอาปัตตาธิกรณ์ แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๙๐	๔.๒๔	๔.๓๓	๓.๙๖
นักธรรมตรี	๓.๙๐	-	-๐.๓๔	-๐.๔๓*	-๐.๐๖
นักธรรมโท	๔.๒๔	-	-	-๐.๐๙	๐.๒๘
นักธรรมเอก	๔.๓๓	-	-	-	๐.๓๗*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๙๖	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า แตกต่างกัน จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี, พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการบริหารจัดการวิวาหาธิกรณ์

วุฒิการศึกษาทางธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๖๐	๔.๐๖	๔.๒๕	๓.๘๐
นักธรรมตรี	๓.๖๐	-	-๐.๔๖*	-๐.๖๕*	-๐.๒๐
นักธรรมโท	๔.๐๖	-	-	-๐.๑๙	๐.๒๖
นักธรรมเอก	๔.๒๕	-	-	-	๐.๔๕*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๘๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า แตกต่างกัน จำนวน ๓ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมโท, พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการบริหารจัดการอนุสาวรีย์

วุฒิการศึกษาทางธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๗๓	๔.๑๗	๔.๒๓	๓.๘๒
นักธรรมตรี	๓.๗๓	-	-๐.๔๔*	-๐.๕๐*	-๐.๐๙
นักธรรมโท	๔.๑๗	-	-	-๐.๐๖	๐.๓๕
นักธรรมเอก	๔.๒๓	-	-	-	๐.๔๑
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๘๒	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า แตกต่างกัน จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมโท, พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการบริหารจัดการอาปตตากริณ

วุฒิการศึกษาทางธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๙๕	๔.๑๕	๔.๓๐	๓.๘๗
นักธรรมตรี	๓.๙๕	-	-๐.๒๐	-๐.๓๕*	๐.๐๘
นักธรรมโท	๔.๑๕	-	-	-๐.๑๕	๐.๒๘
นักธรรมเอก	๔.๓๐	-	-	-	๐.๔๓*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๘๗	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า แตกต่างกัน จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก, พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมนักธรรมเอก มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๕ ใช้สถิติ F-test (One-way Anova) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐาน ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของ
คณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี

(n=๑๕๒)

การบริหารจัดการ อริกรณ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านวิวิทาธิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	๖.๔๙๑	๓	๒.๑๖๔	๕.๔๙๒*	๐.๐๐๑
	ภายในกลุ่ม	๕๘.๓๐๙	๑๔๘	๐.๓๙๔		
	รวม	๖๔.๘๐๐	๑๕๑			
๒. ด้านอนุวาทิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	๗.๗๐๖	๓	๒.๕๖๙	๕.๗๓๗*	๐.๐๐๑
	ภายในกลุ่ม	๖๖.๒๖๓	๑๔๘	๐.๔๔๘		
	รวม	๗๓.๙๖๘	๑๕๑			
๓. ด้านอาปัตตาทิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๖๑๖	๓	๐.๕๓๙	๑.๑๕๓	๐.๓๓๐
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๑๗๔	๑๔๘	๐.๔๖๗		
	รวม	๗๐.๗๙๑	๑๕๑			
๔. ด้านกิจจาธิกรณ์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๑๓	๓	๐.๔๗๑	๑.๐๓๘	๐.๓๗๗
	ภายในกลุ่ม	๖๗.๑๐๓	๑๔๘	๐.๔๕๓		
	รวม	๖๘.๕๑๖	๑๕๑			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๓.๔๗๔	๓	๑.๑๕๘	๓.๓๗๗*	๐.๐๒๐
	ภายในกลุ่ม	๕๐.๗๔๗	๑๔๘	๐.๓๔๓		
	รวม	๕๔.๒๒๐	๑๕๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับผลการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ด้านการบริหารจัดการวิวิทาธิกรณ์ และด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์ แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม โดยภาพรวม

วุฒิการศึกษาทางบาลี	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางบาลี			
		นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒิทางธรรม
		๓.๙๑	๔.๒๕	๔.๓๓	๓.๙๖
นักธรรมตรี	๓.๙๑	-	-๐.๓๔	-๐.๔๒*	-๐.๐๕
นักธรรมโท	๔.๒๕	-	-	-๐.๐๘	๐.๒๙
นักธรรมเอก	๔.๓๓	-	-	-	๐.๓๗*
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๓.๙๖	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า แตกต่างกัน จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมเอก, พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมนักธรรมเอก มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม, นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี ด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ์

วุฒิการศึกษาทางบาลี	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางบาลี			
		เปรียญธรรม ๑-๓	เปรียญธรรม ๔-๖	เปรียญธรรม ๗-๙	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
		๔.๔๙	๔.๔๖	๔.๓๐	๓.๙๘
เปรียญธรรม ๑-๓	๔.๔๙	-	๐.๐๓	๐.๑๙	๐.๕๑
เปรียญธรรม ๔-๖	๔.๔๖	-	-	๐.๑๖	๐.๔๖*
เปรียญธรรม ๗-๙	๔.๓๐	-	-	-	๐.๓๒
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๙๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านวุฒิการศึกษาทางบาลี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่าแตกต่างกัน จำนวน ๑ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิเปรียญธรรม ๔-๖ มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม นอกนั้นไม่แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี ด้านการบริหารจัดการอนุหาาธิการณ

วุฒิการศึกษาทางบาลี	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาทางบาลี			
		ประโยค ๑ - ๓	เปรียญธรรม ๔-๖	เปรียญธรรม ๗-๙	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม
		๔.๕๙	๔.๓๙	๔.๕๐	๓.๙๙
ประโยค ๑ - ๓	๔.๕๙	-	๐.๒๐	๐.๐๙	๐.๖๐*
เปรียญธรรม ๔-๖	๔.๓๙	-	-	-๐.๒๒	๐.๕๐*
เปรียญธรรม ๗-๙	๔.๕๐	-	-	-	๐.๑๕
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๙๙	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านวุฒิการศึกษาทางธรรม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบาลี พบว่าแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมตรี มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม, พระสงฆ์ที่มีวุฒิทางธรรมนักธรรมโท มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกับ พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิทางธรรม นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๖ ใช้สถิติ F-test (One-Way Anova) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐาน ต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิการณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์

(n=๑๕๒)

การบริหารจัดการอธิการณ์	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านวิาพาธิกรณั	ระหว่างกลุ่ม	๒.๔๓๘	๓	๐.๘๑๓	๑.๙๒๙	๐.๑๒๗
	ภายในกลุ่ม	๖๒.๓๖๒	๑๔๘	๐.๔๒๑		
	รวม	๖๔.๘๐๐	๑๕๑			
๒. ด้านอนูวาพาธิกรณั	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๕๘	๓	๐.๔๕๓	๐.๙๒๓	๐.๔๓๒
	ภายในกลุ่ม	๗๒.๖๑๐	๑๔๘	๐.๔๙๑		
	รวม	๗๓.๙๖๘	๑๕๑			
๓. ด้านอาปตตาธิกรณั	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๔๔	๓	๐.๓๔๘	๐.๗๓๙	๐.๕๓๑
	ภายในกลุ่ม	๖๙.๗๔๖	๑๔๘	๐.๔๗๑		
	รวม	๗๐.๗๙๑	๑๕๑			
๔. ด้านกิจจาธิกรณั	ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๑๘	๓	๐.๐๗๓	๐.๑๕๘	๐.๙๒๕
	ภายในกลุ่ม	๖๘.๒๙๗	๑๔๘	๐.๔๖๑		
	รวม	๖๘.๕๑๖	๑๕๑			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๘๗	๓	๐.๑๙๖	๐.๕๔๐	๐.๖๕๕
	ภายในกลุ่ม	๕๓.๖๓๓	๑๔๘	๐.๓๖๒		
	รวม	๕๔.๒๒๐	๑๕๑			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอธิการณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

(n=๑๕๒)

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	t-test	f-test	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	-	.๙๙๔	.๓๙๘		✓
๒	พรรษา	-	๑.๗๙๔	.๑๕๑		✓
๓	วุฒิการศึกษาสามัญ	-	๑.๗๙๔	.๑๕๑		✓
๔	วุฒิการศึกษาทางธรรม	-	๔.๑๑๖	.๐๐๘*	✓	
๕	วุฒิการศึกษาทางบาลี	-	๓.๓๗๗	.๐๒๐*	✓	
๖	ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์	-	.๕๔๐	.๖๕๕		✓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๒ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวิวาหาธิกรณ

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวิวาหาธิกรณ	
ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
เจ้าคณะตัดสินคดีแล้ว แต่คู่กรณีไม่ยอมเลิกลา, ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนา แนวคิดเรื่องการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามขั้นตอน และหลักการ, มักมีปัญหาในการสืบเรื่องราวให้ชัดเจน เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย, ขาดการศึกษาและพลังพลอสติ, ทั้งสองฝ่ายยกเหตุผลว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ.	ให้ย้ายที่อยู่ทั้งคู่ เพื่อความเบาใจของเจ้าอาวาส, ศาสนาได้วางหลักธรรมคำสอนไว้เป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี พร้อมกับหลักการที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้, ต้องอย่าด่วนตัดสินใจ ควรหาพยานหลักฐานให้แม่นยำถูกต้อง ก่อนตัดสินเสมอ โดยเทียบเคียงกับพระธรรมวินัย , ส่งเสริมด้านการศึกษา และปฏิบัติ, ต้องสอบทั้งสองฝ่ายพร้อมตั้งคณะกรรมการตัดสิน.

ตารางที่ ๔.๒๓ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอนุวาหาธิกรณ

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอนุวาหาธิกรณ	
ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระภิกษุชอบอ้างว่าเรื่องนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เรื่องนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เพราะไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก แต่ชอบอ้างเอาพระไตรปิฎก, ปัจจุบันยังมีการถกเถียงกันเรื่องวินัยบางข้อ เช่น การรังเงินและทองเป็นต้น ว่าสมควรแก่สมณะหรือไม่, กุลบุตรผู้บวชใหม่มีเวลาในการบวชเพียงระยะสั้นๆ, อธิกรณ ที่เกิดขึ้นต้องรีบระงับเพื่อไม่ให้เป็นปัญหาใหญ่เกินระงับของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบในเขตปกครองที่เกิดอธิกรณ.	ต้องส่งไปอบรม ศึกษาเรียนรู้บ่อยๆจึงจะได้ความรู้ที่แท้จริง, อนุวาหาธิกรณ คือเรื่องของความผิดถูก การโต้เถียงกัน การตัดสินต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย, ควรมีการบริหารจัดการเรื่องเงินของวัดและเงินส่วนตัวของพระภิกษุให้ดีกว่านี้เพื่อไม่ให้ชาวบ้านติเตียนได้ และจะได้ไม่มีปัญหาบานปลายอีกต่อไป, มีพระสงฆ์ที่มีความรู้ ประพฤติดีมีสัมมาทิฐิ เป็นพี่เลี้ยง, รับผิดชอบการให้จบลงโดยด่วนเพื่อจะได้ไม่มีผลเสียหายตามมาหรือใหญ่มากขึ้น.

ตารางที่ ๔.๒๔ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอาปตตติกรรม

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอาปตตติกรรม	
ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสงฆ์ส่วนใหญ่ละเลยเรื่องอาบัติเล็กน้อยๆ และอาจปกปิดอาบัติสังฆาธิเสสของตนเอง เพราะอาบัติของพระไม่มีผลเป็นรูปธรรม, พระภิกษุบางรูปยังดื่มของมึนเมา ซึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะผู้ปกครอง, ภิกษุผู้บวชใหม่ไม่เกรงกลัวไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การระงับจึงทำได้เพียงพิธีเท่านั้น เช่นอาบัติก็ทำคั้นอย่างกลางให้อยู่ปริวาสกรรม, อธิกรณ์ที่เกิดจากการอาบัติ ต้องอ้างข้อวินัยให้ตรง และหาข้อยุติว่าเป็นอาบัติตามที่กล่าวอ้างหรือไม่.	เจ้าคณะผู้ปกครองควรสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดจริงจังและต่อเนื่อง, ความผิดของพระภิกษุสงฆ์ในเรื่องการปรับอาบัติต้องดูว่าความผิดนั้นร้ายแรงขนาดไหน เช่นเสพยาเสพติด ต้องให้สึกและติดคุก ถ้าเสพเมถุนต้องให้ลาสิกขาบท, ควรเข้มงวดในเรื่องเหล่านี้เพราะเป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียนและไม่นำมาซึ่งความเลื่อมใส, ให้ทุกๆ วัดเริ่มต้นสอนผู้บวชใหม่ เริ่มต้นที่พระวินัยและปลูกจิตสำนึกเรื่องความเกรงกลัวต่อบาป, ตัดสินให้ตรงตามพระวินัยกำหนดเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย.

ตารางที่ ๔.๒๕ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกิจจาธิกรรม

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกิจจาธิกรรม	
ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระที่บวชตอนแก่ยังไม่เข้าใจว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ เพราะไม่เคยได้รับการศึกษาทางธรรมวินัย ตี้อัน ร่ายยาก สอนยาก, เมื่อมีกิจของสงฆ์เกิดขึ้นในวัด แต่พระในวัดไม่ช่วยกันทำกิจที่เกิดขึ้นๆ, ภิกษุไม่มีความรู้เท่าที่ควร ไม่ศึกษา ตี้อัน ทะนงตน เช่นไม่ร่วมลงอุโบสถ อ้างเหตุอันไม่สมควร สัตตาทกณียะไปร่วมสัมนาในช่วงเข้าพรรษา, ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นให้จบโดยเร็วที่สุด เพื่อจะได้ไม่เกิดความเสียหายแก่คณะสงฆ์ต่อไป.	ไม่ควรรับคนอายุเกิน ๖๐ เข้ามาบวช, กิจจาธิกรรม คือกิจธุระที่สงฆ์ต้องมีความสามัคคีพร้อมใจกันทำ เรียกว่าสังฆกรรม, พระสังฆาธิการควรมีการพูดคุยกันภายในวัดของตน ให้พระลูกวัดสามัคคีกัน ช่วยกันทำกิจของสงฆ์ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี, เพื่อจะไม่ให้พระภิกษุประพฤตินอกพระธรรมวินัยยิ่งไปกว่านี้ ควรให้มีการกำหนดเป็นรายลักษณ์อักษรแล้วขออนุญาตจากพระเถระ เช่นเจ้าคณะอำเภอทราบ, ผู้มีอำนาจทางการปกครองควรรับดำเนินการอย่างเร่งด่วนที่สุด.

ตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ	
ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระธรรมธร พระวินัยธร และพระวินยาธิการ ละเลยการปฏิบัติหน้าที่, พระภิกษุที่ก่อเรื่อง หนีออกจากพื้นที่ไปก่อนพระเจ้าคณะผู้ปกครองจะไปถึง, พระสงฆ์ผู้น้อย หรือผู้บวชใหม่ ไม่สนใจ การศึกษาหาความรู้ เล่นแต่โทรศัพท์ ไม่อ่าน หนังสือ, แต่ละวัดมีพระสงฆ์ผู้น้อยลงอย่างมาก เพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่นิยมบวช หรือบวชก็อยู่ไม่ นาน, พระภิกษุไม่รู้พระธรรมวินัยจึงปฏิบัติกัน ผิดๆ, คนติดยาบวชเข้ามาแล้วไม่ยอมเลิก และพา คนติดยาเข้าวัดโดยไม่เกรงกลัวต่อเจ้าอาวาส, เจ้า คณะผู้ปกครองไม่ใส่ใจผู้ได้บังคับบัญชา, คือ เรื่องราว ปัญหาความยุ่งยาก ที่เกิดขึ้นในหมู่คณะ สงฆ์ ถือเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมของชาวพุทธ ต้องสะสมปัญหาให้เรียบร้อย, การบริหารของ คณะสงฆ์ในสมัยปัจจุบันยังมีการวิ่งเต้นเพื่อให้ ได้มาซึ่ง สมณศักดิ์ และเรียกรับเงินจากเจ้าอาวาส ซึ่งบางวัดก็ไม่มีทุนทรัพย์, ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจาก ๒ สาเหตุ คือภิกษุผู้บวชใหม่ไม่รู้แล้วขึ้นทำ นาน วันเข้าก็กลายเป็นนิสัยยากจะกลับตัว และพระ เจ้าคณะผู้ปกครองปล่อยปละละเลยไม่สนใจ เพราะท่านคงจะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นการปล่อยวาง เสียกรรมัง, หาผู้รับผิดชอบไม่ได้ ปล่อยให้ปัญหา บานปลายใหญ่โต นำความเสียหายมาสู่คณะสงฆ์	ควรเรียกพระธรรมธร พระวินัยธร และพระ วินยาธิการ เข้ารับการอบรมเสริมความรู้ เพื่อ พัฒนาศักยภาพของตนเอง, เจ้าคณะตำบลทุก ตำบลควรตั้งหน่วยรับเรื่องราวร้องทุกข์ได้ ตลอดเวลา, ต้องมีกลยุทธ์ในการนำคนเข้ามาบวช เช่น ดึงพ่อ แม่ของเด็กเข้าวัดให้ได้ก่อน เด็กจะ ตามพ่อแม่เข้ามาเอง, ผู้ที่จะเข้ามาบวช ต้องถือ ศีล ๑๐ อย่างน้อย ๑ เดือน, คณะสงฆ์ควร ช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยเฉพาะวัดใหญ่ๆมีรายได้ เยอะ ควรนำศรัทธาญาติโยมและทุนทรัพย์ บางส่วน เอาไปช่วยสร้างหรือพัฒนาวัดที่มีรายได้ น้อยจะดีมาก, ควรรีบดำเนินการให้จบลงก่อนที่จะ เข้าสู่ระบบออนไลน์ ทางทีวี หรือหน้า หนังสือพิมพ์ ซึ่งจะให้เสียหายทั้งองค์กร.

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

จากผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามรายด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๗ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ

ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
เจ้าคณะตัดสินคดีแล้ว แต่คู่กรณีไม่ยอมเลิกความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามขั้นตอนหลักการ และเหตุผล มักมีปัญหาในการสืบเรื่องราวให้ชัดเจน เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งสองฝ่ายยกเหตุผลว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ	ต้องสอบทั้งสองฝ่ายพร้อมตั้งคณะกรรมการตัดสิน และส่งเสริมด้านการศึกษาศาสนาได้วางหลักธรรมคำสอนไว้เป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี พร้อมกับหลักการที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้ให้ย่ายที่อยู่ทั้งคู่ เพื่อความเบาใจของเจ้าอาวาสและเพื่อความเป็นธรรมของทั้งสองฝ่ายอย่าด่วนตัดสินใจ ควรหาพยานหลักฐานให้แม่นยำถูกต้องก่อนตัดสินเสมอ โดยเทียบเคียงกับหลักพระธรรมวินัย

ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๘ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ

ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
กุลบุตรผู้บวชใหม่มีเวลาในการบวชเพียงระยะสั้นๆปัจจุบันยังมีการถกเถียงกันเรื่องวินัยบางข้อ เช่นการรั้งเงินและทองเป็นต้น ว่าสมควรแก่สมณะหรือไม่ พระภิกษุชอบอ้างว่าเรื่องนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เรื่องนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เพราะไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก แต่ชอบอ้างเอาพระไตรปิฎกต้องรับระงับเพื่อไม่ให้เป็นปัญหาใหญ่เกินระงับของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบในเขตปกครอง	ควรมีการบริหารจัดการเรื่องเงินของวัดและเงินส่วนตัวของพระภิกษุให้ดีกว่านี้เพื่อไม่ให้ชาวบ้านติเตียนได้ และจะได้ไม่มีปัญหามานปลายอีกต่อไปการตัดสินใจต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตยต้องส่งไปอบรมศึกษาเรียนรู้บ่อยๆจึงจะได้ความรู้ที่แท้จริงรับดำเนินการให้จบลงโดยด่วนเพื่อจะได้ไม่มีผลเสียหายหรือใหญ่มากขึ้น

ด้านการบริหารจัดการอาบัติาติกรณ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๙ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอาบัติาติกรณ

ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระสงฆ์ส่วนใหญ่ละเลยเรื่องอาบัติเล็กน้อยๆ และอาจปกปิดอาบัติสังฆาติเสสของตนเอง เพราะอาบัติของพระไม่มีผลเป็นรูปธรรม พระภิกษุบางรูปยังดื่มของมึนเมา ซึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะผู้ปกครองภิกษุผู้บวชใหม่ไม่เกรงกลัวไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การระงับจึงทำได้เพียงพิธีเท่านั้น เช่นอาบัติเบาก็ทำคั้นอย่างกลางให้อยู่ปริวาสกรรมอริกรณที่เกิดจากการอาบัติ ต้องอ้างข้อวินัยให้ตรง และหาข้อยุติว่าเป็นอาบัติตามที่กล่าวอ้างหรือไม่	เจ้าคณะผู้ปกครองควรสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดจริงจังและต่อเนื่อง ความผิดของพระภิกษุสงฆ์ในเรื่องการปรับอาบัติต้องดูว่าความผิดนั้นร้ายแรงขนาดไหน เช่นเสพยาเสพติด ต้องให้สึกและติดคุก ถ้าเสพเมถุนต้องให้ลาสิกขาบทควรเข้มงวดในเรื่องเหล่านี้เพราะเป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียนและไม่นำมาซึ่งความเลื่อมใสตัดสินใจให้ตรงตามพระธรรมวินัย กำหนดเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๐ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ

ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
พระที่บวชตอนแก่อายุไม่เข้าใจว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เพราะไม่เคยได้รับการศึกษาทาง ธรรมวินัย ตี้อัน ว่ายาก สอนยากเมื่อมีกิจของ สงฆ์เกิดขึ้นในวัด แต่พระในวัดไม่ช่วยกันทำกิจที่ เกิดนั้นๆ ภิกษุไม่มีความรู้เท่าที่ควร ไม่ศึกษา ตี้อัน ร้น ทะนงตน เช่นไม่ร่วมลงอุโบสถ อ้างเหตุอันไม่ สมควรสัปดาห์กรณียะไปร่วมสัมนาในช่วง เข้าพรรษา ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ระงับอริกรณที่เกิดขึ้นให้จบโดยเร็วที่สุด เพื่อจะ ได้ไม่เกิดความเสียหายแก่คณะสงฆ์ต่อไป	ไม่ควรรับคนอายุเกิน ๖๐ เข้า มาบวชกิจจาธิกรณที่ สงฆ์ต้องมีความสามัคคีพร้อมใจกันทำ ควรมีการ พูดคุยกันภายในวัดของตน ให้พระ ลูกวัดสามัคคี กัน ช่วยกันทำกิจของสงฆ์ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดีเพื่อจะไม่ให้พระภิกษุประพฤติผิดนอกพระ ธรรมวินัยยิ่งไปกว่านี้ ควรให้มีการกำหนดเป็น รายลักษณ์อักษร

๔.๕ สรุปผลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกกับแนวทางการบริหารจัดการ อริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

การสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

๑. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้าน
แนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหาร
จัดการ วิวาทิกรณ ควรเป็นอย่างไร?

วิธีระงับวิวาทิกรณ ที่เรียกว่าพระสงฆ์วิวาทกันนั้นทางคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัด
อ่างทอง ได้ตั้งคณะกรรมการสงฆ์เพื่อประชุมกันและพิจารณาตัดสินคดีในเบื้องต้น ถ้าเป็นความผิดไม่
ร้ายแรง ก็มีการลงบันทึก ตักเตือน และปรับอาบัติ ห้ามมิให้กระทำอีก และถ้ามีความผิดทั้งสองฝ่าย ก็
ต้องตัดสินตามกฎหมายบ้านเมือง^{๘๑}

ภิกษุทะเลาะวิวาทกันด้วยเรื่องพระธรรมวินัย สาเหตุมาจากตัวภิกษุเองไม่มีความรู้เรื่อง
พระธรรมวินัยอย่างแม่นยำ เมื่อมาคุยกันจึงเกิดการโต้เถียง ข้อเสนอแนะคือนำคู่กรณีมาปรับทัศนคติ

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระศรีวิสุทธิโสภณ, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

โดยนิมนต์เจ้าคณะผู้ปกครองที่มีความรู้เรื่องพระธรรมวินัยมาชี้แจงและตัดสินให้เรื่องจบลงด้วยความสมานฉันท์^{๘๒}

วิวาทาธิกรณ์ คือการโต้เถียงกันเรื่องพระธรรมวินัย จะต้องได้รับการชี้ขาดว่าถูกหรือผิด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการถกเถียงกันด้วยเรื่องพระธรรมวินัย ซึ่งบทบาทของคณะสงฆ์ก็เป็นไปตามพระธรรมวินัย ไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ^{๘๓}

จัดการกันตามระบบการปกครอง จัดการกันตามลำดับชั้น เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด วิวาทาธิกรณ์ เกิดขึ้นกับระดับใดให้เจ้าคณะที่สูงกว่าตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ เพื่อจะได้ไม่ต้องร้องเรียนต่อเจ้าคณะชั้นสูงขึ้นไป^{๘๔}

เมื่อเกิดวิวาทาธิกรณ์ ขึ้นจะต้องใช้หลักของโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักใหญ่ ในการบริหารจัดการอภิกรณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยวิธีระงับคือ สัมมุขวินัย และเยภยสีกา ที่พระพุทธองค์ทรงวางหลักเอาไว้แล้วมาดำเนินตาม^{๘๕}

สังเคราะห์ออกเป็นประเด็นของผู้สัมภาษณ์ เป็นประเด็นๆ ดังนี้

๑. ตั้งคณะกรรมการสงฆ์เพื่อประชุมกันและพิจารณาตัดสินคดี
๒. นำคู่กรณีมาปรับทัศนคติโดยนิมนต์เจ้าคณะผู้ปกครองที่มีความรู้เรื่องพระธรรมวินัยมาชี้แจงและตัดสินให้เรื่องจบลงด้วยความสมานฉันท์
๓. เมื่ออภิกรณ์เกิดขึ้นในเขตใดให้เจ้าคณะในเขตนั้นตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ เพื่อจะได้ไม่ต้องร้องเรียนต่อเจ้าคณะชั้นสูงขึ้นไป
๔. เมื่ออภิกรณ์เกิดขึ้นจะต้องใช้หลักของโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธองค์ทรงวางหลักเอาไว้

สรุป แนวทางการบริหารจัดการอภิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการวิวาทาธิกรณ์ คือความขัดแย้งทางคณะสงฆ์อันเกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างสงฆ์กับสงฆ์ เมื่ออภิกรณ์เกิดขึ้นในเขตใดให้เจ้าคณะในเขตนั้นตั้งกรรมการสอบสวนและพิจารณาตัดสินคดีเพื่อหาข้อยุติ โดยการนำคู่กรณีมาปรับทัศนคติ และใช้หลักของโอวาทปาติโมกข์ พระธรรมวินัย เป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธองค์ทรงวางหลักเอาไว้

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายบุญมี อ้อยลี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูวรปัญญาโกศล, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดณรงค์ ธมมโรโต, เจ้าคณะตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูกิตติยาภินันท์, เจ้าคณะตำบลมหาไถไทย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๓๑ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ

ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านวิวาทิกรณ

๑. ตั้งคณะกรรมการสงฆ์เพื่อประชุมกันและพิจารณาตัดสินคดี
๒. นำคู่กรณีมาปรับทัศนคติโดยนิมนต์เจ้าคณะผู้ปกครองที่มีความรู้เรื่องพระธรรมวินัยมาชี้แจงและตัดสินให้เรื่องจบลงด้วยความสมานฉันท์
๓. เมื่ออริกรรมเกิดขึ้นในเขตใดให้เจ้าคณะในเขตนั้นตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ เพื่อจะได้ไม่ต้องร้องเรียนต่อเจ้าคณะชั้นสูงขึ้นไป
๔. เมื่ออริกรรมเกิดขึ้นจะต้องใช้หลักของโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธองค์ทรงวางหลักเอาไว้

ตารางที่ ๔.๓๒ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการวิวาทิกรณ

ประเด็น	จำนวน	ความถี่
ระงับด้วยสัมมาวินัย (ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย, พร้อมหน้าสงฆ์.)	๔	๑, ๓, ๖, ๗

๒. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการอนวาทิกรณ ควรเป็นอย่างไร?

อนวาทิกรณ คือการยกข้อธรรมขึ้นมากล่าว แล้วอ้างว่าข้อนี้มีมาในพระไตรปิฎก บ้างก็อ้างว่าข้อนี้ไม่มีในพระไตรปิฎก จึงเกิดการโต้เถียงกัน ขอแนะนำว่าควรจะให้พระภิกษุที่มีความรู้ในด้านพระไตรปิฎกมาอธิบาย หรือเปิดพระไตรปิฎกคุยกันต่อหน้าทั้งสองฝ่ายเพื่อยุติเรื่องนี้^{๘๖}

ที่พระสงฆ์กล่าวโทษกันนั้น คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้มีการประชุมสงฆ์ โดยมีเจ้าคณะอำเภอเมืองเป็นประธาน และได้เรียกพระสงฆ์คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาสอบสวนเพื่อให้คณะสงฆ์พิจารณา ตัดสินตามหลักและเหตุผลความถูกต้องเพื่อระงับเหตุ^{๘๗}

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายบุญมี อัยลี้, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระศรีวิสุทธิโสภณ, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อนุวาทาธิกรณ์ คือความโจทก์กล่าวหากันด้วยปรารภพระธรรมวินัยนี้ จะต้องได้รับการชี้ขาดว่าถูกหรือผิด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการถกเถียงกันด้วยเรื่องอาบัติ ซึ่งการบริหารจัดการตามต่างๆเป็นด้วยความเรียบร้อยดี^{๘๘}

สอบสวนทั้งสองฝ่าย หรือเรียกคู่กรณีมาคุยคนละครึ่ง แล้วตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ ตามพระธรรมวินัยหรือมูลเหตุความผิดว่าเป็นจริงหรือไม่^{๘๙}

เมื่อเกิดอนุวาทาธิกรณ์ คือการโจทก์กันในเรื่องของอาบัติ เพราะฉะนั้นแล้วสงฆ์พึงจะต้องกำหนดเรื่องที่จะต้องพิจารณาดังนี้ ลักษณะของโจทก์ คำกล่าวหาของภิกษุผู้โจทก์ กระบวนการและขั้นตอนการพิจารณา ใช้สติวินัย อมูหวินัย หรือตัสสปาปิยสิกา^{๙๐}

สังเคราะห์ออกเป็นประเด็นของผู้สัมภาษณ์ เป็นประเด็นๆ ดังนี้

๑. ชอบอ้างพระไตรปิฎกแบบผิดๆ

๒. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีการประชุมสงฆ์กันทุกเดือน โดยมีเจ้าคณะอำเภอเมืองเป็นประธาน

๓. สอบสวนทั้งสองฝ่าย หรือเรียกคู่กรณีมาคุยคนละครึ่ง แล้วตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ

๔. กระบวนการและขั้นตอนการพิจารณา ใช้สติวินัย อมูหวินัย หรือตัสสปาปิยสิกา เป็นต้น

สรุป แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณ์ คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีการประชุมสงฆ์กันทุกเดือน เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้น จะตั้งกรรมการสอบสวนทั้งสองฝ่าย หรือเรียกคู่กรณีมาคุยคนละครึ่ง แล้วให้คณะกรรมการพิจารณาตัดสินคดี ขั้นตอนการพิจารณา ใช้สติวินัย อมูหวินัย หรือตัสสปาปิยสิกา สาเหตุส่วนใหญ่ชอบอ้างพระพุทเจ้าบ้าง อ้างพระไตรปิฎกแบบผิดๆบ้าง

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระครูวรปัญญาโกศล, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดณรงค์ ธมมรโต, เจ้าคณะตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูกิตติยาภินันท์, เจ้าคณะตำบลมหาไถไทย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๓๓ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์

ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอนุวาทิกรณ์

๑. ขอบอ้างพระไตรปิฎกแบบผิดๆ
๒. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีการประชุมสงฆ์กันทุกเดือน โดยมีเจ้าคณะอำเภอเมืองเป็นประธาน
๓. สอบสวนทั้งสองฝ่าย หรือเรียกคู่กรณีมาคุยคนละครั้ง แล้วตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ
๔. กระบวนการและขั้นตอนการพิจารณา ใช้สติวินัย อมูพหวินัย หรือตัสสปายสิกา

ตารางที่ ๔.๓๔ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์

ประเด็น	จำนวน	ความถี่
ระงับด้วยสัมมาวินัย (ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย, พร้อมหน้าสงฆ์.)	๔	๒, ๔, ๗, ๘

๓. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการอาบัติตติกรณ์ ควรเป็นอย่างไร?

การบริหารจัดการในเรื่องอาบัติตติกรณ์ ที่พระภิกษุต้องอาบัติแล้ว จะต้องปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติ ให้พ้นจากความไม่เหมาะสมต่างๆ เช่นถ้าต้องอาบัติสังฆาติเสส ต้องประพฤติวุฒฐานวิธีคือการอยู่ปริวาสกรรม ถ้าเป็นโลกวัชชะก็สั่งให้เลิกประพฤติปฏิบัติ เพื่อความดีงามแก่คณะสงฆ์ ยกเว้นอาบัติปาราชิก^{๙๑}

ภิกษุทะเลาะกันด้วยเรื่องอาบัติเจ้าคณะผู้ปกครองต้องเรียกทั้งสองฝ่ายมาพูดคุยกันเพื่อสอบสวนหาผู้ที่กระทำผิดวินัย เมื่อหาผู้กระทำผิดได้แล้ว ถ้าอาบัติไม่ร้ายแรงก็ให้แสดงอาบัติ ถ้าเป็นอาบัติหนักก็ให้ลาสิกขาบทไป นี่คือการบริหารจัดการอาบัติตติกรณ์ ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง^{๙๒}

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระศรีวิสุทธิโสภณ, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นายบุญมี อัยสี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อาบัติตาทิกรณ คือกิริยาที่ต้องอาบัติ หรือถูกปรับอาบัติ จะต้องทำคืน คือทำให้พ้นโทษ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการถกเถียงกันด้วยเรื่องอาบัติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็ไม่เห็นอะไรเด่นชัด การบริหารจัดการของแต่ละวัดก็เป็นด้วยความเรียบร้อยดีไม่มีปัญหาอะไร^{๔๓}

อาบัติตาทิกรณ ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่ามีความผิดมาก น้อยเพียงใด ขาดจากความเป็นพระหรือไม่ ถ้าไม่ขาดทางคณะกรรมการก็ว่ากล่าวตักเตือนในข้ออาบัติที่เกิดจากอิกรณ นั้นๆ^{๔๔}

เมื่อเกิดอาบัติตาทิกรณ จะต้องแก้ไขด้วยการทำคืน หรือเรียกว่าการปลดปล่อย แบ่งออกเป็น บุคคล และวิธีการ โดยใช้ สัมมุขาวินัย ปฎิญญาตกรณะ และติณวัตรการกะ ในการบริหารจัดการอิกรณที่เกิดขึ้น^{๔๕}

สังเคราะห์ออกเป็นประเด็นของผู้สัมภาษณ์ เป็นประเด็นๆ ดังนี้

๑. พระภิกษุต้องอาบัติแล้ว จะต้องปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติ ให้พ้นจากความไม่เหมาะสมต่างๆ เช่น อาบัติสังฆาธิเสส ต้องอยู่ปริวาสกรรม

๒. การบริหารจัดการของแต่ละวัดเป็นด้วยความเรียบร้อยดีไม่มีปัญหาอะไร

๓. ถ้าอาบัติไม่ร้ายแรงทางคณะกรรมการก็ว่ากล่าวตักเตือนในข้ออาบัติที่เกิดจากอิกรณ

๔. อิกรณที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดพระธรรมวินัยต้องใช้ สัมมุขาวินัย ปฎิญญาตกรณะ และติณวัตรการกะ ในการบริหารจัดการ

สรุป แนวทางการบริหารจัดการอิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการอาบัติตาทิกรณ การบริหารจัดการของแต่ละวัดเป็นด้วยความเรียบร้อย ถ้าอาบัติไม่ร้ายแรงทางเจ้าคณะผู้ปกครองก็ว่ากล่าวตักเตือน พระภิกษุต้องอาบัติแล้ว จะต้องปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติ เมื่อใดมีอิกรณเกิดขึ้นจากการกระทำผิดพระธรรมวินัยต้องใช้ สัมมุขาวินัย ปฎิญญาตกรณะ และติณวัตรการกะ ในการบริหารจัดการให้เป็นด้วยความเรียบร้อย

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูวรปัญญาโกศล, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดณรงค์ ธมมรโต, เจ้าคณะตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูกิตติยาภินันท์, เจ้าคณะตำบลมหาไถไทย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๓๕ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอาบัติาธิกรณ

ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอาบัติาธิกรณ

๑. พระภิกษุต้องอาบัติแล้ว จะต้องปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติ ให้พ้นจากความไม่เหมาะสมต่างๆ เช่น อาบัติสังฆาธิเสส ต้องอยู่ปริวาสกรรม
๒. การบริหารจัดการของแต่ละวัดเป็นด้วยความเรียบร้อยดีไม่มีปัญหาอะไร
๓. ถ้าอาบัติไม่ร้ายแรงทางคณะกรรมการก็ว่ากล่าวตักเตือนในข้ออาบัติที่เกิดจากอริกรรม
๔. อริกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดพระธรรมวินัยต้องใช้ สัมมุขวินัย ปฎิญาตราคณะ และติณวัดถารกะ ในการบริหารจัดการ

ตารางที่ ๔.๓๖ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการอาบัติาธิกรณ

ประเด็น	จำนวน	ความถี่
ระงับด้วยปฎิญาตราคณะ (ถือเอาคำรับสารภาพ)	๔	๓, ๕, ๗, ๘

๔. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ ควรเป็นอย่างไร

กิจจาธิกรณ เป็นเรื่องสำคัญมาก คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้มีคำสั่งในเรื่องของการรับบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท จะต้องคัดกรองให้ดี รวมถึงการลงนิคกรรมแก่ภิกษุผู้ไม่มี ความละอาย ไม่ให้ประพฤติเสื่อมเสียอีกต่อไป ต้องไม่มีโลกวัชชะ สงฆ์วินิจัยตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี^{๔๖}

สังฆกรรมที่สงฆ์จะพึงกระทำต้องมีภิกษุอย่างน้อย ๔ รูป ถ้ารับภุณต้องมีภิกษุอย่างน้อย ๕ รูป ทำพิธีอุปสมบทต้องมีภิกษุ ๑๐ รูปขึ้นไป ถ้าปฏิบัติตามที่พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตไว้ เรื่องอาบัติด้านกิจจาธิกรณก็จะไม่เกิดขึ้น ไม่เกิดข้อสงสัยในหมู่พระภิกษุสงฆ์ และญาติโยม^{๔๗}

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระศรีวิสุทธิโสภณ, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายบุญมี อัยสี, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

กิจจาริกรณ คือกิจธุระที่สงฆ์จะพึงสามัคคีร่วมกันทำ เรียกว่าสังฆกรรม คณะสงฆ์ก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดๆ^{๙๘}

กิจจาริกรณของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นปกติปฏิบัติกันอยู่อย่างเสมอด้านเสมอปลาย^{๙๙}

เมื่อเกิดกิจจาริกรณ หมายถึงการขาดความสามัคคีอันเป็นหลักใหญ่ใจความในการที่สงฆ์เป็นใหญ่ ในการบริหารจัดการหมู่คณะจะต้องครบองค์ตามที่กำหนดเอาไว้ในแต่ละสังฆกรรม ๔ รูป บ้าง ๕ รูปบ้าง ๑๐ รูปบ้างและ ๒๐ รูปบ้าง โดยการใช้ สัมมุขาวินัย ในการบริหารจัดการอริกรณที่เกิดขึ้น^{๑๐๐}

สังเคราะห์ออกเป็นประเด็นของผู้สัมภาษณ์ เป็นประเด็นๆ ดังนี้

๑. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้มีคำสั่งในเรื่องของการรับบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท จะต้องคัดกรองให้ดี

๒. สังฆกรรมที่สงฆ์จะพึงกระทำได้ เช่นทำพิธีอุปสมบทต้องมีภิกษุ ๑๐ รูปขึ้นไป

๓. คณะสงฆ์ก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดๆ

๔. ในการบริหารจัดการหมู่คณะจะต้องครบองค์ตามที่กำหนดเอาไว้ในแต่ละสังฆกรรม ใช้ สัมมุขาวินัย ในการบริหารจัดการอริกรณที่เกิดขึ้น

สรุป แนวทางการบริหารจัดการอริกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการกิจจาริกรณ คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้มีคำสั่งถึงพระอุปัชฌาย์ และเจ้าอาวาสในวัดนั้นๆ เรื่องของการรับบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท ต้องพิจารณาคัดกรองให้ดีผู้ที่มีความคิดอาญาติดตัว ไม่ควรนำมาบวชเด็ดขาด คณะสงฆ์มีปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี ในการบริหารจัดการหมู่คณะตามที่พระพุทธองค์กำหนดเอาไว้ในแต่ละสังฆกรรม ใช้ สัมมุขาวินัย ในการบริหารจัดการอริกรณที่เกิดขึ้นให้เป็นด้วยความเรียบร้อยดีงาม

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระครูวรปัญญาโกศล, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดณรงค์ ธมมรโต, เจ้าคณะตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูกิตติยาภินันท์, เจ้าคณะตำบลมหาธาตุไทย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๓๗ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรรม

ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกิจจาธิกรรม

๑. คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้มีคำสั่งในเรื่องของการรับบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท จะต้องคัดกรองให้ดี
๒. สังฆกรรมที่สงฆ์จะพึงกระทำได้ เช่นทำพิธีอุปสมบทต้องมีภิกษุ ๑๐ รูปขึ้นไป
๓. คณะสงฆ์ก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี ไม่มีปัญหาและอุปสรรคใดๆ
๔. ในการบริหารจัดการหมู่คณะจะต้องครองคัมภีร์ที่กำหนดเอาไว้ในแต่ละสังฆกรรม ใช้ สัมมุขาวินัย ในการบริหารจัดการอริกรรมที่เกิดขึ้น

ตารางที่ ๔.๓๘ ผลสรุปจากบทสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรรม

ประเด็น	จำนวน	ความถี่
ระงับในที่พร้อมหน้าวัตถุ (คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย)	๕	๑, ๓, ๔, ๗, ๘

พระสงฆ์ที่บวชเข้ามาแล้วบางรูปก็ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ทำให้เกิดปัญหาร้องเรียนหลายเรื่อง คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้แต่งตั้งพระวินยาธิการขึ้น เพื่อคอยสอดส่องดูแลพระที่ปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นทางคณะสงฆ์ได้แจ้งเจ้าอาวาสได้รับทราบเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีเจ้าคณะตามลำดับชั้นลงมาดูแลเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆตามความผิดของแต่ละรูป^{๑๐๑}

พระภิกษุที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่ยอมรับผิด ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องคณะกรรมการเพื่อสอบสวนหาความจริงให้ปรากฏ และให้ภิกษุที่กระทำความผิดจำนนต่อหลักฐานและรับสารภาพ ต้องมีหลักฐานและพยานยืนยันจึงจะยอมรับผิด^{๑๐๒}

ถึงแม้ว่ากฎหมายจะได้กำหนดกรอบแนวทางในการระงับอริกรรมไว้แล้ว แต่กฎหมายก็ได้กำหนดให้อำนาจมหาเถรสมาคม ในการตรากฎหมายมหาเถรสมาคมต่างๆขึ้น โดยต้องไม่ขัดแย้งกับพระธรรมวินัย ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบอยู่นั้น แบ่งออกได้ดังนี้ ประเภทของความขัดแย้งของ

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระศรีวิสุทธิโสภณ, เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายบุญมี อัยสิทธิ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปัญหา เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการ ผู้มีอำนาจในการใช้เครื่องมือ การเข้าสู่กระบวนการพิจารณา กระบวนการพิจารณา และวิธีบังคับในการลงโทษ^{๑๐๓}

ข้อเสนอแนะ การบริหารจัดการอธิกรณ์ คณะสงฆ์ควรมีบทบาทมากกว่าที่จะรอให้ เกิดอธิกรณ์ก่อน จนเป็นข่าวแล้วจึงจะเข้าไปดูแล รูปแบบก็ปกครองกันตามลำดับชั้น เจ้าคณะภาค ปกครองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะจังหวัดปกครองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอปกครองเจ้าคณะ ตำบล เจ้าคณะตำบลปกครองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสปกครองลูกวัด ถ้าอธิกรณ์เกิดขึ้นกับพระในวัด ถ้า เป็นพระกับพระเจ้าอาวาสต้องตั้งกรรมการสอบสวนและลงบันทึกไว้ให้เล็กรากันไป ถ้าอธิกรณ์เกิด ขึ้นกับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบลต้องตั้งกรรมการอย่างน้อย ๕ รูป ประกอบด้วยเจ้าอาวาสวัดข้างเคียง หรือพระครูสัญญาบัตรในเขตตำบลร่วมกันเป็นกรรมการสอบสวนหาข้อยุติ ถ้าไม่ได้ข้อยุติ ก็ต้องพืง เจ้าหน้าทีที่ทางบ้านเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อไป^{๑๐๔}

ต้องปฏิบัติตามหรือยึดหลักของกฎหมายเถรสมาคมรวมถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็น เครื่องมือในการระงับอธิกรณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาั้นคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ก็ยึด ตามหลักดังกล่าวข้างต้นในการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้น^{๑๐๕}

สรุป วิธีการของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีการประชุมปรึกษาหารือ ทาง คณะสงฆ์เป็นประจำทุกเดือน โดยกำหนดให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหน้าที่ ตามวินัย และกฎหมาย และที่ ผ่านมาคณะสงฆ์ได้ดำเนินการกับพระสงฆ์ที่ปฏิบัติผิดพระธรรมวินัย ตามความเหมาะสมของแต่ละรูป พระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ทำหน้าที่เป็นไปตามลำดับชั้น คือเจ้าอาวาส เจ้าคณะ ตำบล เจ้าคณะอำเภอ จนถึงเจ้าคณะจังหวัด เรียกประชุมทั้งสองฝ่ายเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งผู้ถูก กล่าวหา และผู้กล่าวหา เพื่อสรุปข้อมูลทั้งสองฝ่าย และตัดสินอธิกรณ์ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาผิดอาบัติชั้น ร้ายแรง คณะสงฆ์ก็ลงมติให้ลาสิกขาบท ถ้าไม่ถึงชั้นร้ายแรง ก็ลงโทษไปตามขั้นตอน หนัก-เบา รูปแบบก็ปกครองกันตามลำดับชั้น เจ้าคณะหนปกครองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะภาคปกครองเจ้าคณะ จังหวัด เจ้าคณะจังหวัดปกครองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอปกครองเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะ ตำบลปกครองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสปกครองลูกวัด และต้องปฏิบัติตามหรือยึดหลักของกฎหมายเถร สมาคมรวมถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเครื่องมือในการระงับอธิกรณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งที่ผ่านมา นั้นคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ก็ยึดตามหลักดังกล่าวข้างต้นในการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้น

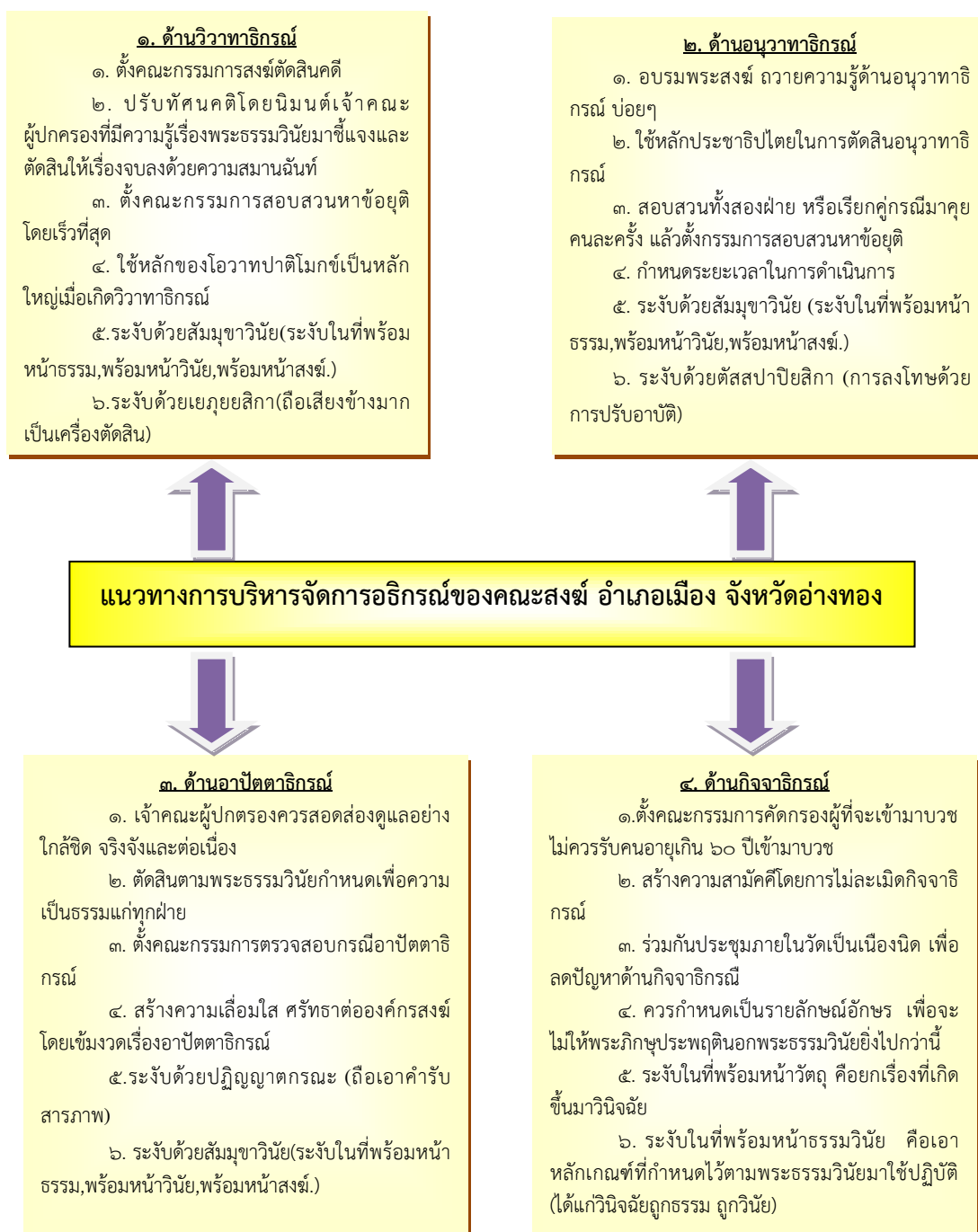
^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูกิตติยาภินันท์, เจ้าคณะตำบลมหาธาตุไทย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดณรงค์ ธมฺมโรโต, เจ้าคณะตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ,๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูกิตติยาภินันท์, เจ้าคณะตำบลมหาธาตุไทย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา ดังแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารจัดการอริกรณีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยได้เน้นเป็นหลักอยู่ ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านการบริหารจัดการวิวาทาธิกรณี แนวทางการบริหารจัดการอริกรณีของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองจังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการวิวาทาธิกรณี คือความขัดแย้งทางคณะสงฆ์อันเกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างสงฆ์กับสงฆ์ เมื่ออริกรณีเกิดขึ้นในเขตใดให้เจ้าคณะในเขตนั้นตั้งกรรมการสอบสวนและพิจารณาตัดสินคดี เพื่อหาข้อยุติ โดยการนำคู่กรณีมาปรับทัศนคติ และใช้หลักของโอวาทปาติโมกข์พระธรรมวินัย เป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธองค์ทรงวางหลักเอาไว้

๒. ด้านการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณี แนวทางการบริหารจัดการอริกรณีของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองจังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณี คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีการประชุมสงฆ์กันทุกเดือนเมื่อมีอริกรณีเกิดขึ้น จะตั้งกรรมการสอบสวนทั้งสองฝ่าย หรือเรียกคู่กรณีมาคุยคนละครั้ง แล้วให้คณะกรรมการพิจารณาตัดสินคดี ขั้นตอนการพิจารณา ใช้สติวินัย อมุนะวินัยหรือตัสสาปิยสิกา สาเหตุส่วนใหญ่ชอบอ้างพระพุทธเจ้าบ้าง อ้างพระไตรปิฎกแบบผิดๆ บ้าง

๓. ด้านการบริหารจัดการอาบัติาธิกรณี แนวทางการบริหารจัดการอริกรณีของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองจังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการอาบัติาธิกรณี การบริหารจัดการของแต่ละวัดเป็นด้วยความเรียบร้อย ถ้าอาบัติไม่ร้ายแรงทางเจ้าคณะผู้ปกครองก็ว่ากล่าวตักเตือน พระภิกษุต้องอาบัติแล้วจะต้องปฏิบัติตนให้พ้นจากอาบัติ เมื่อใดมีอริกรณีเกิดขึ้นจากการกระทำผิดพระธรรมวินัย ต้องใช้ สัมมุขานัย ปฎิญาตถรรณะ และติณวัตถารกะ ในการบริหารจัดการให้เป็นด้วยความเรียบร้อย

๔. ด้านการบริหารจัดการกัจจาธิกรณี แนวทางการบริหารจัดการอริกรณีของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองจังหวัดอ่างทอง เป็นการบริหารจัดการกัจจาธิกรณี คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ได้มีคำสั่งถึงพระอุปชาจารย์ และเจ้าอาวาสในวัดนั้นๆ เรื่องของการรับบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท ต้องพิจารณาคัดกรองให้ดีผู้ที่มิคคืออายุติดตัว ไม่ควรนำมาบวชเด็ดขาด คณะสงฆ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี ในการบริหารจัดการหมู่คณะตามที่พระพุทธองค์กำหนดเอาไว้ในแต่ละสังฆกรรมใช้สัมมุขานัย ในการบริหารจัดการอริกรณีที่เกิดขึ้นให้เป็นด้วยความเรียบร้อยดีงาม

ฉะนั้นวิธีการของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีการประชุมปรึกษาหารือ ทางคณะสงฆ์เป็นประจำทุกเดือน โดยกำหนดให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหน้าที่ ตามวินัย และกฎหมาย และที่ผ่านมามหาเถรสมาคมได้ดำเนินการกับพระสงฆ์ที่ปฏิบัติผิดพระธรรมวินัย ตามความเหมาะสมของแต่ละรูป พระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ทำหน้าที่เป็นไปตามลำดับขั้น คือเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ จนถึงเจ้าคณะจังหวัด เรียกประชุมทั้งสองฝ่ายเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งผู้ถูกกล่าวหา และผู้กล่าวหา เพื่อสรุปข้อมูลทั้งสองฝ่าย และตัดสินอริกรณี ถ้าผู้ถูกกล่าวหาผิดอาบัติขั้นร้ายแรง คณะสงฆ์ก็ลงมติให้ลาสิกขาบท ถ้าไม่ถึงขั้นร้ายแรง ก็ลงโทษไปตามขั้นตอน หนัก-เบา และต้องปฏิบัติตามหรือยึดหลักของกฎหมายเถรสมาคมรวมถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นเครื่องมือในการระงับอริกรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งที่ผ่านมานั้นคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ก็ยึดตามหลักดังกล่าวข้างต้นในการระงับอริกรณีที่เกิดขึ้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทองโดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
- ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ทั้งหมด โดยแจกแบบสอบถามจำนวน ๑๕๒ ชุด เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่า (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference LSD.) และการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๘ รูป/คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพเป็นพระสงฆ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๙ พรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาระหว่าง ๑๑-๒๐ พรรษา จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒ การศึกษาสายสามัญ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๖๘ รูป คิด

เป็นร้อยละ ๔๔.๗ การศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบนักธรรมเอก จำนวน ๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๒ การศึกษาทางบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรม จำนวน ๑๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๗ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด จำนวน ๗๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓

๕.๑.๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านวิเวกการณ ๒) ด้านอนุวาการณ ๓) ด้านอุปตการณ ๔) ด้านกัจจการณ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๔.๒๓)

๑ ด้านการบริหารจัดการวิเวกการณ

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๐)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระเบียบด้วยสัมมาวินัย(ระเบียบในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) ซึ่งมีค่าเท่ากับ ระเบียบด้วยเยกยยสิกขา (ถือเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) รองลงมาคือ ท่านมีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของพระสงฆ์การณในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = ๔.๑๘) รองลงมาคือ พระสงฆ์การณมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = ๓.๙๗) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และระดับสุดท้าย พระสงฆ์การณได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหาให้กับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = ๓.๙๕) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

๒ ด้านการบริหารจัดการอนุวาการณ

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านอนุวาการณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๑)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการอนุวาการณ โดยภาพรวมของการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระเบียบด้วยสัมมาวินัย (ระเบียบในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.) โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๒๐) รองลงมา ระเบียบด้วยตัสสปายสิกขา (การลงโทษด้วยการปรับอาบัติ) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๘) รองลงมา ระเบียบด้วยสติวินัย (สงฆ์รับรองว่ามีสติ คือพระอรหันต์) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๑๖) รองลงมา ระเบียบด้วยอมุพหวินัย (ยกให้ว่าเป็นบ้าขาดสติ) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๐๓) และระดับสุดท้าย พระสงฆ์การณเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X}$ = ๔.๐๑)

๓ ด้านการบริหารจัดการอาปตตาทิกรณ

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.19$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการ อาปตตาทิกรณ โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระเบียบปฏิบัติ (ถือเอาคำรับสารภาพ) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมา ระเบียบด้วยสัมมุขาวินัย (ระเบียบในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย, พร้อมหน้าสงฆ์.) มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมา ระเบียบด้วยติณวัตรการะ (ให้เลิกแล้วต่อกัน) มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมา พระสังฆาธิการจะทำการไต่สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.06$) และระดับสุดท้าย วิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติ มีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.05$)

๔ ด้านการบริหารจัดการกิจจาติกรณ

พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.52$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ด้านกระบวนการบริหารจัดการกิจจาติกรณ โดยภาพรวมพบว่าการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระเบียบในที่พร้อมหน้าวัตร คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา ระเบียบในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย คือเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ (ได้แก่วินิจฉัยถูกธรรม ถูกวินัย) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา ระเบียบในที่พร้อมหน้าสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมา ระเบียบในที่พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.51$) และระดับสุดท้าย ระเบียบด้วยสัมมุขาวินัย (ระเบียบในที่พร้อมหน้าธรรม, พร้อมหน้าวินัย, พร้อมหน้าสงฆ์.) โดยมีค่าเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.45$)

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑) ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง แตกต่างกัน

ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒) ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พระสงฆ์ที่มี พรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอติกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน

๓) ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน

๔) ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พบว่าพระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับผลการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน

๕) ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ไม่แตกต่างกัน

๖) ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า พระสงฆ์ที่มี ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการแก้ไข ซึ่งจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ปัญหา และอุปสรรค

๑) ด้านการบริหารจัดการวิวาทาธิกรณ พบว่า เจ้าคณะพระสังฆาธิการตัดสินใจแล้ว แต่คู่อริยังไม่ยอมเลิกลา, ความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเป็นระบบเป็นไปตามขั้นตอน หลักการ และเหตุผล, มักมีปัญหาในการสืบเรื่องราวให้ชัดเจน เพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย, ทั้งสองฝ่ายยกเหตุผลว่าตนเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ

๒) ด้านการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณ พบว่า พระภิกษุชอบอ้างว่าเรื่องนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เรื่องนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ เพราะไม่เคยอ่านพระไตรปิฎก แต่ชอบอ้างเอาพระไตรปิฎก, ปัจจุบันยังมีการถกเถียงกันเรื่องวินัยบางข้อ เช่นการรังเงินและทองเป็นต้น ว่าสมควรแก่สมณะหรือไม่, กุลบุตรผู้บวชใหม่มีเวลาในการบวชเพียงระยะสั้นๆ, อริกรรม ที่เกิดขึ้นต้องรีบระงับเพื่อไม่ให้เป็นปัญหาใหญ่เกินระดับของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบในเขตปกครองที่เกิดอริกรรม

๓) ด้านการบริหารจัดการอาปัตตาธิกรณ พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ละเลยเรื่องอาบัติเล็กน้อยและอาจปกปิดอาบัติสังฆาธิเสสของตนเอง เพราะอาบัติของพระไม่มีผลเป็นรูปธรรม, พระภิกษุบางรูปยังดื่มของมึนเมา ซึ่งขาดการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าคณะผู้ปกครอง, ภิกษุผู้บวชใหม่ไม่

เกรงกลัวไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การระงับจึงทำได้เพียงพิธีเท่านั้น เช่นอาบัติก็ทำคืน อย่างกลางให้อยู่ปริวาสกรรม, อธิกรณ์ที่เกิดจากการอาบัติ ต้องอ้ำข้อยวินัยให้ตรง และหาข้อยุติว่าเป็นอาบัติตามที่กล่าวอ้างหรือไม่

๔) ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์ พบว่า พระที่บวชตอนแก่ย่อมไม่เข้าใจว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เพราะไม่เคยได้รับการศึกษาทางธรรมวินัย ดื้อรั้น ว่ายาก สอนยาก, เมื่อมีกิจของสงฆ์เกิดขึ้นในวัด แต่พระในวัดไม่ช่วยกันทำกิจที่เกิดขึ้นๆ, ภิกษุไม่มีความรู้เท่าที่ควร ไม่ศึกษา ดื้อรั้น ทะนงตน เช่นไม่ร่วมลงอุโบสถ อ้างเหตุอันไม่สมควร สัตตาทกณียะไปร่วมสังฆมณฑลในช่วงเข้าพรรษา, ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นให้จบโดยเร็วที่สุด เพื่อจะได้ไม่เกิดความเสียหายแก่คณะสงฆ์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑) ด้านการบริหารจัดการวิเวกาทิกรณ์ ให้ย้ายที่อยู่ทั้งคู่ เพื่อความเข้าใจของเจ้าอาวาส, ศาสนาได้วางหลักธรรมคำสอนไว้เป็นพื้นฐานเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี พร้อมกับหลักการที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้, ต้องอย่าด่วนตัดสินใจ ควรหาพยานหลักฐานให้แม่นยำถูกต้องก่อนตัดสินเสมอ โดยเทียบเคียงกับพระธรรมวินัย, ส่งเสริมด้านการศึกษา และปฏิบัติ, ต้องสอบทั้งสองฝ่ายพร้อมตั้งคณะกรรมการตัดสิน

๒) ด้านการบริหารจัดการอนุวาทิกรณ์ พบว่า ต้องส่งไปอบรม ศึกษาเรียนรู้บ่อยๆ จึงจะได้ความรู้ที่แท้จริง, อนุวาทิกรณ์ คือเรื่องของความผิดถูก การโต้เถียงกัน การตัดสินต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตย, ควรมีการบริหารจัดการเรื่องเงินของวัดและเงินส่วนตัวของพระภิกษุให้ดีกว่านี้เพื่อไม่ให้ชาวบ้านติเตียนได้ และจะได้ไม่มีปัญหามานปลายอีกต่อไป, มีพระสงฆ์ที่มีความรู้ ประพฤติดีมีสัมมาทิฐิ เป็นพี่เลี้ยง, รับผิดชอบการให้จบลงโดยด่วนเพื่อจะได้ไม่มีผลเสียหายตามหรือใหญ่มากขึ้น

๓) ด้านการบริหารจัดการอาบัติตาทิกรณ์ พบว่า เจ้าคณะผู้ปกครองควรสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด จริงจังและต่อเนื่อง, ความผิดของพระภิกษุสงฆ์ในเรื่องการปรับอาบัติต้องถือว่าความผิดนั้นร้ายแรงขนาดไหน เช่นเสพยาเสพติด ต้องให้สึกและติดคุก ถ้าเสพยาเมณต้องให้ลาสิกขาบท, ควรเข้มงวดในเรื่องเหล่านี้เพราะเป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียนและไม่นำมาซึ่งความเลื่อมใส, ให้ทุกๆ วัดเริ่มต้นสอนผู้บวชใหม่ เริ่มต้นที่พระวินัยและปลูกจิตสำนึกเรื่องความเกรงกลัวต่อบาป, ตัดสินให้ตรงตามพระวินัยกำหนดเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๔) ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์ พบว่า ไม่ควรรับคนอายุเกิน ๖๐ เข้ามาบวช, กิจจาธิกรณ์ คือกิจธุระที่สงฆ์ต้องมีความสามัคคีพร้อมใจกันทำ เรียกว่าสังฆกรรม, พระสังฆาธิการควรมีการพูดคุยกันภายในวัดของตน ให้พระลูกวัดสามัคคีกัน ช่วยกันทำกิจของสงฆ์ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี, เพื่อจะไม่ให้พระภิกษุประพฤติผิดนอกพระธรรมวินัยยิ่งไปกว่านี้ ควรให้มีการกำหนดเป็นรายลักษณ์อักษรแล้วขออนุญาตจากพระเถระ เช่นเจ้าคณะอำเภอทราบ, ผู้มีอำนาจทางการปกครองควรรับผิดชอบการอย่างเร่งด่วนที่สุด

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ปัญหาและอุปสรรค พระธรรมธร พระวินัยธร และพระวินยาธิการ ละเลยการปฏิบัติหน้าที่, พระภิกษุที่ก่อเรื่องหนีออกจากพื้นที่ไปก่อนพระเจ้าคณะผู้ปกครองจะไปถึง, พระสงฆ์ผู้น้อย

หรือผู้บวชใหม่ ไม่สนใจการศึกษาหาความรู้ เล่นตาโทรศัพท์ ไม่อ่านหนังสือ, แต่ละวัดมีพระสงฆ์น้อยลงอย่างมาก เพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่นิยมบวช หรือบวชก็อยู่ไม่นาน, พระภิกษุไม่รู้พระธรรมวินัยจึงปฏิบัติกันผิดๆ, คนติดยาบวชเข้ามาแล้วไม่ยอมเลิก และพาคนติดยาเข้าวัดโดยไม่เกรงกลัวต่อเจ้าอาวาส, เจ้าคณะผู้ปกครองไม่ใส่ใจผู้ได้บังคับบัญชา, คือเรื่องราว ปัญหาความยุ่งยาก ที่เกิดขึ้นในหมู่คณะสงฆ์ ถือเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมของชาวพุทธ ต้องสะสางปัญหาให้เรียบร้อย, การบริหารของคณะสงฆ์ในสมัยปัจจุบันยังมีการวิ่งเต้นเพื่อให้ได้มาซึ่ง สมณศักดิ์ และเรียกรับเงินจากเจ้าอาวาส ซึ่งบางวัดก็ไม่มีทุนทรัพย์, ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจาก ๒ สาเหตุ คือภิกษุผู้บวชใหม่ไม่รู้แล้วซึ้นทำ นานวันเข้าก็กลายเป็นนิสัยยากจะกลับตัว และพระเจ้าคณะผู้ปกครองปล่อยปละละเลยไม่สนใจเพราะท่านคงจะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นการปล่อยวางเสียกรรมัง, หาผู้รับผิดชอบไม่ได้ ปล่อยให้ปัญหามานปลายใหญ่โต นำความเสียหายมาสู่คณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะ ควรเรียกพระธรรมธร พระวินัยธร และพระวินยาธิการ เข้ารับการอบรมเสริมความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง, เจ้าคณะตำบลทุกตำบลควรตั้งหน่วยรับเรื่องราวร้องทุกข์ได้ตลอดเวลา, ต้องมีกลยุทธ์ในการนำคนเข้ามาบวช เช่น ดึงพ่อ แม่ของเด็กเข้าวัดให้ได้ก่อน เด็กจะตามพ่อแม่เข้ามาเอง, ผู้ที่จะเข้ามาบวช ต้องถือศีล ๑๐ อย่างน้อย ๑ เดือน, คณะสงฆ์ควรช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยเฉพาะวัดใหญ่ๆมีรายได้เยอะ ควรนำศรัทธาญาติโยมและทุนทรัพย์บางส่วน เอาไปช่วยสร้างหรือพัฒนาวัดที่มีรายได้น้อยจะดีมาก, ควรรับดำเนินการให้จบลงก่อนที่จะเข้าสู่ระบบออนไลน์ทางทีวี หรือหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะให้เสียหายทั้งองค์กร,

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ใน ๔ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

- ๑) ด้านการบริหารจัดการวิวาหาธิกรณ์
- ๒) ด้านการบริหารจัดการอนุวาหาธิกรณ์
- ๓) ด้านการบริหารจัดการอาบัติตาธิกรณ์
- ๔) ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ์

๑. ด้านการบริหารจัดการวิวาหาธิกรณ์ จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระสงฆ์มีการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี และได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหา กับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยพระสงฆ์มีการมีความพร้อมเพียงกันในการปฏิบัติหน้าที่มีกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการฝึกอบรมเป็นประจำต่อเนื่อง ทั้งในระดับอำเภอ และระดับ

จังหวัด เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนี่คือการทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยเอาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เหมือนเดิม และบทบาทการได้อุทิศตนเป็นแบบอย่างของชาวพุทธชั้นนำผู้มีศักยภาพพร้อมเต็มที่จะทำหน้าที่รักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยให้ยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคตตราบนานเท่านาน อธิกรณ์และวิธีระงับอธิกรณ์เป็นรูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมและยุติธรรมกับสังคมสงฆ์และสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย” จากการศึกษาวิจัยบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎกกรณีธรรมกายพบว่า พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ทำบทบาทที่สำคัญสองประการด้วยกัน บทบาทประการที่หนึ่ง คือ การทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัยเอาไว้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เหมือนเดิม และบทบาทประการที่สองคือ การได้อุทิศตนเป็นแบบอย่างของชาวพุทธชั้นนำผู้มีศักยภาพพร้อมเต็มที่จะทำหน้าที่รักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยให้ยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคตตราบนานเท่านาน บทบาททั้งสองประการนี้นอกจากจะช่วยให้การณีธรรมกายคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีแล้วยังก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการรักษาพระธรรมวินัยแก่ชาวพุทธร่วมสมัยและแก่นุชนในภายหลังได้อย่างมีนัยสำคัญไม่น้อยไปกว่าที่บูรพาจารย์ทั้งหลายได้เคยทำเอาไว้ในอดีตอีกด้วย^{๑๐๖} และสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาท กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาท ในประเด็นอธิกรณ์และวิธีระงับอธิกรณ์ กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญา และในประเด็นกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม พบว่า อธิกรณ์และวิธีระงับอธิกรณ์เป็นรูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมและยุติธรรมกับสังคมสงฆ์และสังคมไทย เพราะเป็นการออกแบบที่มีเป้าหมายเพื่อป้องกันป้องปราบ และปราบปราม อธิกรณ์ที่จะเกิดขึ้น กำลังเกิดขึ้น และเกิดขึ้นแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการระงับอธิกรณ์แต่ละชุด มีเป้าหมายหลัก คือ ความสันติแห่งสังคมสงฆ์หรือสังฆสมาคม^{๑๐๗}

๒. ด้านการบริหารจัดการอนุวาทาธิกรณ์ จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการลงโทษมาจากสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งจงใจและไม่จงใจ ทรงนำสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไข ฝึกหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สังคมสงฆ์ ดังนั้นปัญหาต่างๆยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือ

^{๑๐๖} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (บุญถึง), “ศึกษาบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต): ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๐๗} เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์, “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดในพุทธศาสนาเถรวาท กับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการแก้ปัญหา (อภิกรรม) มาใช้แก้ปัญหาตามหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎธรรมชาติดังและเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมณิก กิตติโสภณ (เศวตวัชรกุล) ได้ศึกษารูปแบบการลงโทษพระพุทธานุสาหรณนาในสารนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาหรณนา” จากการศึกษาแนวคิดการลงโทษและรูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาหรณนา พบว่าแนวคิดการลงโทษมาจากสาเหตุการปฏิบัติผิดของพระภิกษุทั้งจงใจและไม่จงใจ ทรงนำสาเหตุจากการปฏิบัติผิดและประโยชน์ของการปฏิบัติถูกต้องเพื่อบัญญัติพระวินัย ทำให้เกิดแนวคิดแก้ไขฝึกหัดพัฒนาชีวิตความดีงามในหมู่สงฆ์ ส่วนรูปแบบในการลงโทษ ได้รับตามกฎธรรมชาติดังและเป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ โดย พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ตัดสินต่อมาได้มอบหมายให้การลงโทษดำเนินการแทนผู้กระทำผิดได้รับโทษโดยธรรม ผู้ดำเนินการตัดสินมีความชอบธรรม ผู้ถูกลงโทษได้รับความเป็นธรรม^{๑๐๘} และสอดคล้องกับ พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชต์ ประธาตุ) ได้ศึกษากระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนาในสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวีเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีอภิกรรมสมณะ” จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนากรณี อภิกรรมสมณะ พบว่า กระบวนการแก้ปัญหานั้น คณะสงฆ์ไทยใช้อำนาจทางกฎหมายในการเข้าไปจัดการ ยังไม่ได้นำวิธีการแก้ปัญหาเชิงพุทธที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ในอดีตมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์มากนัก ดังนั้นปัญหาต่างๆยังคงมีอยู่จึงควรกลับไปยังข้อมูลเดิม คือ พระไตรปิฎกและนำเอากระบวนการแก้ปัญหา (อภิกรรม) มาใช้แก้ปัญหาตามหลักและวิธีการที่มีบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎกปัญหาต่างๆ จะได้พิจารณาแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและเป็นการเคารพพระธรรมวินัย^{๑๐๙}

๓. ด้านการบริหารจัดการอาบัติอภิกรรม จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการอภิกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็นสิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการทำความผิดของพระภิกษุ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็จะมีพระบัญญัติเพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาบทเหล่านี้ ได้ใช้เป็นกรอบแห่งการประพฤติของพระสงฆ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ อธิเทพ ผาธา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาใน พระพุทธานุสาหรณนา ศึกษาเฉพาะกรณีอภิกรรมสมณะ ๗ และ กฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคม ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕” ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะเป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอภิกรรมสมณวิธี ในสมัยพุทธกาล และแนวความคิดเรื่อง

^{๑๐๘} พระมหาสมณิก กิตติโสภณ. “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธานุสาหรณนา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๐๙} พระศรีวิสุทธิคุณ (สฤชต์ ประธาตุ), “การศึกษาวีเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีอภิกรรมสมณะ”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกฤษฎีกา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

๑. อธิการสมณวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาดิกรณที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยใน ๒ เรื่องคือ เรื่องที่มีโทษและไม่มีโทษ เช่น ทั้งในด้านพิธีกรรมและการก่อความวุ่นวายภายในสังฆมณฑล ได้แก่ปัญหา ๔ หมวด คือวิวาหาธิกรณ อนุวาหาธิกรณ อาปัตตาธิกรณและกิจจาธิกรณ ส่วนกฤษฎีกาของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าไประงับหรือแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยที่มีโทษใน ๒ หมวดคือ อนุวาหาธิกรณ อาปัตตาธิกรณเท่านั้น

๒. อธิการสมณวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัย ส่วนกฤษฎีกาของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยตามกระบวนการพิจารณาของรัฐ ซึ่งเป็นวิธีการทางกฎหมายไม่ใช่วิธีการตามแนวทางของพระธรรมวินัย แต่ทั้งนี้ที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยเช่นกัน

๓. อธิการสมณวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยที่ถือเอาพระธรรมวินัยเป็นกรอบในการดำเนินการสูงสุด ส่วนกฤษฎีกาของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยที่ยึดรูปแบบตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐภายใต้กฎหมายคณะสงฆ์คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕.

๔. อธิการสมณวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยที่มีผู้ดำเนินการคือสงฆ์โดยมี พระวินัยธรเป็นประธานใช้อำนาจผ่านทางสังฆกรรมตามพระธรรมวินัย ส่วนกฤษฎีกาของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยที่มีผู้ดำเนินการคือ ภาครัฐผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสถึงมหาเถรสมาคม โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ ระดับคือระดับพระผู้พิจารณา และระดับคณะผู้พิจารณา ซึ่งในระดับนี้ได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น ๓ ขั้นตอนคือ (๑) การพิจารณาขั้นต้น (๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ (๓) การพิจารณาชั้นฎีกา

๕. อุปสรรคและปัญหาของอธิการสมณวิธีคือ (๑) คณะสงฆ์ผู้ดำเนินการไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยเนื่องจากความไม่รู้ (๒) สังฆมณฑลไม่มีความเป็นเอกภาพเนื่องจากไม่เคารพในมติสงฆ์ (๓) ผู้ละเมิดพระธรรมวินัยไม่มีความละอาย โง่เขลาและผิมนต์ไม่เคารพการตัดสินใจของพระวินัยธรและสงฆ์ (๔) สังฆมณฑลขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ส่วนอุปสรรคและปัญหาของกฤษฎีกาคือ (๑) บุคลากรผู้มีหน้าที่เป็นทั้งผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และพระธรรมวินัยเพียงพอทำให้การดำเนินการไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฤษฎีกา (๒) ปัญหาความใกล้ชิดระหว่างพระผู้พิจารณา/ คณะผู้พิจารณากับภิกษุผู้ตกเป็นจำเลย (๓) ปัญหาการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐเป็นต้น

๖. ในอนาคต ควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามหาเถรธรรมวินัยให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายโดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฤษฎีกาของมหาเถรสมาคมอื่น ๆ โดยการร่วมมือของ

สถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์และรัฐบาลเพื่อให้คณะสงฆ์สามารถแก้ไข ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว^{๑๑๐} และสอดคล้องกับ พระมหาเจริญ จันทร์เจริญ ได้ทำการศึกษาวิจัย ของพระวินยาศึกษาในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร ผลวิจัย พบว่า พระวินัยที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีการบัญญัติมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยบัญญัติขึ้นเป็น สิกขาบทแต่ละข้อภายหลังจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผ่านการสอบสวนและพิจารณาตัดสิน ของคณะสงฆ์โดยมีพระพุทธเจ้าในฐานะประมุขสงฆ์ประกาศให้คณะสงฆ์รับรองเป็นข้อห้ามและ ระเบียบแห่งการปฏิบัติ หากมีการล่วงละเมิดอื่นๆ ก็จะมีบทบัญญัติเพิ่มเติมเรียกว่า อนุบัญญัติ สิกขาบทเหล่านี้ ได้ใช้เป็นกรอบแห่งการประพฤติของพระสงฆ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้รับการ ยอมรับเป็นกฎบัตรสำหรับอ้างอิงและใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความสงบเรียบร้อย^{๑๑๑}

๔. ด้านการบริหารจัดการกิจจาธิกรณ จากการศึกษาวิจัย พบว่า แนวทางการบริหาร จัดการอธิกรณของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อ ค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนากฎหมายการปกครองคณะสงฆ์และอำนาจการใช้กฎหมาย เพื่อดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ไว้อย่างละเอียดแต่ก็ได้มีการนำเอารูปแบบและกระบวนการในการ แก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลคือ อธิกรณสมณะ๗ ซึ่งเป็นต้นแบบหรือเค้าโครงเดิมของการแก้ไขปัญหา ของพระธรรมวินัยไว้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ **สวัสดิ์ มานิตย์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหากฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะ สงฆ์ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยได้กล่าวถึงพัฒนาการในการใช้กฎหมายในการปกครองคณะสงฆ์แต่ละยุคสมัย เรื่อยมาจนถึงการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีเนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหายภายในคณะสงฆ์โดยอาศัย กฎนิคหกรรม (กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๒๑) เป็นกรอบสำคัญในการดำเนินการแก้ไข ปัญหาและได้กล่าวถึงการใช้กฎนิคหกรรมเพื่อระงับอธิกรณในกรณีธรรมกายซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างของ ปัญหาอธิกรณสงฆ์ในปัจจุบันที่ค่อนข้างมีความยุ่งยากและซับซ้อนกับองค์กรปกครองสงฆ์คือมหาเถร สมาคมซึ่งไม่สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาธรรมกายได้อย่างจริงจังอันเนื่องมาจาก ปัญหาด้านกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.

^{๑๑๐} อธิเทพ ผาหา, “การศึกษาารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษา เฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ ๗ และ กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา** (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๑๑๑} พระมหาเจริญ จันทร์เจริญ, “บทบาทพระวินยาศึกษาในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทยศึกษา เฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญานิพนธ์, อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ** (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

๒๕๓๕ และกฏนิคหกรรมซึ่งไม่มีความชัดเจนพอที่จะสามารถเอาผิดกับสำนักธรรมกายได้ ทำให้สังคมมองเห็นว่ากฎหมายการบริหารคณะสงฆ์ซึ่งออกโดยอำนาจรัฐนั้นไม่มีอำนาจที่เพียงพอจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้และแม้จะอ้างอิงเอาเนื้อหาการตัดสินในทางพระธรรมวินัยก็ไม่สามารถที่จะเอาผิดหรือแก้ไขปัญหาของสำนักธรรมกายในความผิดหลายๆ ประการมีการกล่าวว่า นิพพานเป็นอัตตา หรือการที่เจ้าสำนักและวัดเข้าไปเกี่ยวข้องกับการถือครองที่ดินได้อย่างไรก็ตามในผลงานวิจัยฉบับดังกล่าวแม้จะมีการอธิบายถึงพัฒนาการของกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์และอำนาจการใช้กฎหมายดังกล่าวไว้เพื่อดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ไว้อย่างละเอียดแต่ก็ไม่ได้มีการนำเอารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขปัญหามาสถาปัตยกรรม คืออิทธิพลของ ๗ ซึ่งเป็นต้นแบบหรือเค้าโครงเดิมของการแก้ไขปัญหามาสถาปัตยกรรมวินัยมากกว่าไว้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ ดังนั้น งานวิจัยดังกล่าวจึงมีข้อที่จะต้องทำความเข้าใจและเพิ่มเติมในส่วนขอรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามาสถาปัตยกรรมเอาไว้ด้วย^{๑๑๒} และสอดคล้องกับ ร.ต.อ. รัช หนูคำ ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายอาญาว่าด้วยการลงนิคหกรรม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ซึ่งในการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์พบว่า กฎนิคหกรรมเป็นกฎที่สร้างขึ้นโดยเลียนแบบการพิจารณาคดีอาญาของศาลซึ่งไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับพระภิกษุสงฆ์เนื่องจากการพิจารณาคดีนั้นผู้ทำหน้าที่ในทางตุลาการของสงฆ์(พระวินัยธร) จะมีความรู้เฉพาะพระธรรมวินัย แต่ไม่เชี่ยวชาญในทางกฎหมายทั้งด้านเทคนิคภาษา การประยุกต์ใช้ทำให้ไม่สามารถที่จะนำไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสม ทำให้การพิจารณาอิทธิพลในแต่ละครั้งมีความล่าช้า ซับซ้อน และไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย นอกจากนั้นการกำหนดโทษในทางพระธรรมวินัยกับทางคดีอาญาก็ไม่สอดคล้องกันกล่าวคือโทษหนักของพระคือปาราชิก กับโทษหนักทางคดีอาญาคือประหารชีวิต จึงไม่เป็นไปตามวิธีการทางกฎหมายกล่าวคือโทษปาราชิกของพระแม้จะมีอุปมาเหมือนประหารชีวิตแต่ก็เป็นโทษแค่การบังคับให้สึกซึ่งถือว่าเป็นโทษที่เบาเมื่อเทียบกับโทษในทางอาญาดังนั้น การดำเนินการแก้ไขปัญหากับพระภิกษุตามนัยของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฏนิคหกรรมจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างมีปัญหา ซึ่งจะเห็นว่า ในมติในทางกฎหมายได้มีการให้ข้อมูลที่ชัดเจนว่ากฏนิคหกรรมยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหามาตรฐานสอดคล้องกันกับระบบกฎหมายไทยได้ แต่อย่างไรก็ตามในผลงานวิจัยดังกล่าวก็มิได้นำผลของปัญหามาตรฐานเนื่องมาจากการใช้กฎหมายคณะสงฆ์และการใช้อิทธิพลสมณะในสมัยพุทธกาลมาใช้เปรียบเทียบกันแม้จะมีการนำมาวิเคราะห์ก็เป็นเพียงแต่การกล่าวถึงเป็น

^{๑๑๒} สวัสดิ์ มานิตย์, “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์: ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒).

เบื้องต้น ดังนั้นผลงานวิจัยดังกล่าวจึงให้ข้อมูลเพียงเฉพาะแต่กฎหมายคณะสงฆ์เท่านั้นแต่ยังมีได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหาในสมัยพุทธกาลเอาไว้เลย^{๑๑๓}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะในประเด็นหลักแก่พระสังฆาธิการ และคณะสงฆ์ผู้ปกครอง เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการอริกธัมมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษากระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกธัมม มาทั้งหมดพบว่า มีบางประเด็นที่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปรวมถึงหน่วยงานของรัฐสามารถที่จะนำองค์ความรู้เรื่องกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกธัมมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคมได้ ดังนี้

๑. คณะสงฆ์ต้องมีนโยบาย แผนงาน แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ตามพระวินัยบัญญัติอย่างเคร่งครัด รอบคอบ และสามารถประเมินผลงานได้

๒. ผู้บังคับบัญชาคณะสงฆ์ต้องเสนอให้พระวินยาธิการ มีอำนาจในการตัดสินลงโทษเบื้องต้นแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระธรรมวินัยได้

๓. ควรกำหนดให้มีการบรรจุแนวคิดเรื่องกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกธัมมเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจและทำความเข้าใจในบริบทของกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกธัมมทั้งกรณีในสมัยพุทธกาลและในสังคมปัจจุบัน

๔. ในหลักสูตรด้านการปกครองท้องถิ่นควรมีการบรรจุแนวทางในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกธัมม

๕. คณะสงฆ์และภาครัฐต้องประสานงานกันในการป้องกันการกระทำความผิดพระวินัย และกฎหมายบ้านเมือง ตลอดจนการบิดเบือนหลักพระธรรมวินัยจากผู้ไม่หวังดีพระพุทธศาสนา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า การระงับอริกธัมมมีความสอดคล้องและแตกต่างกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ ๑) ประเภทของปัญหา ๒) เครื่องมือที่ใช้จัดการกับปัญหา ๓) ผู้มีอำนาจในการบังคับใช้เครื่องมือ ๔) การนำเรื่องหรือปัญหาเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ๕) กระบวนการพิจารณา และ ๖) วิธีการบังคับในการลงโทษ

จากการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งในส่วนของมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สมควรที่จะนำไปทบทวนศึกษา ทำความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในสังคมสงฆ์เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา แนว

^{๑๑๓} ร.ต.อ.ธวัช หนูคำ, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ทางการแก้ไขปัญหาในสังคมสงฆ์ตลอดทั้งกระบวนการขั้นตอนการระงับอธิกรณ์โดยประยุกต์ใช้วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย

๑) คณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมพระสงฆ์สงฆ์การอย่างเป็นรูปธรรม และควรจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะเพื่อถวายเป็นความรู้แก่พระสงฆ์สงฆ์การ ที่มีเนื้อหาในเชิงความรู้ตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายบ้านเมือง เพื่อสามารถนำความรู้มาแนะนำแก่พระภิกษุสงฆ์ที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ให้ได้รับรู้ถึงบทลงโทษ

๒) ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์ที่ไม่เหมาะสม โดยจัดทำเป็นสื่อสังคมออนไลน์ สถานีวิทยุ แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือพระสงฆ์สงฆ์การในการปฏิบัติหน้าที่ และในขณะเดียวกันประชาชนได้ดูแล อุปถัมภ์ พระพุทธศาสนาด้วย

๓) เมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้น พระสงฆ์สงฆ์การควรวางตัวให้เป็นกลาง มีจิตใจที่เมตตาและกรุณาธรรมเป็นที่ตั้ง คือต้องปราศจากอคติ ๔ ควรยึดหลักพรหมวิหารธรรม ๔

๔) พระสงฆ์สงฆ์การต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีข้อวัตรปฏิบัติที่งดงาม นำเลื่อมใสศรัทธา ควรต่อการรักษาพระธรรมวินัย เป็นที่พึ่งของพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีผลต่อผู้ปฏิบัติงานในสังคม เนื่องจากสังคมปัจจุบันผู้คนแม้จะมีความรู้สูง แต่โดยมากจะขาดภาวะผู้นำในด้านการตัดสินใจ (อธิกรณ์) ดังนั้นการตั้งประเด็นวิจัยดังกล่าวย่อมทำให้ทราบถึงรายละเอียดว่าหากสังคมมีภาวะผู้นำเชิงพุทธแล้วจะมีผลต่อการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในสังคมได้อย่างไร

๒. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธธรรม หรือรูปแบบพุทธวิธี การชำระอธิกรณ์ที่มีความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์กร หรือสังคมโดยทั่วไปได้อย่างไร เพราะปัจจุบันการทำงานในองค์กรต้องมีความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้นบางครั้งก็ใช้หลักการอื่นหรือหลักการทั่วไปที่สามารถแก้ไขปัญหาได้บ้าง ไม่ได้บ้าง จึงมีคำถามว่าความขัดแย้งในองค์กรนั้นสามารถที่จะแก้ไขได้ด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนา ได้หรือไม่

๓) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์สงฆ์การกับภาครัฐ และประชาชนต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

๔) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการฝึกอบรม การออกปฏิบัติหน้าที่ ของพระสงฆ์สงฆ์การ ว่ามีกระบวนการใดในการฝึกอบรม ให้สงฆ์สงฆ์การออกปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

บรรณานุกรม

๑ ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต, ๒๕๔๑.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ผศ.ดร. ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

ธนจรัส พูนสิทธิ์. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษา. เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒.

บุญชม ศรีสะอาด. วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓.

ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.

พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมมจิตโต. พุทธบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา, ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาจุฬชัย วชิรเมธี. คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ธมฺมจิตฺโต. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

_____. **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ พุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระราชญาณวิสิฐ เสริมชัย ชยมงคล. **การบริหารวัด.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: พราณนการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ.** นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.

พินิจ ลาภนันทน์. **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

พิษณุ ผ่องศรี. **วิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรอพเพอร์ตี้พรีนซ์, ๒๕๕๐.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระพิมพ์ และไซเท็กซ์ จำกัด, ๒๕๕๐.

สมคิด บางโม. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหาร** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

_____. **การบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. [ปรับปรุงและแก้ไข]. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทย พัฒนาการพิมพ์, ๒๕๑๓.

_____. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบูลย์สำราญฤติ, ๒๕๑๔.

สมยศ นาวิการ. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๔.

สมาน รังสิโยภักษ์. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พิทักษ์อักษร, ๒๕๔๒.

สิรภพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง.** กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับประศาสนศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๖.

สุธี สุทธิสมบุญ. **หลักการบริหารเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.

สุรพล สุยะพรหม. **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

_____. **พื้นฐานทางการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา.** ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Peter F. Drucker. อังใน สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๒๓.

Peter Ferdinand Drucker. อังใน สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสียกฤษฎ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ก.พ. ๒๕๔๑.

(๒) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์:

เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์. “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาทกับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

นิสา พิมพ์พิเศษ. “แนวทางการจัดการโบราณสถานในจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม**. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.

บัญชายุทธ นาคมุขลินท์. “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”. **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บุญส่ง หาญพานิช. “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา**. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ปกรณ์ ศรีดอนไผ่. “บทบาทวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหน้าสายวิชาและครูในเขตการศึกษา ๖”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๓.

ประดิษฐ์ บอดี้เงิน. กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดกลุ่มภาคเหนือ. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘.

พระเกษมศักดิ์ วรสุโข อาสนะทอง. “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูพิศาลธีรธรรม. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูภาวนาโสภิต บุญรัตน์ เมืองวงศ์. “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูสังฆรักษ์กฤษฎีรัตน์ สุ่มโฮ. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต อำเภอ ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุรางค์ สุจินโณ. “รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระชนดล นาคพิพัฒน์. การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระธวัชชัย จารุธมโม ศรีสุข. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์: กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล. “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.
- พระมหาเจริญ จันทร์จรัส. “บทบาทพระวินยาธิการในการรักษาพระวินัยของพระสงฆ์ไทยศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร”. **ปริญญาานิพนธ์**. อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒.
- พระมหาอุทัย วชิรเมธี บุญถึง. “ศึกษาบทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต: ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาสมนึก กิตติโสภโณ. “รูปแบบการลงโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระวิฑูรย์ ฐานเมธี บุญพร้อม. “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดหนองบัวลำภู”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระศรีวิสุทธิคุณ สฤณี ประชาตุ. “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาในทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิการสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ร.ต.อ.ธวัช หนูคำ. “ปัญหาการดำเนินคดีอาญากับพระภิกษุสงฆ์ไทย”. **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- วิทยา จันทรแดง. “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สนธยา มัฏฐารักษ์. “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๖.
- สยมพร ปุญยาคม. “การบริหารจัดการที่ดี Good Governance กับหลักพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สวส์ดี มานิตย์. “ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์: ศึกษากรณีวัดพระธรรมกาย”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- เสวก สุบรรณเกตุ. “บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการบริหารคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๓๕”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย, ๒๕๔๐.
- ไสว จิตเพียร. “กระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ไทย: ศึกษากรณีปัญหาองค์กรทางตุลาการและวิธีพิจารณาความอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- อติเทพ ผาหา. “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๗ และ กฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- เอื้อมอร ชลวร. “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

(๓) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่นๆ:

- จันทราณี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. ม.ท.ป. ๒๕๓๖.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง. ๑๔ ตุลาคม พ.ศ., ๒๕๕๙.
- _____ จังหวัดอ่างทอง. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ. ครั้งที่ ๒. วันจันทร์ที่ ๑๒ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

- ดร. กนก แสนประเสริฐ. หลักการบริหารงานสมัยใหม่ กับ หลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์. แหล่งที่มา www.gotoknow.org: [๒ เมษายน ๒๕๖๑].
- แหล่งข้อมูล: รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กระทรวงศึกษาธิการ. แหล่งที่มา <https://sites.google.com> [๒๕ เมษายน ๒๕๖๑].
- นายกนก แสนประเสริฐ. บทความทางพุทธศาสนา. หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา.๑๑/๒๕๕๙. แหล่งที่มา <http://www.onab.go.th>. [๒๔ เมษายน ๒๕๖๑].

(๕) สัมภาษณ์:

- สัมภาษณ์ น.ท.ประชุม บริสุทธิพันธุ์. ไวยาวัจกรวัดแจ้ง, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ นายบุญมี อัยลี. นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ พระครูกิตติยาภินันท์. เจ้าคณะตำบลมหาไถย อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ พระครูปลัดณรงค์ ธรรมโรต. เจ้าคณะตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ พระครูวรปัญญาโกศล. รองเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ พระศรีวิสุทธิโสภณ. เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ สุระเดช เครือจีน. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.
- _____ อมรเทพ อ้อศิริบุญ. รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลาดกรวด, ๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

(๖) ภาษาอังกฤษ:

- Ernest Dale. **Management: Theory and Practice**. New York: McGraw-Hill, 1973.
- Gulick L. and Urwick J. **Papers on the Science of Administration**. New York: Institute of Public Administration, 1973.
- Hutchinson. Jonh G. **Organization: Theory and Classical Concepts**. New York: McGraw-Hill, 1967.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Koontz. Harold & Cyril O' Donnell. **Principle Of Management: An Analysis of Managerial Functions**. New York: McGraw-Hill, 1972.

Robbins Stephen. **Management**. New Jersey: prentice Hall International, 2002.

William Ouchi. **Organization and Management**. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา กจพ.รปศ./แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๑๕

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระกฤษณพล ฉายา คุณงุโร นามสกุล กลิ่นพยอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระกฤษณพล คุณงุโร

โทรศัพท์: ๐๘๖-๑๓๔๗-๔๖๔

ยื่นต้นฉบับโครงร่าง ได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยแล้ว

(พระอุดมสิทธินายก,ดร.)

๑๐ / ๑๑ / ๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา กจพ.รปศ.โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ.๖๑๐๕๒/ ๑๒๐๕

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร นามสกุล กลิ่นพยอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ด้วยความเคารพ
ตราบเท่า
พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร.
๑๓/๑๑/๖๑

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร

โทรศัพท์: ๐๘๖-๑๓๔๗-๔๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา กจพ.รปศ.โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑ ๒๐๕

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุมนต์ สุนนโท, ดร.

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร นามสกุล กลิ่นพยอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(พระมหาสุมนต์ สุนนโท,ดร.)

๑๐ / พ.ย. / ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๖-๑๓๔๗-๕๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา กจพ.รปศ.โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๒๖๖

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระกฤษฎพล ฉายา คุณงกโร นามสกุล กลิ่นพยอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่อาราธนาท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ยินดีอนุเคราะห์

ได้ตรวจและปรับแก้ไขแล้ว

(พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ,ดร.)

๑๐ / ๗.๕ / ๒๖๖

ผู้ประสานงาน: พระกฤษฎพล คุณงกโร

โทรศัพท์: ๐๘๖-๑๓๔๗-๔๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา กจพ.รปศ.โทร/แพกซ์ ๐๓๕-๒๔๘๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๓)

ที่ ศธ.๖๑๐๕๒/ ๑๒๒๕

วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ยุธนา ปราณีต

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร นามสกุล กลิ่นพยอม รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ตรวจแล้ว

(ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
๑๒ ม.ค. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๖-๑๓๔๗-๕๖๔

ภาคผนวก ข
ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถามหรือ IOC

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับงานวิจัย
เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการอภิการของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

บทบาทของพระสังฆาธิการ		ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑. การบริหารจัดการวิเวทอภิการ									
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ระงับด้วยเยภยสิกขา(ถือเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	พระสังฆาธิการได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหากับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ท่านมีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของพระสังฆาธิการในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. การบริหารจัดการอนุวาทอภิการ									
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย (ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ระงับด้วยสติวินัย(สงฆ์รับรองว่ามีสติ คือพระอรหันต์)	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	ระงับด้วยอุมุพหวินัย(ยกให้ว่าเป็นบ้าขาดสติ)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ระงับด้วยตัสสปาปิยสิกขา(การลงโทษด้วยการปรับอาบัติ)	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. การบริหารจัดการอาปตตอภิการ									
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ระงับด้วยปฎิญาตกรรมะ(ถือเอาคำรับสารภาพ)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ระงับด้วยติณวัตถุการกะ(ให้เลิกแล้วต่อกัน)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	วิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติไม่เหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสังฆาธิการจะทำการไต่สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

พระปลัดธรรม พุทธิสารี
พระปลัดระพี พุทธิสารี ดร.
19, พ.ศ. ๒๕๖1

บทบาทของพระสังฆาธิการ		ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๔. การบริหารจัดการกิจจาธิกรณ									
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้า)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ตั้งแต่๔รูปขึ้นไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ระงับในที่พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ระงับในที่พร้อมหน้าวัตถุ คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ระงับในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย คือเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ (ได้แก่ วินิจฉัยอุกกรรม อุกวินัย)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
 พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร ดร.
 ๑๙, พ.ย. ๒๕๖๑

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ Try - Out

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ ๓๑๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูวิสุทธิชัยคุณ เจ้าคณะอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกฤษณพล ฉายา คุณงุโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุในการปกครองของพระคุณท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อนุญาตให้เก็บข้อมูล

ลงชื่อ

พระครูวิสุทธิชัยคุณ

(พระครูวิสุทธิชัยคุณ)

เจ้าคณะอำเภอไชโย

๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ภาคผนวก ง
ค่าแอลฟา (Alpha)

เรื่อง“แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
พระภิกษุณพล คุณงุโร (กลีนพยอม)

Reliability

Case Processing Summary

	N	%
Valid	30	100.0
Cases Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.957	20

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ด้านที่ 1 ข้อ 1	71.27	138.133	.815	.958
ด้านที่ 1 ข้อ 2	71.30	131.045	.799	.954
ด้านที่ 1 ข้อ 3	71.63	137.964	.802	.957
ด้านที่ 1 ข้อ 4	71.67	137.678	.833	.957
ด้านที่ 1 ข้อ 5	71.10	131.472	.873	.955
ด้านที่ 2 ข้อ 1	71.27	138.064	.820	.958
ด้านที่ 2 ข้อ 2	71.33	123.471	.881	.952
ด้านที่ 2 ข้อ 3	71.40	121.283	.890	.952
ด้านที่ 2 ข้อ 4	71.23	124.806	.900	.952
ด้านที่ 2 ข้อ 5	71.57	139.495	.826	.958
ด้านที่ 3 ข้อ 1	71.27	131.926	.754	.954
ด้านที่ 3 ข้อ 2	71.10	127.334	.854	.952
ด้านที่ 3 ข้อ 3	71.23	129.289	.782	.954
ด้านที่ 3 ข้อ 4	71.70	136.838	.808	.956
ด้านที่ 3 ข้อ 5	71.47	135.568	.895	.956
ด้านที่ 4 ข้อ 1	71.00	133.793	.872	.955
ด้านที่ 4 ข้อ 2	70.70	128.562	.821	.953
ด้านที่ 4 ข้อ 3	70.70	128.562	.821	.953
ด้านที่ 4 ข้อ 4	70.70	128.562	.821	.953
ด้านที่ 4 ข้อ 5	70.73	128.064	.859	.952

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระศรีวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในการปกครองของพระคุณท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ปณต นพคุณ
ผอ.พระวิสุทธิโสภณ
เจ้าคณะอำเภอเมืองอ่างทอง
๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”

ผู้วิจัย

พระภุชณพล คุณงกโร

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “แนวทางการบริหารจัดการการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” โดยแบ่งออกเป็น ๖ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิาหาธิกรณ์

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการอนุหาธิกรณ์

ตอนที่ ๔ คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการอาบัติหาธิกรณ์

ตอนที่ ๕ คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจหาธิกรณ์

ตอนที่ ๖ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ซึ่งผลจากข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะใช้ในการค้นคว้าวิจัยตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึ่งใครขอความร่วมมือ ในการตอบแบบสอบถามนี้ทุกข้อตามความเป็นจริง ทั้งนี้คำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ และการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการศึกษาภาพรวมไม่ได้ศึกษาเป็นรายเฉพาะบุคคล

พระภุชณพล คุณงกโร

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่กำหนดให้หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

๑. อายุ

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี	☐ ๓๑ - ๔๐ ปี
☐ ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ มากกว่า ๕๐ ปี

๒. จำนวนพรรษา

☐ น้อยกว่า ๕ พรรษา	☐ ๕ - ๑๐ พรรษา
☐ ๑๑ - ๒๐ พรรษา	☐ ๒๑ พรรษา ขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่นๆ.....

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

☐ นักธรรมตรี	☐ นักธรรมโท
☐ นักธรรมเอก	☐ ไม่มีวุฒิทางธรรม

๕. วุฒิการศึกษาทางบาลี

☐ ประโยค ๑ - ๓	☐ เปรียญธรรม ๔-๖
☐ เปรียญธรรม ๗-๙	☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

๖. ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์

☐ เจ้าอาวาส	☐ รองเจ้าอาวาส
☐ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	☐ พระลูกวัด

ส่วนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการระงับวิวาทาธิกรณ

คำชี้แจง: โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทของพระสังฆาธิการ		ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การบริหารจัดการวิวาทาธิกรณ						
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)					
๒	ระงับด้วยเยภยยสิกขา(ถือเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน)					
๓	พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในบทบาทที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี					
๔	พระสังฆาธิการได้ใช้ภาวะผู้นำด้านการแก้ไขปัญหากับพระภิกษุ-สามเณรที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๕	ท่านมีความพึงพอใจกับการปฏิบัติของพระสังฆาธิการในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง					

ส่วนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการระงับอนวาทาธิกรณ

คำชี้แจง : โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทของพระสังฆาธิการ		ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การบริหารจัดการอนวาทาธิกรณ						
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย (ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)					
๒	ระงับด้วยสติวินัย (สงฆ์รับรองว่ามีสติ คือพระอรหันต์)					
๓	ระงับด้วยอุมุพหวินัย (ยกให้ว่าเป็นบ้าขาดสติ)					
๔	ระงับด้วยตัสสปาปิยสิกขา (การลงโทษด้วยการปรับอาบัติ)					
๕	พระสังฆาธิการเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี					

ส่วนที่ ๔ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการระงับอาบัติอาภิกรรม

คำชี้แจง: โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทของพระสังฆาธิการ		ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การบริหารจัดการอาบัติอาภิกรรม						
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)					
๒	ระงับด้วยปฎิญญาตกรรมะ (ถือเอาคำรับสารภาพ)					
๓	ระงับด้วยติณวัดการกะ (ให้เลิกแล้วต่อกัน)					
๔	วิธีการสอบสวนจะเป็นธรรมกับภิกษุผู้ประพฤติไม่เหมาะสม					
๕	พระสังฆาธิการจะทำการไต่สวนร่วมกับเจ้าหน้าที่					

ส่วนที่ ๕ คำถามเกี่ยวกับกระบวนการระงับกิจจาภิกรรม

คำชี้แจง: โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทของพระสังฆาธิการ		ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การบริหารจัดการกิจจาภิกรรม						
๑	ระงับด้วยสัมมุขวินัย(ระงับในที่พร้อมหน้าธรรม,พร้อมหน้าวินัย,พร้อมหน้าสงฆ์.)					
๒	ระงับในที่พร้อมหน้าสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป					
๓	ระงับในที่พร้อมหน้าบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอยู่พร้อมหน้ากัน					
๔	ระงับในที่พร้อมหน้าวัตถุ คือยกเรื่องที่เกิดขึ้นมาวินิจฉัย					
๕	ระงับในที่พร้อมหน้าธรรมวินัย คือเอาหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระธรรมวินัยมาใช้ปฏิบัติ (ได้แก่วินิจฉัยอุกกรรม ถูกวินัย)					

ส่วนที่ ๖ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการวิवादิกกรณี

ปัญหาและอุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๖.๒ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอนุवादิกกรณี

ปัญหาและอุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๖.๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการอาปัติตติกรณ

ปัญหาและอุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๖.๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกิจจติกรณ

ปัญหาและอุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

๖.๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ปัญหาและอุปสรรค.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณ/เจริญพรขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระศรีวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกฤษณพล ฉายา คุณงกโร รหัสนิติ ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริการณของคณะสงฆ์อำเภอมืองอ่างทอง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๘/๑๑/๒๕๖๑

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.สุรพล สุธะพรหม
รหัสนิติ ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘
๒๘/๑๑/๒๕๖๑

สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระกฤษณพล คุณงกโร
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวรปัญญาโกศล รองเจ้าคณะอำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรณ์ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนึ่งในนามของคณะสงฆ์ นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ
พระครูวรปัญญาโกศล

พระครูวรปัญญาโกศล

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ขอแสดงความนับถือ

6/11/61

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระครูปลัดณรงค์ ธมฺมโร เจ้าคณะตำบลลาดกรวด จังหวัดอ่างทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระครูปลัด ณรงค์ ธมฺมโร

เจ้าคณะตำบลลาดกรวด

๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูกิตติยาภินันท์ เจ้าคณะตำบลมหาไทย จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงุโรร ฐิตสโรจาจารย์ นิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิการณของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี
และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงุโรร
โทรติดต่.

ฉันได้อ่านในพระทวารวดี
พระภิกษุณพล
เจ้าคณะตำบลมหาไทย
๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสุรเดช เครือจีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลตลาดกรวด อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร รัชสประจําตัวนิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอพระราชทานอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

นายสุรเดช เครือจีน

ผู้ใหญ่บ้าน

11 ธ.ค. 2561

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร
โทรศัพท์ต่อ.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายอมรเทพ อ้อหิรัญ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภุชณพล ฉายา คุณงกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๑๑/๑๒/๒๕๖๑

นายอมรเทพ อ้อหิรัญ

รองประธานสภา อบต. ตลาดกรวด

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระภุชณพล คุณงกโร
โทรศัพท์ต่อ.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน น.ท.ประชุม บริสุทธิพันธุ์ ไวยาวัจกรวัดแจ้ง ตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระภิกษุณพล ฉายา คุณงกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๔ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

น.ท.ประชุม

(ประชุม บริสุทธิพันธุ์)

ไวยาวัจกร

พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระภิกษุณพล คุณงกโร
โทรติดต่.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/ว ๗๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้เสนอข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นาย บุญมี รองผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนา จังหวัดอ่างทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระกฤษณพล ฉายา คุณงกโร รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๐๕๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอริกรรมของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้เสนอการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่ง
จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่ะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ดร.สุรพล สู่ะพรหม
(นายบุญมี ๐๕๐๕๘)
ผอ.บัณฑิตศึกษา มจร.
๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระกฤษณพล คุณงกโร
โทรติดต่.

ภาคผนวก ณ
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (Structured In-depth Interview)

เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการอธิการของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง”
แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ
อธิการของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา..... น.....

สถานที่.....

ผู้สัมภาษณ์ พระกฤษณพล คุณงุโร (กลินพยอม)

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถาม

๑, บทบาทของพระสังฆาธิการ ด้านแนวทางการบริหารจัดการอธิการของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ควรมีรูปแบบอย่างไร และที่ผ่านมาการบริหารจัดการอธิการของคณะ
สงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง เป็นอย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

๒. บทบาทของพระสังฆาธิการ ด้านแนวทางการบริหารจัดการอธิการของคณะสงฆ์
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ **วิวาทิกรณ** ควรเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

๔. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ **อนุวาทิกรณ** ควรเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

๕. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ **อาปัตตติกรณ** ควรเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

๖.ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านแนวทางการบริหารจัดการอิทธิพลของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ในด้านการบริหารจัดการ **กิจจาธิกรณ** ควรเป็นอย่างไร ?

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณ/เจริญพรขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

พระกฤษณพล คุณงกโร
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายฆราวาส

เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในองค์กร ท่านมีวิธีบริหารจัดการ(ระงับ)อย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เจริญพรขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

พระภิกษุณพล คุณงกโร
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ญ
รูปภาพประกอบการให้สัมภาษณ์

พระศรีวิสุทธิโสภณ เจ้าอาวาสวัดป่าโมกวรวิหาร ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง
เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูวรปัญญาโกศล รองเจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดทองคั้ง
ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูปลัดณรงค์ ธรรมโรโต เจ้าคณะตำบลตลาดกรวด
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

พระครูกิตติยาภินันท์ เจ้าคณะตำบลมหาไถไทย
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

นายสุระเดช เครือจีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลตลาดกรวด
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

นายอมรเทพ อ้อศิริญ รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดกรวด
อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

น.ท.ประชุม บริสุทธีพันธุ์ ไวยาวัจกรณ วัดแจ้ง
ตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

นายบุญมี อัยลี นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอ่างทอง วันที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา นามสกุล : พระกฤษณพล คุณงกโร (กลิ่นพยอม)
- วัน เดือน ปีเกิด : วันจันทร์ที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗
- สถานที่เกิด : ๔๗/๑ หมู่ ๕ ตำบลตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๑๔๐๐๐
- การศึกษา
- พ.ศ. ๒๕๔๑ : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดต้นสน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
- พ.ศ. ๒๕๕๔ : หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) รุ่นที่ ๘
- พ.ศ. ๒๕๖๐ : พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดพิบูลทอง จังหวัดสิงห์บุรี รุ่นที่ ๖๓
- เข้าศึกษา : มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐
- วันสำเร็จการศึกษา : ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
- อุปสมบท : ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘
- ตำแหน่งหน้าที่
- พ.ศ. ๒๕๔๘ : ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดแจ้ง ตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดแจ้ง ตลาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ๑๔๐๐๐
- โทรศัพท์ : ๐๘ - ๖๑๓๔ ๗๔๖๔
- E - mail :